

Děti a mladiství v postavení oběti internetové kriminality

Bc. Michaela Čermáková

Diplomová práce
2023

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta aplikované informatiky

Ústav elektroniky a měření

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Bc. Michaela Čermáková
Osobní číslo: A21642
Studijní program: N1032A020003 Bezpečnostní technologie, systémy a management
Specializace: Bezpečnostní management
Forma studia: Kombinovaná
Téma práce: Děti a mládež v postavení oběti internetové kriminality
Téma práce anglicky: Children and Adolescents in the Role of Victims of Internet Crime

Zásady pro vypracování

1. Zpracujete rešerši literatury a pramenů, které se vztahují ke zpracovávanému tématu.
2. Vymezte fenomenologické a etiologické otázky včetně právního rámce, spojené s internetovou kriminalitou.
3. Analyzujte současnou situaci a stav v oblasti internetové kriminality v České republice, včetně komparace se zahraničím – projevy, faktory, aktéři, sociální dopady, identifikujte související rizika.
4. Zpracujte metodiku výzkumné části kvalifikační práce.
5. Výstupy z praktické části kvalifikační práce aplikujte ve vlastních návrzích a závěrech, získaná data vyhodnoťte a zpracujte do grafů a tabulek.

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. ČÍRTKOVÁ, L.: *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. ISBN 80-86473-86-4.
2. ČÍRTKOVÁ, L.; VITOUŠOVÁ, P. a kolektiv: *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů - Příručka pro pomáhající profesie*. Praha: Grada Publishing, 2002. 191 s. ISBN:97-8802472-014-2.
3. NAKONEČNÝ, M.: *Motivace lidského chování*, Praha: Academia, 2004. ISBN 978-80-200-0592-2.
4. VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J.: *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha, C.H.Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-429-2.
5. VESECKÁ, R., CHROMÝ, J.: *Kriminalita, veřejnost a média*. Praha: Linde Praha, 2009. 125 s. 11-21 s. ISBN 978-80-7201-772-0.
6. DAVIDSON, A.: *Social media and electronic commerce law*. Port Melbourne. Cambridge University Press, 2016. ISBN – 9781107500532.

Vedoucí diplomové práce: **PhDr. Mgr. Stanislav Zelinka**
Ústav bezpečnostního inženýrství

Datum zadání diplomové práce: **2. prosince 2022**

Termín odevzdání diplomové práce: **1. června 2023**

doc. Ing. Jiří Vojtěšek, Ph.D. v.r.
děkan

Ing. Milan Navrátil, Ph.D. v.r.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 8. prosince 2022

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty aplikované informatiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně, dne 30.05.2023

Bc. Michaela Čermáková, v.r.
podpis studenta

ABSTRAKT

Diplomová práce pojednává o dětech a mladistvých v postavení obětí internetové kriminality. Teoretická část diplomové práce je rozdělena do kapitol, kterými se snažím více rozebrat a přiblížit problematiku dětí a mladistvých jako obětí internetové kriminality, která je dále specificky zaměřena na kybernetickou šikanu a kybergrooming. Praktická část diplomové práce je zaměřena na dotazníkové šetření, které slouží jako podklad pro řízené rozhovory s vybranými odborníky na zvolenou problematiku. V závěru práce jsou pak navrženy návrhy na opatření a prevenci.

Klíčová slova: děti a mladiství, oběti, internetová kriminalita, kybernetická šikana, kybergrooming, trestné činy, orgány činné v trestním řízení

ABSTRACT

This thesis is about children and adolescents in the role of victims of internet crime. The theoretical part of the thesis is separated in chapters in which I try to more analyze and approach the issue of children and adolescents in the role of victims of internet crime, that is more specifically focused on a cyber bullying and a kybergrooming later. The practical part of the thesis is focused on a questionnaire survey, which serves to a foundation for guided interviews with chosen experts on a selected issue. In the end of the thesis, there are suggested drafts for precaution and prevention.

Keywords: children and adolescents, victims, internet crime, cyber bullying, kybergrooming, crimes, members of criminal proceedings

Tímto bych chtěla poděkovat především svému vedoucímu diplomové práce, panu PhDr. Mgr. Stanislavovi Zelinkovi, za ochotu a vstřícnost při konzultacích, při kterých mi byly poskytnuty cenné rady pro zpracování diplomové práce.

Zároveň bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří mi odpověděli na dotazník, a především pak těm respondentům, kteří se zúčastnili řízených rozhovorů, za ochotu a čas, který mi věnovali.

V neposlední řadě bych chtěla poděkovat své rodině, kolegům a přátelům, kteří mě po celou dobu mého studia podporovali, kteří mi pomáhali a bez kterých by tato diplomová práce nikdy nevznikla.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 INTERNETOVÁ KRIMINALITA	11
1.1 HISTORIE INTERNETU A JEHO VLIV NA SPOLEČNOST	11
1.2 INTERNETOVÁ KRIMINALITA A PRÁVO	12
1.3 PREVENCE INTERNETOVÉ KRIMINALITY	13
1.3.1 Organizace zabývající se prevencí internetové kriminality	14
2 DĚTI A MLADISTVÍ JAKO OBĚTI	16
2.1 PRÁVNÍ ÚPRAVA VŮČI DĚTEM A MLADISTVÝM JAKO OBĚTEM	17
2.1.1 Syndrom CAN.....	19
2.2 VIKTIMOLOGIE A VIKTIMIZACE	19
2.3 POMOC OBĚTEM	20
2.4 ZÁKON O OBĚTECH TRESTNÝCH ČINŮ	21
3 INTERNETOVÁ KRIMINALITA PÁCHANÁ NA DĚTECH A MLADISTVÝCH	23
3.1 KYBERNETICKÁ ŠIKANA	24
3.1.1 Právní rámec kybernetické šikany v České republice	24
3.1.2 Specifikace kybernetické šikany	25
3.1.3 Prostředky kybernetické šikany	26
3.1.4 Formy kybernetické šikany	26
3.1.5 Účastníci kybernetické šikany	27
3.2 KYBERGROOMING	28
3.2.1 Právní rámec kybergroomingu v České republice	28
3.2.2 Specifikace kybergroomingu	29
3.2.3 Účastníci kybergroomingu	30
4 TRESTNÍ ŘÍZENÍ	32
4.1 FÁZE TRESTNÍHO ŘÍZENÍ	32
4.2 ORGÁNY ČINNÉ V TRESTNÍM ŘÍZENÍ	33
4.3 ORGÁN SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ	35
4.4 DĚTI A MLADISTVÍ V TRESTNÍM ŘÍZENÍ.....	36
4.4.1 Výslech dětí a mladistvých	36
4.4.2 Postavení dětí a mladistvých v trestním řízení.....	37
II PRAKTICKÁ ČÁST	39
5 ANALÝZA ZNALOSTÍ A ZKUŠENOSTÍ DĚTÍ A MLADISTVÝCH S KYBERNETICKOU ŠIKANOU A KYBERGROOMINGEM	40
5.1 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ.....	40
5.2 VYHODNOCENÍ DAT	41
5.2.1 Základní údaje o respondentech.....	42
5.2.2 Znalosti ve vztahu k dané problematice.....	45
5.2.3 Zkušenosti ve vztahu k dané problematice	51
5.2.4 Oznámení ve vztahu k dané problematice.....	58

5.3	ZÁVĚR DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	62
5.4	INTERVIEW	65
5.4.1	Interview 1:	66
5.4.2	Interview 2:	69
5.4.3	Interview 3:	72
5.4.4	Interview 4:	76
6	NÁVRHY NA OPATŘENÍ.....	81
6.1	RODIČE.....	81
6.2	ŠKOLA.....	82
6.3	DĚTI A MLADISTVÍ.....	84
6.4	OBEČNÁ OPATŘENÍ.....	85
	ZÁVĚR	87
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	89
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	93
	SEZNAM OBRÁZKŮ	94
	SEZNAM TABULEK.....	95

ÚVOD

Diplomovou práci na téma „Děti a mladiství v postavení obětí internetové kriminality“ jsem si vybrala hned z několika důvodů. Úvodní myšlenkou při výběru diplomové práce bylo propojení dvou aktuálních problematik, tedy dětí a mladistvých v postavení obětí, kteří jsou vzhledem k věku považováni za zvláště zranitelné oběti, kterým je přikládána stále větší pozornost, a zároveň problematiky internetové kriminality, která je v současné době nejen aktuální sama o sobě, ale zejména z důvodu aktuálnosti vůči dětem a mladistvým, kteří se čím dál častěji stávají oběťmi takových trestných činů.

Samotná internetová kriminalita, která je v práci popsána jako protiprávní jednání, je již mnoho let na vzestupu. Důvodem je zejména fakt, že jsme se jako lidstvo stali uživateli moderních komunikačních technologií a jen málokdo z nás si dovede v dnešní době představit život bez počítače nebo mobilního telefonu připojeného k síti. Toto připojení však nepřináší pouze užitek, ale skrývá také řadu nebezpečí, která si mnohdy ani neuvědomujeme, přičemž můžeme na pachatele narazit téměř kdykoliv a kdekoliv. Anonymita, kterou nám on-line prostředí nabízí, může vést k protiprávnímu jednání takových pachatelů, kteří by se k činu v reálném světě neodvážili. Zároveň může mít takové jednání pro oběť stejné, nebo i více závažné následky, než kdyby se stala obětí v reálném světě. Zejména pak děti a mladiství mohou být více zranitelnými, a to nejen z důvodu, že se v rámci on-line prostředí mohou stát snadnější obětí, neboť nemusí mít dostatek znalostí a zkušeností pro to, aby věděli, jak se bránit nebo reagovat na již vzniklou situaci, ale také z důvodu toho, že se mohou hůře vyrovnávat s následky takového jednání. Celkově by se dalo říci, že pro oběť je spáchání trestného činu proti její osobě pouze začátkem. Prvotním, mnohdy traumatizujícím zážitkem, se kterým se musí následně vyrovnat. Tento fakt si již naštěstí uvědomujeme, takže se pozornost odborníků a veřejnosti neupírá pouze k pachatelům, jak tomu bylo v minulosti, ale také k obětem. Je zde snaha jak o lepší prevenci, tak také o změnu zákonů a poskytování kvalifikované péče a pomoci.

Co se týče samotné diplomové práce, tato je rozdělena na teoretickou a praktickou část, přičemž je teoretická část rozdělena do čtyř hlavních kapitol. První kapitola je věnována samotné internetové kriminalitě, a to tak, aby byla pro čtenáře alespoň základně objasněna úvodní problematika. Ve druhé kapitole se zabývám dětmi a mladistvými jako oběťmi, což čtenářům více přiblíží druhou zpracovávanou problematiku. Ve třetí části se již zabývám internetovou kriminalitou páchanou na dětech a mladistvých, přičemž jsem si vybrala dvě

konkrétní problematiky, které jsou aktuální nejen u nás v ČR, ale kdekoliv ve světě. Jedná se o kybernetickou šikanu a kybergrooming, který je fenoménem dnešní doby, kdy se stále více a více dětí a mladistvých stává oběťmi. A přesto, že není ani jedna z problematik ukotvena sama o sobě v legislativě České republiky, lze se zde odkázat na mnoho jiných trestných činů, které mohou být více či méně závažné. Přesto může mít kterýkoliv z činů fatální následky. V poslední kapitole se proto věnuji trestnímu řízení a orgánům činným v trestním řízení, které přichází do kontaktu s oběťmi trestných činů, čímž se pokusím více přiblížit jejich práci. V neposlední řadě se také zabývám dětmi a mladistvými v rámci trestního řízení.

Praktická část diplomové práce je v první řadě zaměřena na dotazníkové šetření, kdy byly dotazníky rozeslány na základní a střední školy. Po sesbírání dat následuje jejich analýza a vyhodnocení. Samotný dotazník je zaměřen na problematiku kybernetické šikany a kybergroomingu, kdy je hlavním účelem dotazníku zjištění, jak se děti a mladiství orientují v uvedené problematice a zda mají s uvedenou problematikou zkušenost, popřípadě o jakou zkušenost se jedná a jak se k dané věci staví v rámci jejího řešení a oznámení. Po vyhodnocení sesbíraných dat následuje interview s pracovníky orgánů činných v trestním řízení, pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí a dětskou psycholožkou, přičemž je kladen důraz na jejich zkušenosti s kybernetickou šikanou a kybergroomingem ve vztahu k dětem a mladistvým a jejich postavení jako obětí. Nedílnou součástí praktické části jsou také návrhy na opatření a závěr.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 INTERNETOVÁ KRIMINALITA

Internet jako takový je složitý informační systém jednotlivých sítí, jehož prostřednictvím dokáží vzájemně komunikovat počítače na celém světě. Tyto jsou v současné době neoddělitelnou součástí každodenního života ve všech oblastech společenských vztahů, tedy i v oblasti páchaní trestných činů. [1]

Trestné činy jsou pak na základě ustanovení § 13 odstavce 1 zákona číslo 40/2009 Sb., Trestního zákoníku definovány jako: „*takové protiprávní činy, které trestní zákon označuje za trestné a které vykazují znaky uvedené v takovém zákoně.*“ [2]

Samotná internetová kriminalita je pak součástí kriminality počítačové, kdy tuto můžeme dále rozdělit z hlediska využití počítače při páchaní trestného činu na:

- a) protiprávní jednání, kde je počítač cílem útoku,
- b) a protiprávní jednání, kde počítač vystupuje jako nástroj či prostředek k jejich páchaní. [1]

Výše uvedeným jednáním pod písmenem b) můžeme popsat také tzv. internetovou kriminalitu, neboť se trestná činnost na internetu děje pouze prostřednictvím výpočetní techniky, kdy je v takovém případě počítač pouze objektem nebo nástrojem ke spáchání trestného činu, přičemž vyžaduje propojení počítačů lokálními i vzdálenými sítěmi s využitím internetu. Internet se tak stal nebezpečným nástrojem v rukou člověka, který jej dokáže v různých formách zneužít. V souvislosti s internetovou kriminalitou můžeme bavit převážně o standardních trestných činech, které lze zařadit do již existujících kategorií trestných činů, kdy se tyto trestné činy v současné době pouze přemístily z reálného světa do virtuálního prostředí. Zvláště zranitelnou skupinou se pak v prostředí internetu stávají děti a mladiství, kteří mohou být oběťmi internetové kriminality ve všech jejích podobách. [1]

1.1 Historie internetu a jeho vliv na společnost

Slovo internet pochází z mezinárodní předpony inter (mezi) a anglického slova net (sít'), kdy se z původního označení jedné ze sítí připojených k internetu stal obecný pojem, který se užívá dodnes a označuje celou síť. [3]

Za počátek vzniku internetu můžeme považovat experimentální program, jehož cílem bylo propojení armády, národní obrany a univerzitních laboratoří, které se zabývaly armádním výzkumem tak, aby byl zaručen rychlý přenos informací. Psal se rok 1969 a výše uvedený

experiment byl označován jako ARPANET. Časem byly do programu zahrnuty také obchodní společnosti a různí jednotlivci a došlo k přejmenování na DARPA Internet. V České republice pak nastal první oficiální pokus o připojení dne 13.02.1992, kdy došlo k vytvoření počítačové sítě, které bylo provedeno prostřednictvím linek veřejné sítě. Linka připojení bývalého Československa k internetu vedla z Prahy (ČVUT) do internetového uzlu v Linci. Z původního experimentu, který spojoval asi deset vojenských stanovišť ve Spojených státech, se na počátku 90. let stalo globální médium. Internet se začal šířit velkou rychlostí do celého světa, přičemž se stal neodmyslitelnou součástí našich životů. U nás, v České republice, došlo k největšímu rozmachu do komerční sféry na sklonu roku 1995. V tomto období došlo k pádu monopolu firmy Eurotel a na trh vstoupila celá řada komerčních poskytovatelů. Internet se tak stal téměř okamžitě po vstupu do komerční sféry součástí domácností, kde si získal mnoho příznivců z řad široké veřejnosti. [3]

1.2 Internetová kriminalita a právo

Protože se naše životy stále více přesouvají do virtuálního prostoru, kde se učíme, nakupujeme, pracujeme, setkáváme se a bavíme nejen s přáteli, ale také cizími lidmi, přesouvají se do tohoto prostoru také nejrůznější pachatelé. Internetová kriminalita tak neohrožuje pouze jedince nebo firmy, ale může také ohrozit bezpečnost státu, přičemž je spektrum trestných činů velmi široké. Za nejzávažnější formu je považována organizovaná trestná činnost a kyberterorismus. Dále se může jednat o porušování autorských práv, šíření poplašných zpráv, stalking, kyberšikanu, zneužití osobních údajů, padělání, podvody, zpronevěru, distribuci dětské pornografie a jiné mravnostní a majetkové trestné činy. [4]

Jak již bylo zmíněno, většina trestných činů, které jsou páčány prostřednictvím komunikačních technologií, bývají zpravidla již existující trestné činy, které se pouze přemístily do on-line prostředí. Takové trestné činy jsou pak definovány hlavně v Trestním zákoníku č. 40/2009 Sb., kdy se může jednat o porušení vybraných paragrafů ve všech hlavách TZ. Zejména se pak může jednat o porušení:

- hlavy II – trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství,
- hlavy III – trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti,
- hlavy V – trestné činy proti majetku,
- hlavy VI – trestné činy hospodářské. [2]

V boji proti internetové kriminalitě je nutno také zmínit Úmluvu o počítačové kriminalitě. Jedná se o první mezinárodní úmluvu, která byla vypracována Radou Evropy, která se snaží řešit internetovou a počítačovou kriminalitu. Tato Úmluva byla prezidentem České republiky ratifikována dne 22.08.2013 a vstoupila v platnost dne 01.12.2013, kdy se mimo jiné zabývá také v:

- oddíle 1 – trestnými činy proti důvěrnosti, integritě a použitelnosti počítačových dat a systémů,
- oddíle 2 – trestnými činy, které souvisejí s počítačem,
- oddíle 3 – trestnými činy souvisejícími s obsahem, kde je nutno zmínit v rámci zpracovávané diplomové práce článek 9 – trestné činy související s dětskou pornografií,
- oddíle 4 – trestnými činy, týkajícími se porušení autorských práv a práv souvisejících s právem autorským. [5]

Na závěr této části bych dodala, že se v dnešní době obranou před internetovou kriminalitou zabývá mnoho subjektů a organizací, které jsou jak státní, tak i nestátní. Nestátní subjekty se snaží ve většině případů chránit veřejnost hlavně formou prevence, kterou se budu podrobněji zabývat v následující kapitole. Avšak za hlavní subjekt můžeme v boji proti internetové kriminalitě považovat stát. Tento může působit jak preventivně, tak represivně, neboť může definovat, co je a není společensky přijatelné a na dané jednání reagovat např. změnou zákonů. Jejich dodržování lze následně vymáhat prostřednictvím Policie ČR, státního zastupitelství a soudů a zároveň lze nedodržování takových zákonů jejich prostřednictvím trestat.

1.3 Prevence internetové kriminality

Prevence je jednou z nejdůležitějších součástí boje proti jakékoliv kriminalitě, a to nejen internetové. Obecně prevenci rozdělujeme na dvě skupiny – preventivní opatření a represivní opatření. V případě úspěšného preventivního opatření pak nemusí nutně docházet k represí, čili následnému postihu za spáchání protiprávního jednání. Z výše uvedeného vyplývá, že se represivním opatřením může věnovat pouze stát a systém na něj navazující, který je více popsán v další části diplomové práce. Naproti tomu preventivní opatření může činit téměř kdokoli, tedy jak státní, tak i nestátní subjekty. V rámci problematiky dětí a mladistvých hraje jednu z nejdůležitějších úloh v rámci preventivních opatření rodina a školy, následně pak nejrůznější organizace, které se přímo prevenci v souvislosti s internetovou kriminalitou zabývají.

V rámci obecných zásad bezpečného užívání internetu by měl každý uživatel dodržovat pravidla, kterými může sám předejít nebezpečí. Taková pravidla bychom měli zejména děti učit již od ranného věku, respektive od jejich prvního kontaktu s komunikačními technologiemi, a dále si je neustále nejen připomínat, ale hlavně dodržovat v jakémkoliv věku, neboť se může stát v on-line prostředí zranitelným kdokoli z nás. Důležitou součástí prevence je pak dle mého názoru sebevzdělávání a informování, kterým můžeme předejít běžným rizikům a nástrahám.

1.3.1 Organizace zabývající se prevencí internetové kriminality

- Záchranný kruh – je neziskovou organizací, která sdružuje různé subjekty a instituce, které společně vyvíjí a realizují systém informování, vzdělávání a prevence v oblastech běžných rizik, kde se mimo jiné zabývá kriminalitou mládeže, šikanou, sexuálním zneužíváním dětí a nejrůznější kriminalitou páchanou na internetu. [6]
- Projekt E-bezpečí – je celorepublikový certifikovaný projekt zaměřený na prevenci, vzdělání, výzkum a osvětu spojenou s rizikovým chováním na internetu, kdy se zabývá zejména problematikou kyberšikany a sextingu, kybergroomingu, kyberstalkingu, rizikům sociálních sítí, on-line závislostem a zneužití osobních údajů v prostředí elektronických médií. [7]
- Národní centrum bezpečnějšího internetu – je neziskové nevládní sdružení, jehož cílem je přispívat k bezpečnějšímu užívání internetu, moderních informačních a komunikačních technologií a osvojení etických norem v on-line komunikaci. NCBI uskutečňuje řadu projektů, podporuje vzdělání (zejména dětí a mládeže v oblasti internetu), sleduje aktuální trendy a jejich rizika, kdy v souvislosti s těmito pořádá semináře a školení zaměřené na prevenci internetové kriminality. [8]
- UNICEF – je celosvětovou organizací pracující ve více než 190 zemích, kde je primárním cílem mimo jiné ochrana a začlenění dětí a mladistvých, hájení jejich zájmu a vzdělávání. V rámci tohoto se UNICEF věnuje také problematice internetové kriminality, jako je kyberšikana a kybergrooming. [9]

Domnívám se, že jen málokdo z nás si dokáže v dnešní době představit život bez připojení k síti, neboť nám toto připojení přináší širokou škálu možností ve všech sférách lidských aktivit. Jedná se o místo, kde můžeme snadno a rychle komunikovat s lidmi z celého světa, kde se můžeme vzdělávat, obchodovat, seznamovat. A také o místo plné nejrůznější zábavy

ve všech možných podobách. Internet mění od základu naše životy a stává se fenoménem dnešní doby. Uživatelé mohou být anonymní, mohou se chovat zcela odlišně než ve skutečném světě, ale také mohou být zranitelnými, přičemž může právě tato zranitelnost ovlivnit také jejich skutečné životy. Z toho vyplývá, že může mít internet na společnost nejen pozitivní, ale také negativní vliv. Důležitá je pak - nejen ve vztahu k internetové kriminalitě, ale k jakékoliv kriminalitě - prevence, dostatečná informovanost a především obezřetnost, přičemž v rámci internetové kriminality je jednou ze stěžejních zásad bezpečnosti to, co a komu sdělujeme.

2 DĚTI A MLADISTVÍ JAKO OBĚTI

Samotný pojem děti a mladiství můžeme naleznout v několika právních předpisech jak rodinného, tak i občanského a trestního práva.

V případě práva rodinného se můžeme nejčastěji setkat s pojmem dítě, kterým se rozumí nezletilá osoba. Tato je potom definována v Úmluvě o právech dítěte, která je mezinárodní smlouvou, kde se pro účely této úmluvy dítětem rozumí: „*každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.*“ [10]

Podobnou definici nalezneme také v Trestním zákoníku, kde je v ustanovení § 126 napsáno, že se: „*dítětem rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak.*“ [2]

Já se však ve své práci budu více opírat o zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, neboť se uvedený zákon nevztahuje pouze na děti a mladistvé jako pachatele, ale i jako oběti. V uvedeném zákoně pak nalezneme v ustanovení § 2 vymezení některých pojmů, kde se popisuje: „*(1) Není-li zákonem stanoveno jinak, pak se rozumí:*

- a) mládeží děti a mladiství,*
- b) dítětem mladším patnácti let ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovrší patnáctý rok věku,*
- c) mladistvým ten, kdo v době spáchání provinění dovrší patnáctý rok a nepřekročí osmnáctý rok svého věku.*“ [11]

Jinak řečeno, pokud osoba v době, kdy se stala obětí trestného činu nedovršila patnácti let věku, budeme ji považovat za dítě. Pokud osoba dovršila v době, kdy na této byl spáchán trestný čin patnácti let věku a nedovršila osmnácti let věku, budeme tuto oběť považovat za mladistvou.

Pro lepší orientaci v problematice zpracovávaného tématu je nutno také definovat pojmy jako jsou:

- Trestný čin – tento je dle ustanovení § 13 zákona č. 40/2009 Sb. trestního zákoníku definován jako: „*protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.*“ [2]

- Oběť – tato je definována v ustanovení § 2 odstavce 2 zákona č. 45/2013 Sb., zákona o obětech trestných činů a změně některých zákonů jako: *„fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena škoda nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil nebo měl obohatit.“* [12]
- Zvlášť zranitelná oběť – popis této nalezneme rovněž v zákoně č. 45/2013 Sb., kde se v ustanovení § 2 odstavci 4 hovoří o zvlášť zranitelné oběti jako o:
 - a) *„dítěti,*
 - b) *osobě, která je vysokého věku nebo postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým postižením,*
 - c) *oběti trestného činu obchodování s lidmi, trestného činu znásilnění, trestného činu svěření osoby, trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí, trestného činu teroristického útoku,*
 - d) *oběti trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, trestného činu, který zahrnoval nátlak či pohrůžku násilím, trestného činu pro příslušnost k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo oběť trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo v závislosti na ní.“* [12]

S ohledem na výše uvedené považuji za nutné zmínit také to, že obětí trestného činu může být pouze fyzická osoba, přičemž je oběť trestného činu zpravidla také v postavení poškozeného v trestním řízení. Poškozeným pak může být jak fyzická, tak i právnická osoba. Zároveň může být poškozený v trestním řízení také svědkem, kdy mu z tohoto vyplývají povinnosti svědka. [13]

2.1 Právní úprava vůči dětem a mladistvým jako obětem

Právní úprava problematiky v rámci přístupu k dětem, mladistvým a jejich právům se začala výrazně měnit od počátku 19. století. Jako první byla v roce 1924 formulována práva dítěte v Ženevské deklaraci práv dítěte, která zavazovala státy k poskytování co nejlepší péče všem dětem. Dále také rozvoj a jejich ochranu v případě, že by se dostaly do jakékoliv nepříznivé

situace. Následně vznikla v roce 1959 Charta práv dítěte, která je předchůdkyní Úmluvy o právech dítěte (1989). Tato v současné době nejkompaktněji popisuje práva dětí, která jsou rozdělena do čtyř oblastí: práva na přežití, práva na rozvoj, práva na ochranu a práva na participaci. [14]

Avšak pouze problematiku ochrany dětí a mladistvých jako obětí trestných činů doposud žádná speciální právní norma v České republice neřeší. Proto musíme vycházet z takové právní úpravy, která je sice obecná, ale ve svém obsahu počítá také se zajištěním ochrany dětí. Jedná se zejména o právní předpisy, které tvoří například:

- Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb. – Úmluva o právech dítěte, která je součástí právního řádu České republiky,
- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, která je součástí Ústavy České republiky,
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád),
- Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník.

Asi nejvýznamnějšími jsou pak v souvislosti s probíraným tématem takové právní předpisy, které se vztahují na všechny oběti trestných činů. Tyto tvoří:

- Zákon č. 52/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., kdy se jedná o novelu trestního řádu. Cílem této bylo zvýšení ochrany obětí trestných činů, a to zejména před zveřejňováním osobních a citlivých údajů prostřednictvím mediálních zdrojů. Okruh této zvýšené ochrany je omezen především na oběti mladší 18 let a oběti takových trestných činů, které značně zasahují do osobní integrity (znásilnění, šíření pornografie, trestné činy proti životu a zdraví aj.), neboť by takovým zveřejněním mohlo dojít k sekundární viktimizaci oběti. Novela dále upravuje poskytování informací o trestním řízení a osobách na něm zúčastněných. [15]
- Zákon č. 45/2013 Sb., zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, který se zabývá problematikou týkající se práva obětí na poskytnutí odborné pomoci, práva na informace, práva na ochranu před hrozcím nebezpečím, práva na ochranu soukromí, práva na ochranu před druhotnou újmou a práva na peněžitou pomoc. [12]

2.1.1 Syndrom CAN

Syndrom CAN, neboli Child Abuse and Neglect, znamená v překladu syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Ačkoliv se samotný syndrom CAN nevztahuje přímo k žádné právní úpravě vůči dětem a mladistvým, považují za důležité jej v této části zmínit z toho důvodu, že se jedná o celosvětový problém, kterému není věnována pozornost pouze v České republice, ale i na evropské úrovni, kdy je ve středu zájmu Rady Evropy. [16]

Tento syndrom je definován jako: *„jakékoliv náhodné, vědomé i nevědomé konání rodičů, vychovatelů nebo jiné osoby vůči dítěti, které je v dané společnosti nepřijatelné nebo odmítané a které poškozuje tělesný, duševní i společenský stav a vývoj dítěte, v krajním případě způsobuje dokonce smrt.“* [17]

V souvislosti s uvedenou definicí je možno konstatovat, že se jedná vůči dětem o vážný společenský problém, který ohrožuje nejen zdraví dětí, ale také jejich důstojnost, přičemž může ovlivnit tělesný, sociální, psychický i emoční rozvoj. A přesto, že není jako takový zakotven v žádné legislativě, lze jej spojit s mnoha trestnými činy, které jsou v našem právním systému popsány hlavně v trestním zákoníku. Zde se jedná zejména o pasáže z již dříve zmiňované Hlavy III a Hlavy IV. V celosvětovém měřítku se pak odborníci z nejrůznějších oborů snaží o poznání, odhalování, nápravu a prevenci tak, aby byla ochrana dětí před týráním, zneužíváním a zanedbáváním co nejefektivnější, kdy je usilováno také o změny v zákonech. [16]

2.2 Viktimologie a viktimizace

S problematikou popisovanou v diplomové práci úzce souvisí také viktimologie a viktimizace. Samotná viktimologie, která je naukou o obětech trestných činů (později i jiných katastrof), začala vznikat cca v polovině minulého století, kdy bylo zřejmé, že se pozornosti odborníků nemůže dostávat pouze pachatelům trestných činů, ale také jejich obětem, které bývají protiprávním jednáním poškozeny nejen fyzicky a materiálně, ale také psychickou újmou. Z tohoto důvodu potřebuje mnoho obětí kvalifikovanou pomoc a péči, kterou lze popsat jako integraci traumatu. Proto začínají společně s viktimologií vznikat organizace, které poskytují obětem trestných činů konkrétní pomoc. Tato bývá zajištěna jak nestátními organizacemi, tak také sociálními službami a dalšími institucemi, přičemž je viktimologickým problémům věnována stále větší pozornost, kdy je stále jedním z nejdůležitějších témat právo obětí trestných činů. [18]

Čírtková definuje viktimologii jako: „*nauku o obětech, která zkoumá vědeckým způsobem oběti trestných činů. Zajímá ji, jakou roli hraje oběť v motivaci pachatele a jakým způsobem se spolupodílí na interakci v průběhu trestného činu.*“ [19]

Viktimologie je relativně mladou vědní disciplínou, i přes to jsou však viktimologické výzkumy důležitou součástí zkoumání kriminality. Je zdrojem informací, které mohou vést k legislativním změnám, zkvalitnění poskytované péče, a tím i přínosem pro oběti trestných činů, které se z viktimologického hlediska rozdělují do tří skupin. Těmito jsou:

- primární – oběti přímo zasažené trestným činem,
- sekundární – blízké osoby oběti, které mají k oběti silný emocionální vztah,
- terciární – blízké sociální okolí. [20]

Samotnou viktimizaci pak můžeme popsat jako proces, který je zejména z psychologického hlediska velmi složitý, neboť do procesu, který zpravidla začíná, ale nekončí samotným útokem pachatele, vstupuje mnoho faktorů, které jsou vzájemně provázány. Oběti nemusí být poškozeny pouze samotným útokem, ale také reakcemi okolí. Viktimizaci pak rozdělujeme na primární, která značí proces, při kterém se stává osoba obětí trestného činu, a sekundární, kdy dochází k poškození obětí v průběhu vyšetřování orgány činnými v trestním řízení. Při tomto dochází zejména u dětí a mladistvých k nadbytečné psychické zátěži, např. pokud je nuceno svou výpověď několikrát opakovat. [20]

2.3 Pomoc obětem

Závěrem této kapitoly je potřeba zmínit, že pokud dojde ze strany pachatele k jakémukoliv protiprávnímu jednání vůči oběti, je nedílnou součástí také pomoc. Na jedné straně takové pomoci stojí orgány činné v trestním řízení, kterým se věnují samostatně v následující kapitole, neboť je práce zaměřena více na postavení obětí v rámci tohoto systému. Na straně druhé se jedná o pomoc, která pomáhá oběti s vyrovnáním se prožitého traumatu, přičemž je tato také velmi důležitá při pomoci obětem.

Je třeba si uvědomit, že se děti a mladiství stávají oběťmi celé řady trestných činů, které jsou různě závažné. Jsou ohrožovány nejrůznějšími kriminálními jevy, sociálním prostředím, vlivem rodiny, snadnou dostupností alkoholu a návykových látek a také v dnešní době oblíbeným on-line prostředím. [18]

Pokud se stane dítě nebo mladistvý obětí trestného činu, je třeba na něj pohlížet jako na zvlášť zranitelnou oběť, a to zejména z důvodu nízkého věku, přičemž se předpokládá,

že právě vzhledem k tomuto se může hůře srovnávat a vyrovnávat s danou situací. Právě s vyrovnáním se mohou obětem pomoci subjekty zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, přičemž tato pomoc zahrnuje psychologické služby, sociální poradenství, právní pomoc, poskytování právních informací a možnost účasti se v restorativních programech, které slouží k obnově vztahů a nápravě vzniklé újmy. V případě zvláště zranitelných obětí, kterými jsou bezesporu děti a mladiství, může být požádáno o poskytnutí bezplatné pomoci, a to jak před zahájením trestního řízení, tak i v průběhu nebo po skončení takového řízení. [13]

Je nutné zmínit také to, že oběti nejsou vázány na poskytnutí pouze výše uvedené pomoci, ale mohou vyhledat jakoukoliv pomoc dle vlastního uvážení.

2.4 Zákon o obětech trestných činů

Zákon č. 45/2013 Sb., tedy zákon o obětech trestných činů s účinností od 01.08.2013, je komplexní právní úpravou právní ochrany obětí trestných činů. Tento zákon je považován za velmi významný zejména z toho důvodu, že před jeho vznikem byla práva obětí neucelená, přičemž se v českém právním řádu nacházel pouze pojem poškozený. Díky výše uvedenému zákonu se zlepšila nejen práva obětí, ale také jejich postavení v právním systému, kdy se zákon snaží rozšířit také mimoprocesní práva obětí. Můžeme tedy říci, že zákon o obětech trestných činů zahrnuje problematiku práv obětí, dále pak poskytování komplexní odborné pomoci, odškodňování, právo na informace a respektování důstojnosti oběti. Pozornost je také kladena na ochranu oběti před pachatelem a posílení důvěry v orgány činné v trestním řízení. Přehledná právní úprava v jednom zákoně má za cíl zjednodušit vypořádání se oběti se vzniklou újmou, překonání primární viktimizace a také předcházet sekundární viktimizaci ze strany orgánu činných v trestním řízení. Významnou částí je také specifikace zvláště zranitelných obětí, které jsem zmiňovala již dříve. V této souvislosti je důležité také zmínit přístup orgánů činných v trestním řízení k obětem, kdy k těmto musí být zachován individuální přístup. Jejich výslech by měl být prováděn vyškolenou osobou tak, aby nemusel být úkon již opakován. Dále mají zvláště zranitelné oběti právo na poskytnutí bezplatné odborné pomoci. Co se týče obsahu zákona o obětech trestných činů, můžeme považovat za nejpodstatnější první část, která je rozdělena do dvou základních oblastí – práva obětí trestných činů a podpora subjektů poskytujících pomoc obětem trestných činů. [12]

Děti a mladiství se den co den stávají oběťmi trestných činů, a to nejen na území České republiky. Proto je velkým plusem to, že se v celosvětovém měřítku dostávají do popředí jak jejich všeobecná práva, kterým je věnována stále větší pozornost, tak také práva v rámci trestního řízení, kdy je jim přiřazen status oběti. V této souvislosti považuji za důležité zejména zákon o obětech trestných činů, neboť považuje děti za zvlášť zranitelné oběti, kdy je jim v důsledku tohoto věnována zvláštní ochrana, citlivější zacházení a mimo jiné také bezplatná odborná pomoc. Dalším důležitým zákonem v rámci dětí a mladistvých je také zákon o soudnictví ve věcech mládeže, kterým se řídí orgány činné v trestním řízení, které se snaží mimo jiné předcházet také sekundární viktimizaci obětí. Je nutno také konstatovat, že každý trestný čin, jenž se stane, zasahuje do života obětí, přičemž jej každá z těchto vnímá jinak. A ne jinak tomu je u dětí a mladistvých, kteří mohou způsobenou újmu snášet nejenom hůře, ale také mohou mít větší obavu z pachatele a být snadněji ovlivnitelní. A ačkoliv mají děti a mladiství svá práva, nemusí být dostatečně znalí či vyspělí k tomu, aby byla tato práva adekvátně využita v jejich prospěch. Proto zde považuji za velmi důležitou prevenci a informovanost, zejména ze strany rodiny a ve školách, tak, aby každé dítě či mladiství věděl, kam a na koho se v případě problému obrátit.

3 INTERNETOVÁ KRIMINALITA PÁCHANÁ NA DĚTECH A MLADISTVÝCH

Kriminalita páchaná na dětech a mladistvých je nejen specifická, ale vyznačuje se také tím, že se jedná vždy o závažný typ kriminality. Pachatelem může být nejen dospělý člověk, ale také samotné děti a mladiství. V případech, kdy jsou pachateli mladiství a hlavně děti, se pak nemusí jednat o úmyslné dopouštění se protiprávního jednání, kdy takto mohou činit z pouhé nevědomosti, kdy nemají dostatečné povědomí o tom, co vůbec kriminalita je a není. Zároveň si nemusí dostatečně uvědomovat, čeho se svým jednáním, na rozdíl od dospělých pachatelů, dopouštějí. A to jak vzhledem k neznalosti zákonů, tak k jejich vývoji. A i přesto, že neznalost či nevědomost jejich chování neomlouvá, domnívám se, že právě internetová kriminalita či kriminalita v on-line prostředí je takovým tématem, o kterém nemají povědomí pouze děti, ale také jejich rodiče, přičemž taková nevědomost může vést nejen k páchání protiprávních skutků, ale také k tomu, že jsou děti a mladiství snadnějšími oběťmi tohoto jednání.

Přístup dětí a mladistvých k elektronickým a digitálním technologiím je mnohem snadnější než dříve, tedy i přístup k internetu, který mají v počítačích nebo ve svých mobilních telefonech, které jsou nedílnou součástí dnešního moderního světa. Internet bývá využíván k nejrozličnějším aktivitám, kdy není ničím výjimečným, že se některé děti dokáží připojit k síti dříve, než začnou mluvit. Že dokáží některé děti ovládat nové technologie lépe než jejich rodiče, kteří nemají v mnoha případech ani nejmenší tušení, co přesně jejich děti na počítači a internetu dělají. A přesto, že mají děti a mladiství vzhledem ke snadnému přístupu k internetu neuvěřitelnou škálu možností, tyto jim nemusí přinášet pouze užitek, neboť nemají takový náhled na věc jako dospělí. Nedokáží se přenést přes některé problémy, kdy jsou vzhledem k jejich vývoji méně zkušenými a daleko více důvěřivými a zranitelnými, čímž se stávají snadnějším terčem, čehož využívají mnozí pachatelé internetové kriminality. Díky výše uvedenému a zejména vzhledem k věku, se tak děti a mladiství stávají oběťmi, přičemž je řadíme do skupiny zvláště zranitelných. [3]

Ve své diplomové práci, která je zaměřena na děti a mladistvé v postavení obětí internetové kriminality, jsem se rozhodla, jak bylo v úvodu práce již zmíněno, nezabývat se všemi trestnými činy, které mohou být na dětech a mladistvých páchany, ale pouze vybranou problematikou internetové kriminality, kterou tvoří kybernetická šikana a kybergrooming, kterým se budu věnovat v následujících kapitolách.

3.1 Kybernetická šikana

Přesto, že není kybernetická šikana sama o sobě trestným činem ani přestupkem, je jednou z problematik internetové kriminality dnešní doby, přičemž v jejím rámci vždy záleží na konkrétním jednání pachatele.

Samotná kyberšikana pak nemá žádnou jasně danou definici, kdy se například v Metodickém pokynu ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy můžeme dočíst, že je: „*kyberšikana jednou z forem psychické šikany, kdy je k provedení potřeba použití informační a komunikační technologie, zejména pak v dnešní době mobilních telefonů a internetu, jejichž prostřednictvím dochází k takovým činnostem, které mají záměr ohrozit nebo ublížit. Jedná se o úmyslné chování, při kterém je oběť napadána, přičemž povaha a provedení útoku určuje jeho závažnost.*“ [21]

Další z mnoha definic může být taková, že je: „*kyberšikana kolektivní označení forem šikany prostřednictvím elektronických médií, jako je internet a mobilní telefony, které slouží k agresivnímu a záměrnému poškození uživatele těchto médií. Stejně jako tradiční šikana zahrnuje i kyberšikana opakované chování a nepoměr sil mezi agresorem a obětí.*“ [22]

3.1.1 Právní rámec kybernetické šikany v České republice

Kybernetická šikana, jak již bylo řečeno, není v legislativě České republiky, ale ani ve většině ostatních států Evropy, jasně definována. Přesto je jedním z celosvětových problémů v rámci páchaní internetové kriminality jak dětí a mladistvých, tak na dětech a mladistvých, kdy mohou nastat takové situace, resp. projevy kyberšikany, které mohou v České republice naplňovat skutkovou podstatu trestného činu, nebo mohou být klasifikovány jako přestupek.

Jednání pak můžeme posuzovat na základě:

- zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, kde se může v rámci kyberšikany jednat o naplnění skutkové podstaty:
 - a) § 144 účast na sebevraždě,
 - b) § 175 vydírání,
 - c) § 180 neoprávněné nakládání s osobními údaji,
 - d) § 181 poškození cizích práv,
 - e) § 182 porušení tajemství dopravovaných zpráv,
 - f) § 184 pomluva,
 - g) § 191 šíření pornografie,

- h) § 192 výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií,
 - i) § 230 neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací,
 - j) § 232 poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti,
 - k) § 352 násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci,
 - l) § 353 nebezpečné vyhrožování,
 - m) § 356 podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezení jejich práv a svobod, [2]
- nebo v případě přestupků dle zákona č. 251/2016 Sb., zákon o některých přestupcích, kde se může jednat o porušení:
 - a) § 7 odstavec 1, písmeno a) – fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že jinému ublíží na cti, že ho zesměšní, nebo ho jiným způsobem hrubě urazí,
 - b) § 7 odstavec 1, písmeno c), bod 4 – fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že se vůči jinému dopustí jiného hrubého jednání. [23]

3.1.2 Specifikace kybernetické šikany

Dříve „obyčejná“ šikana probíhající převážně v reálném prostředí se tak, jako mnoho jiných protiprávních skutků, přesunula do prostředí virtuálního, kde se však částečně mění její podoba, formy a dále také profil útočníků a obětí, kteří vůči sobě již v on-line prostředí nestojí tváří v tvář.

Vzhledem k dostupnosti informačních a komunikačních technologií včetně snadné dostupnosti internetu, není provedení útoků pro pachatele nijak složitým procesem. Zejména v dnešní době, kdy se rozvoj nových technologií natolik zrychlil, že si lidé mnohdy neuvědomují slabá místa, neboť je prevence před těmito nedostačující. Dalo by se říci, že technologie samy o sobě nejsou špatné. Špatní jsou pouze lidé, kteří je používají se zlým úmyslem, přičemž kybernetická šikana, stejně jako šikana, není problémem pouze u nás v ČR, ale problémem celosvětovým. [24]

Mezi specifické znaky kyberšikany pak můžeme řadit to, že jsou pachatelé, neboli útočníci, ve virtuálním prostředí anonymní, vystupují pod přezdívkou nebo pod neznámým telefonním číslem, což některým pachatelům dává větší odvalu, přičemž má oběť jen malou šanci zjistit identitu pachatele. Lidé se mohou ve virtuálním prostředí chovat jinak než ve skutečném světě, kdy mohou udávat jiný věk, jiné pohlaví nebo povolání, čímž mohou lépe manipulovat se svými oběťmi, přičemž je pro některé pachatele daleko jednodušší seznámit se

nebo vyhrožovat obětem právě ve virtuálním prostředí. Anonymita mění také profil útočníků a obětí, kdy může být původcem kyberšikany kdokoliv, nejen fyzicky zdatný jedinec. Čas a místo útoku nelze předem zjistit ani odhadnout a nelze se před útokem ani skrýt. Útoky bývají zpravidla opakované, kdy oběť vnímá to, co se děje, jako nepřiměřené a ubližující. Kyberšikana se může také šířit v prostřední internetu bez vědomí pachatele, kterému při šíření obsahu pomáhají přihlížející, přičemž může být způsobena také neúmyslně, a to špatným odhadem situace. Zároveň není snadné její dopady na oběti rozpoznat. [24]

3.1.3 Prostředky kybernetické šikany

Ke kyberšikaně může dojít prakticky kdekoliv, přičemž musí být k jednání použito komunikační médium. Nejčastěji se však dočteme, že existuje hlavně sedm prostředků, kterými jsou:

- sociální sítě,
- on-line interaktivní hry,
- webové stránky,
- instant messaging a zprávy SMS, MMS,
- elektronická pošta,
- chatovací místnosti,
- internetové ankety a dotazníky. [25]

3.1.4 Formy kybernetické šikany

Formy kyberšikany pak mohou být různé, kdy může docházet také k jejich kombinaci. Mezi základní formy však můžeme zařadit takové, kde se jedná o:

- on-line obtěžování,
- pořizování a publikování ponižujících fotografií nebo videí,
- pomlouvání a ponižování,
- krádeže identity a ponižování prostřednictvím falešných profilů a blogů,
- vyloučení z virtuální skupiny,
- pronásledování na internetu,
- publikování soukromých informací a tajemství s cílem ublížit,
- napadání uživatelů v on-line komunikaci,
- sexting,
- happy slapping,

- kybergrooming. [3]

3.1.5 Účastníci kybernetické šikany

Tato část je věnována třem typům účastníků, kterými jsou pachatelé, oběti a přihlízející.

- Pachatelé

„Pachatelé kyberšikany tvoří heterogenní skupinu, ve které nalezneme dívky i chlapce, osoby s nízkým i vysokým sociálním statutem, děti s nižším i vyšším sebevědomím a různými kognitivními schopnostmi.“ [26]

Výše uvedená definice hovoří sama za sebe, kdy odkazuje právě na to, že útočníkem může být prakticky kdokoliv. Pachateli neboli útočníkovi či agresorovi stačí, že má přístup na internet a dostatečné znalosti v oblasti komunikačních technologií.

Motivem k šikanování pak může být pro pachatele upoutání pozornosti, kdy se snaží být středem zájmu, nebo kdy se svým jednáním snaží zahnat nudu. Dále může zkoumat, co oběť vydří, přičemž dochází ke stupňování útoků. V neposlední řadě může být motivován tím, že je sám obětí šikany. [26]

- Oběti

Tak, jako se může stát v on-line prostředí kdokoliv pachatelem, může se zde kdokoliv stát i obětí. Tyto mohou být jak zcela náhodné, tak záměrně vybrané, a to z jakéhokoliv důvodu, přičemž nezáleží na věku, pohlaví ani sociálním statutu. Za oběti kyberšikany jsou nejčastěji považovány děti a mladiství, kteří jsou zároveň nejdůvěřivější a nejzranitelnější skupinou. Obecně však platí, že se jedná o takové jedince, kteří tráví mnoho času na internetu, kde více používají sociální sítě a zveřejňují o sobě mnoho informací. Dané tvrzení však neznamená, že se všichni lidé trávící mnoho času na internetu stanou obětí kyberšikany, oběti se může stát kdokoliv. [26]

- Přihlízející

Přihlízející jsou významnou skupinou v rámci kybernetické šikany. Také přihlízejícím se může stát téměř kdokoliv, kdo má přístup na internet. Pokud neprobíhá útok pouze mezi pachatelem a obětí bez přítomnosti svědků, můžeme přihlízející rozdělit do dvou skupin. Jednou skupinou mohou být tzv. diváci, kteří mohou být sice neutrální v postoji vůči pachateli či oběti, přesto se svou pasivní reakcí, např. shlédnutím videa, stávají účastníky. Další

skupinu tvoří tzv. šířitelé, kteří sdílejí obsah informací, rozesílají dále videa nebo fotografie, čímž se stávají sekundárními útočníky poškozujícími danou oběť. [26]

3.2 Kybergrooming

Jak již bylo zmíněno, s nástupem nových komunikačních technologií a rozšířením internetu došlo k tomu, že se velké množství mezilidských vztahů přemístilo do on-line prostředí. Není tedy ničím výjimečným, že i děti a mladiství komunikují a získávají nové přátele právě v tomto prostředí, což s sebou nese jistá rizika.

Jedním z takových rizik je právě kybergrooming, který je v současné době jedním z nejnebezpečnějších problémů v oblasti internetové kriminality týkající se dětí. De facto se jedná o rizikovou formu komunikace mezi pachatelem a obětí v on-line prostředí, přičemž je primárním cílem pachatele přimět svou oběť k osobní schůzce v reálném světě. K tomuto dochází za pomoci psychické manipulace prostřednictvím moderních komunikačních technologií. [27]

3.2.1 Právní rámec kybergroomingu v České republice

Kybergrooming, tak jako kyberšikana, nemá sám o sobě v české legislativě žádnou právní úpravu. Přesto takové jednání zahrnuje řadu trestných činů, které nalezneme v zákoně č. 40/2009 Sb., kde se nachází mimo jiné:

- Hlava III – Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, kde může dojít v případě kybergroomingu k porušení ustanovení:
 - a) § 185 znásilnění,
 - b) § 186 sexuální nátlak,
 - c) § 187 pohlavní zneužití,
 - d) § 189 kuplířství,
 - e) § 191 šíření pornografie,
 - f) § 192 výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií,
 - g) § 193 zneužití dítěte k výrobě pornografie,
 - h) § 193b) navazování nedovolených kontaktů s dítětem.
- Hlava IV – Trestné činy proti rodině a dětem, kde může dojít k porušení ustanovení:
 - a) § 201 ohrožování výchovy dítěte,
 - b) § 202 svádění k pohlavnímu styku.

V neposlední řadě můžeme nalézt v rámci kybergroomingu porušení:

- Hlava II – Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství, kde můžeme naleznout porušení ustanovení:
 - a) § 175 vydírání,
 - b) § 184 pomluva. [2]

3.2.2 Specifikace kybergroomingu

Ke kybergroomingu může dojít za pomoci informačních technologií a internetu prakticky kdykoliv a kdekoliv. Nejčastěji bývají pro navázání kontaktů využívány veřejné komunikační služby (sociální sítě, veřejné chaty a seznamky), přičemž k nejvíce útokům v posledních letech docházelo na platformách jako je Instagram, Skype, TikTok, Snapchat a Discord, které využívá velké množství dětí. Po prvotním navázání kontaktu se konverzace zpravidla přesunuje do více soukromého prostředí, např. e-mail nebo instant messenger. Pachatel, který komunikuje zpravidla pod falešnou identitou, využívá v rámci konverzace různé strategie, kterými se snaží svou oběť manipulovat. Takovou manipulaci můžeme rozdělit do 4 etap, kterými jsou:

- příprava kontaktu – pachatel si vyhlédne svou oběť, kterou začne oslovovat,
- kontakt s obětí, budování vztahu – v této fázi pachatel usiluje o to, aby si získal sympatie oběti a stal se pro ni kamarádem, kterému může důvěřovat. Dále se od oběti v rámci konverzace snaží získat co nejvíce osobních a citlivých údajů nebo fotografie a videa, přičemž využívá řadu manipulativních technik, kterými jsou:
 - a) zrcadlení – napodobení komunikace na úrovni oběti,
 - b) phishing – získání osobních údajů,
 - c) profilování obětí,
 - d) uplácení – nabízení dáreků výměnou za osobní údaje nebo fotografie,
 - e) snižování zábran dětí a mladistvých – pachatel zavádí do komunikace sexuální obsah, čímž se snaží vzbudit zájem o sexuální témata,
 - f) izolace – snaha, aby o jejich konverzaci nikdo nevěděl, tedy aby o této neříkali rodičům nebo kamarádům,
 - g) strategie lákání skrze fotografie opačného pohlaví – zasílání cizí fotografie opačného pohlaví výměnou za fotografie oběti,
 - h) webcam trolling – pachatel zneužije web kameru a pouští místo svého obrazu předtočenou smyčku,

- příprava na osobní schůzku – v této fázi bývá oběť vyzývána, aby šla s pachatelem na osobní schůzku. Pozvánka může být jak nenásilná, tak formou nucení (vyhrožování, vydírání),
- osobní schůzka – na osobní schůzce dochází k pokračování manipulace formou přemlouvání, dárků a nejrůznějších nabídek. [27]

Od navázání prvotního kontaktu po osobní schůzku zpravidla uplyne delší doba, kdy si pachatel se svou obětí vytvoří určitý vztah, přičemž mu taková oběť důvěřuje. Na osobní schůzce pak může mnohdy docházet k sexuálnímu zneužití oběti, zneužití k výrobě dětské pornografie, zneužití pro dětskou prostituci nebo fyzickému mučení. [27]

Přesto, že můžeme kybergrooming považovat za jednu z forem kyberšikany, neboť jednání pachatele vůči oběti může takové znaky vykazovat, najdeme zde dle mého názoru také zásadní rozdíly. Pachatelé kyberšikany zpravidla vystupují anonymně a není snadné je dohledat, přičemž není jejich primárním cílem schůzka s obětí. Této se snaží pouze ublížit, a to v rámci on-line prostředí, kdy se oběť nikdy nemusí dozvědět reálnou identitu pachatele. Naproti tomu cílem kybergroomingu bývá zpravidla osobní schůzka. Pokud k takové schůzce oběť svolí a se svým pachatelem se sejde, může jej poznat tváří v tvář. Při takové schůzce pak může dojít nejen ke zklamání oběti z odhalení reálné identity či zklamání zapříčiněné ztrátou důvěry, ale také k fyzickému ublížení. Druhým rozdílem je také to, že v případě kyberšikany bývají zpravidla jak oběťmi, tak pachateli děti a mladiství. V případě kybergroomingu bývají pachateli převážně dospělí a oběťmi se stávají děti a mladiství.

3.2.3 Účastníci kybergroomingu

- Pachatel – jak již bylo zmíněno, pachatelem může být téměř kdokoliv, kdo se pohybuje ve virtuálním prostředí. Ve většině případů se však jedná o heterogenní skupinu, která zahrnuje uživatele s vysokým i nízkým IQ, vysokým i nízkým sociálním statutem, přičemž se zpravidla jedná o muže ve věku 17-60 let, kteří jsou osamělí nebo rozvedení. V mnoha případech také pachatel svou oběť zná dříve, než ji v on-line prostředí osloví, přičemž pro tuto nemusí být vždy nebezpečný. Přesto má pachatel ve většině případů na svou oběť negativní vliv, čímž může ohrozit její další bytí. [27]
- Oběť – k oběťmi patří jak dívky, tak i chlapci, zpravidla ve věku 11-17 let. Typická oběť trpí nedostatkem sebedůvěry, nízkou sebeúctou s emocionálními problémy atd. Dále pak bývají typickými oběťmi takové, které jsou přehnaně důvěřivé bez

dostatečných znalostí komunikačních technologií a bezpečného chování v prostředí internetu. Takové, které hledají v on-line prostředí informace o sexu, a dále takové, na které nemají rodiče čas, což může být také důvodem k seznamování se s kýmkoliv na internetu. Tvrzení však nemusí být pravidlem, kdy se obětí může stát kdokoliv. [27]

Jak již bylo řečeno, do diplomové práce zaměřené na děti a mladistvé jako oběti internetové kriminality jsem si záměrně vybrala a výše popsala dvě problematiky, které se dotýkají jak internetové kriminality, tak také dětí a mladistvých. Obě dvě problematiky, jak kybernetickou šikanu, tak i kybergrooming, považuji za specifické zejména z toho důvodu, že nejsou jako samostatné problematiky nijak ukotveny v zákoně, přesto na ně odkazuje mnoho různých paragrafů. Z tohoto důvodu dochází také k větší možnosti, že bude některý z trestných činů spáchán, a že se v důsledku tohoto někdo stane obětí takového jednání. Dalším specifickým je také fakt, že žijeme v moderní době plné nejrůznějších informačních a komunikačních technologií, které jsou ve velké míře využívány právě dětmi zejména k zábavě, přičemž si vzhledem ke svému věku neuvědomují jejich nebezpečnost a stávají se tak zranitelnými. Opět je zde nutno zmínit, že je pro předcházení problémů nutná informovanost a prevence, neboť se počet trestných činů v rámci kybernetického prostoru neustále zvyšuje. Na svého pachatele můžeme narazit kdykoliv a kdekoliv, přičemž se právě kybergrooming a kyberšikana stávají fenoménem dnešní doby, kdy je nutné tyto problémy nebagatelizovat a adekvátně reagovat na vzniklou situaci. A to nejen na úrovni prevence, ale i v rámci legislativních změn.

4 TRESTNÍ ŘÍZENÍ

Jako předposlední kapitolu teoretické části diplomové práce jsem zvolila trestní řízení, neboť je neoddělitelnou součástí trestního práva a hraje tak důležitou roli pro oběti trestných činů, tedy i pro jejich postavení.

Na úvod považuji za nutné zmínit to, že aby mohlo být samotné trestní řízení zahájeno, je potřeba se o trestném činu dozvědět. K tomuto dochází nejčastěji na základě podaného oznámení, které může být učiněno ústně, písemně či telefonicky na kterémkoliv oddělení policie, tísňové lince 158, státním zastupitelství nebo i ústně u soudu.

Trestní řízení jako takové je pak součástí trestního práva. Konkrétně se jedná o odvětví práva veřejného, kdy má za úkol chránit zájmy společnosti, přičemž určuje, co je a není trestným činem. Za základní pramen trestního práva pak můžeme považovat zákon č. 141/1961 Sb., neboli trestní řád. Dále se můžeme opírat o normy jakými jsou např. zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže, zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby. [28]

Samotný trestní řád nám pak definuje trestní řízení jako: „*zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona potrestáni*“. [28]

4.1 Fáze trestního řízení

V České republice můžeme dělit trestní řízení z hlediska časového průběhu na dvě základní fáze, kdy se jedná nejprve o tzv. přípravné řízení, které je předsoudním stádiem řízení, a dále pak samotné řízení před soudem. [29]

Přípravné řízení dělíme na dvě fáze, kterými jsou prověřování a vyšetřování.

- Prověřování bývá zahájeno na základě sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení policejním orgánem, přičemž by se dalo ve stručnosti říci, že samotný záznam o zahájení úkonů trestního řízení bývá sepsán na základě přijatého oznámení, které vykazuje takové znaky, že byl trestný čin spáchán. Samotné prověřování pak spočívá v objasňování skutečností, které zahrnuje provádění neodkladných či neopakovatelných úkonů, obstarání znaleckých posudků, výpovědí svědků, aj. Závěrem

prověřování pak může být na základě zjištěných skutečností buďto nezahájení trestního stíhání nebo zahájení trestního stíhání.

- Vyšetřování pak začíná právě usnesením o zahájení trestního stíhání, přičemž v této fázi policejní orgán vyhledává důkazy k objasnění trestného činu. Vyšetřování pak bývá ukončeno tak, že na návrh policejního orgánu dojde ze strany státního zástupce k podání obžaloby k soudu, odklonění, postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání nebo jeho přerušování. V případě podání návrhu na obžalobu můžeme považovat tzv. přípravné řízení za ukončené a přejít do druhé základní fáze, kterou je řízení před soudem. [29]

Řízení před soudem představuje druhou fázi trestního řízení a zahrnuje několik stádií. Jako první může, ale také nemusí proběhnout předběžné projednání obžaloby. Po předběžném projednání pak následuje hlavní líčení, které zahrnuje především sdělení věci, která bude projednána, a přednesení obžaloby. Následuje provádění dokazování, které zahrnuje výslechy, čtení protokolů, předkládání posudků a dalších důkazů. Závěrem hlavního líčení pak bývá přednesení závěrečných řečí a rozhodnutí soudu. Rozhodnutím soudu může být vrácení věci státnímu zástupci, zastavení trestního stíhání, schválení narovnání, přerušování trestního stíhání nebo rozhodnutí rozsudkem. Za další stadium trestního řízení pak můžeme považovat opravné řízení, kdy mezi opravné prostředky patří odvolání proti rozsudku, stížnost proti usnesení nebo odbor proti trestnímu příkazu. Posledním stadiem je pak vykonávací řízení, které má za cíl realizovat rozhodnutí. [29]

Je patrné, že samotné trestní řízení je velmi rozsáhlým tématem, o kterém by se dala napsat samostatná diplomová práce. Já se však v rámci trestního řízení jako takového nebudu více rozepisovat, neboť není mým cílem detailní popsání trestního řízení, ale pouze úvod do dané problematiky, kdy právě výše uvedené fáze trestního řízení považuji za důležité ve vztahu k obětem, resp. jejich postavení v rámci trestního řízení. A to zejména z toho důvodu, že si těmito fázemi v průběhu trestního řízení prochází. Proto si dovoluji dále v rámci trestního řízení zmínit pouze to, že se více o samotném přípravném řízení můžeme dočíst v ustanovení § 157 - § 179 zákona č. 141/1961 Sb., zákon o trestním řízení soudním (trestní řád), stejně tak jako se zde v ustanovení § 180 - § 365 můžeme dočíst o řízení před soudem. [30]

4.2 Orgány činné v trestním řízení

Orgány činné v trestním řízení jsou neoddelitelnou součástí trestního řízení, kdy jsou vymezeny, a to včetně jejich kompetencí v trestním řádu. Osobně považuji tyto orgány za velmi

důležité, a to opět ve vztahu k obětem a jejich postavení, na které je zaměřena diplomová práce. V této souvislosti je nutné zmínit to, že pokud se jakákoliv osoba stane obětí trestného činu, neměla by danou věc řešit sama, ale celou věc oznámit, a to ideálně policejnímu orgánu. Nebo se o daných skutečnostech, a to zejména v případě dětí a mladistvých, svěřit jim důvěryhodné osobě, která má následně dle ustanovení § 368 trestního zákoníku povinnost oznámit, že byl trestný čin spáchán. Dále bych k orgánům činným v trestním řízení podotkla, že je povinností těchto přistupovat ke každé oběti individuálně, s respektem a činit úkony tak, aby nedošlo v rámci trestního řízení k sekundární viktimizaci oběti.

Samotné orgány činné v trestním řízení tvoří dle ust. § 12 odst. 1 trestního řádu soud, státní zástupce a policejní orgán. [30]

- Policejní orgán

Za policejní orgán považujeme Policii České republiky, která je jednotným ozbrojeným bezpečnostním sborem, který slouží veřejnosti. Hlavním úkolem PČR je chránit bezpečnost osob a majetku, chránit veřejný pořádek a předcházet trestné činnosti. Dále plní úkoly dle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákonem. Policie ČR je podřízena ministerstvu vnitra a tvoří ji policejní prezidium, útvary s celostátní působností, krajská ředitelství policie a útvary zřízené v rámci krajských ředitelství. [32]

V případě trestního řízení je PČR nezastupitelným orgánem, který přichází zpravidla jako první do kontaktu s oběti. A to jak při prvotním oznámení, tak i dále v průběhu přípravného řízení, kde je jeho úkolem zejména prověřování oznámení a podnětů o skutečnostech, že byl trestný čin spáchán. Dále pak konat všechna potřebná šetření a zároveň činit taková opatření, která směřují k odhalení pachatele, přičemž je v rámci prováděných úkonů vázán pokyny státního zástupce. [29]

- Státní zástupce

Za státního zástupce označujeme právníka, který byl jmenován ministrem spravedlnosti do funkce státního zástupce, přičemž je při takovém jmenování přidělen k určitému státnímu zastupitelství, aby vykonával jeho úkoly. Státní zastupitelství je pak soustavou státních úřadů, které se dělí na okresní státní zastupitelství, krajské státní zastupitelství, vrchní státní zastupitelství a nejvyšší státní zastupitelství. Samotná státní zastupitelství pak zastupují stát při ochraně veřejného zájmu ve věcech svěřených do jeho působnosti, kdy jsou orgánem veřejné obžaloby v trestním řízení a vykonávají mimo jiné dozor nad dodržováním právních předpisů. Hlavním úkolem samotného státního zástupce je v přípravném řízení dozor

nad zachováním zákonnosti policejního orgánu a dále pak v zastupování obžaloby v řízení před soudem. [32]

- Soud

V České republice je tvořen soudní systém Ústavním soudem ČR a dále soustavou obecných soudů, do kterých řadíme Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud, vrchní soudy, krajské soudy a okresní soudy. Samotná soudní moc je v ČR nezávislá, přičemž má pouze soud pravomoc rozhodovat v případě trestního řízení o vině a ukládání trestů. Soudce je „zaměstnancem“ soudu, který je do své funkce jmenován na návrh ministra spravedlnosti prezidentem republiky, kdy je při rozhodování vázán pouze zákony. V případě přípravného řízení je příslušný k provádění úkonů okresní soud, do jehož obvodu spadá daný statní zástupce, který podává návrh soudu. Soudce pak činí veškeré úkony na návrh státního zástupce, přičemž jsou takové úkony taxativně vymezeny v trestním řádu. Dále hraje v případě přípravného řízení důležitou roli při provádění neodkladných nebo neopakovatelných úkonů např. při výslechu, kde odpovídá za zákonitost provedení. Při řízení před soudem rozhoduje o vině a trestu. [28]

4.3 Orgán sociálně-právní ochrany dětí

Orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“) zajišťuje především, jak již vypovídá samotný název, sociálně-právní ochranu dětí. Tato ochrana představuje hlavně zajištění práv dítěte na život a jeho příznivý vývoj, dále pak rodičovskou péči a život v rodině, na vzdělání, zaměstnání, ale také především ochranu dětí před tělesným nebo duševním násilím, zanedbáváním a zneužíváním. Samotný OSPOD se řídí zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, který upravuje možnosti práce s dítětem a rodinou, jaká práva děti a rodiče mají a jaké jsou postupy v případě ohrožení dítěte. A dále jsou zde vymezena také práva a povinnosti těchto orgánů, kterými jsou krajské úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, obecní úřady, přičemž je OSPOD na těchto úřadech klasickým oddělením, které je součástí sociálního odboru. Na takovém pracovišti pak můžeme nalézt sociální pracovníky, kurátory nebo terénní pracovníky, jejichž náplň práce je velice obsáhlá. Mimo jiné mohou také vykonávat práci tzv. opatrovníků v soudních řízeních. [33]

OSPOD, resp. pracovníci tohoto jsou také nedílnou součástí trestního řízení, a to zejména z důvodu, že pokud se osoba mladší 18 let stane obětí trestného činu, nevystupuje v trestním řízení pouze jako poškozený, ale také jako svědek, který je pro objasnění skutečností

nejdůležitější součástí. V takovém případě je potřeba dítě nebo mladistvého ve věci vyslechnout, přičemž se k takovému výsledku přibírá právě pracovník sociálně-právní ochrany dětí.

4.4 Děti a mladiství v trestním řízení

Jak již bylo zmíněno dříve, pokud se dítě nebo mladistvý stane obětí trestného činu, nestaví se v případě trestního řízení pouze do role oběti, ale také do role svědka, který může být klíčovou součástí pro objasnění případu. Z toho důvodu je důležité, aby na danou věc nezůstával sám, ale aby byla tato oznámena a mohly být orgány činnými v trestním řízení učiněny takové kroky, které by vedly jak k objasnění, tak i potrestání pachatele, přičemž je nutné se v takových případech odkázat na to, že jsou dle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů děti a mladiství vnímány jako zvláště zranitelné oběti, ke kterým je nutno přistupovat citlivě, s respektem a jejich individuálním potřebám tak, aby nebylo více prohlubováno jejich citové zranění, nedocházelo k nadbytečnému stresu či druhotné viktimizaci.

4.4.1 Výslech dětí a mladistvých

Výslechová praxe, ale i výzkumy psychologů poukazují na to, že jsou i samotné děti způsobilé k tomu, aby mohly poskytnout věrohodnou a platnou výpověď. S tímto názorem se ztotožňuje také zákon, který připouští a upravuje podmínky pro výslech dětí a mladistvých. [34]

Na základě ustanovení § 102 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů můžeme nalézt v odstavcích 1-3 definice upravující výslech osob mladších 18 let. Zjednodušeně by se dalo říci, že je-li vyslýchána osoba mladší 18 let jako svědek o takových okolnostech, které by mohly vzhledem k věku nepříznivě ovlivnit duševní nebo mravní vývoj vyslýchané osoby, je potřeba výslech provádět šetrně a tak, aby nemusel být dále v průběhu řízení opakován. K takovému výsledku bývá přizván OSPOD nebo jiná osoba, která má zkušenosti s výchovou mládeže a která by vzhledem k situaci přispěla ke správnému vedení výslechu. Popřípadě mohou být přizváni také rodiče, pokud to může přispět ke správnému provedení. Osoby, které byly takto přibrány, mohou přerušeni či ukončení, pokud by měl takový úkon nepříznivý vliv na psychický stav osoby, přičemž bývá takovému návrhu vyhověno, nehrozí-li nebezpečí z prodlení. Dále se ve zmíněném zákoně nachází také to, že má být osoba mladší 18 let vyslechnuta znovu pouze v nutných případech, přičemž je v řízení před soudem možno provést důkaz pouze přečtením protokolu nebo přehráním obrazového a zvukového záznamu pořízeného u výslechu. Otázky jsou

takovým osobám pokládány pouze prostřednictvím orgánu činného v trestním řízení, kdy bývá výslech u osob mladších 10 let prováděn speciálně vyškolenými policisty. [2]

Samotný výslech dětí a mladistvých je náročným procesem jak pro vyslychaného, tak pro vyslychajícího, přičemž právě přístup vyslychajícího může být klíčovým ke správně provedenému výslechu. Před samotným výslechem by se měl vyslychající pečlivě připravit, kdy se mimo jiné také doporučuje nejdříve výslech všech zúčastněných dospělých osob pro lepší orientaci v případě. Při samotném výslechu je nutné, aby byl vyslychající trpělivý, postupoval s pochopením a empatií tak, aby si získal důvěru. Obecně pak platí, že by vyslychající neměl přerušovat volné vyprávění vyslychané osoby a pokládat tak doplňující otázky až v okamžiku, kdy si je jist, že již vyslychaný nemá co říci. Za chybné se také považují uzavřené otázky a sugesce otázek. Důležitým faktorem bývá také prostředí, ve kterém je osoba vyslychána. [34]

- Speciální výslechové místnosti

Policie České republiky disponuje speciálními výslechovými místnostmi, které bývají využívány zejména při výslechu dětí či jiných zvláště zranitelných obětí, které se stanou oběťmi závažné trestné činnosti. Interiér takové místnosti může být vymalován vhodnými barvami, vyzdoben a vybaven hračkami, nábytkem, aby navozoval pocit bezpečí a pohody. Nedílnou součástí jsou také demonstrační pomůcky Jája a Pája (panenky).

V samotné výslechové místnosti jsou umístěny minimálně dvě kamery, které zabírají jak vyslychajícího, tak detailně i vyslychaného, aby byla vidět také neverbální komunikace. Dále se v místnosti nachází mikrofony a prostředky pro komunikaci vyslychajícího s kolegou v technické či monitorovací místnosti. Monitorovací místnost slouží k on-line pozorování výslechu takovými osobami, jejichž přítomnost je dána zákonem. Technické vybavení této místnosti zahrnuje především televizor nebo monitory s reproduktory. [35]

4.4.2 Postavení dětí a mladistvých v trestním řízení

Je zřejmé, že postavení dětí a mladistvých v trestním řízení, zvláště pokud jsou v tomto sami oběťmi, není jednoduché, a to s ohledem na jejich nízký věk, díky kterému se stávají zranitelnějšími, kdy je nutno na tento fakt brát ohledy nejen orgány činnými v trestním řízení, ale také jejich okolím a širokou veřejností. V této souvislosti můžeme považovat za zásadní změny právní úpravy týkající se poskytování informací z trestního řízení, kdy bylo smyslem

novely trestního řádu zesílit ochranu obětí před zveřejňováním jejich osobních údajů, přičemž se tato právní úprava dotýká právě osob mladších 18 let. [36]

Samotné trestní řízení pak může pro oběti představovat náročný a nepříjemný proces, ve kterém je třeba brát ohled na jejich již zmíněné postavení, jakožto zvláště zranitelných obětí, zejména ze strany orgánů činných v trestním řízení, a to nejen při prvotním kontaktu s obětí, ale po celou dobu trestního řízení. Důraz je pak v rámci řízení kladen zvláště na výsledky osoby a její práva, které mimo jiné zahrnují také: „*právo na bezplatnou odbornou pomoc, právo na zabránění kontaktu s pachatelem, právo na ochranu při výslechu a právo na zastupování zmocněncem,*“ přičemž mají kromě výše uvedeného také základní práva dle zákona o obětech trestných činů. Dále je nutno před započítáním úkonu osoby náležitě poučit, přičemž u dětí bývají poučeni také zákonní zástupci. [29]

Trestní řízení je samo o sobě složitým a náročným procesem, a to jak pro orgány činné v trestním řízení, které hrají důležitou roli při objasňování skutečností s cílem nalézt a potrestat pachatele, ale také pro osoby zúčastněné, a to zejména pro oběti, které jsou v trestním řízení také v postavení klíčových svědků, tedy nosičem nejdůležitějších informací. Zároveň jsou tyto oběti nejvíce zranitelné a je nutné, zvláště u dětí a mladistvých, postupovat šetrně s ohledem na jejich věk, mravnostní vyspělost a povahu trestného činu. Důležitým je v této souvislosti zejména fakt, že se postavení obětí trestných činů v posledních letech zlepšilo, kdy docházelo k právním úpravám vedoucím ke zlepšení nejen postavení obětí, ale také ke zlepšení jejich práv a omezení viktimizace. Přesto se domnívám, že ačkoliv se také v posledních letech zlepšila prevence kriminality, a to zejména s ohledem na lehkou dostupnost informací v rámci internetového prostředí, nenachází se zde dostatečné poučení právě o trestním řízení, kdy se zejména děti a mladiství mohou obávat trestné činy oznámit či se s těmito někomu svěřit, neboť neví, co pro ně takové trestní řízení obnáší, a to bez ohledu na další možné aspekty, kterými může být stud, nevědomost, že byl trestný čin spáchán, obava z pachatele či negativní přístup ze strany rodičů.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 ANALÝZA ZNALOSTÍ A ZKUŠENOSTÍ DĚTÍ A MLADISTVÝCH S KYBERNETICKOU ŠIKANOU A KYBERGROOMINGEM

Z teoretické části již víme, že samotná internetová kriminalita je v současné době nejen aktuálním tématem, a to zejména z důvodu, kdy si lidé, a o to více děti a mladiství, nedokáží představit v dnešní době život bez připojení, ale také ve vztahu k nebezpečnosti, kdy se samotná kriminalita jako taková přenesla z reálného světa do internetového prostředí. Zde pak užívání moderních technologií nepřináší pouze užitek, ale skrývá také mnoho nástrah, při kterých se uživatelé mohou stát oběťmi. A právě oběti jsou dalším aktuálním tématem, kdy se jejich postavení v posledních letech v rámci právního systému mění k lepšímu. Zejména pak u dětí a mladistvých dbáme hlavně na to, aby nedocházelo k prohlubování způsobené újmy, která by mohla mít negativní vliv na jejich dalších vývoj.

V rámci zpracování teoretické části diplomové práce jsem se ve vztahu k dětem a mladistvým jako obětem zaměřila na dvě konkrétní problematiky internetové kriminality, které sice samy o sobě nejsou v právním systému České republiky definovány jako trestné činy, ale zahrnují značnou část takových skutků, které jsou nejen trestné, ale zároveň v dnešní době zcela běžné, přičemž nezáleží na tom, zda tyto skutky pachatel páchá úmyslně nebo v nevědomosti.

Každopádně zamýšlená problematika, kterou tvoří kybernetická šikana a kybergrooming, které považuji ve vztahu k dětem a mladistvým za velmi aktuální, neboť se v rámci této stávají oběťmi, byla z mé strany analyzována za pomoci dotazníkového šetření a na základě řízených rozhovorů, které jsou součástí diplomové práce.

5.1 Dotazníkové šetření

První analýza, která byla v rámci zpracování diplomové práce provedena, zahrnovala dotazníkové šetření, kdy se jedná o jednu z kvantitativních metod výzkumu. Tato metoda byla zvolena na základě výhod, které pro mě jako pro zadavatele zahrnovaly jak časovou nenáročnost při vypracování dotazníku, tak také finanční nenáročnost při jeho zadání respondentům. Další z výhod zmíněného šetření je také získání většího množství dat, resp. odpovědí od respondentů, a to v poměrně krátkém časovém období, po kterém mohou být data zpracována a analyzována.

Pro zpracování dotazníku jsem zvolila formu „CAWI“ neboli Computer Assisted Web Interviewing“, kdy se jedná o online metodu sběru dotazníkových dat, které jsou zasílány pomocí webových odkazů, po jejichž otevření je dotazník zpřístupněn. Data, která jsou zaznamenána, jsou v elektronické podobě, což umožňuje snadnější zpracování a zároveň je zde zaručena anonymita respondentů. Nevýhodou však může být to, že respondent nemusí zcela pochopit záměr kladené otázky.

Mnou zadaný dotazník byl vytvořen pomocí specifického internetového portálu, který je zaměřen právě na tvorbu dotazníku, přičemž mi byl po dokončení vygenerován odkaz, který jsem následně prostřednictvím e-mailu rozeslala na vedení pěti vybraných základních škol a čtyř škol středních. V rámci e-mailu jsem se krátce představila s tím, že jsem mimo jiné studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, kde v současné době zpracovávám diplomovou práci na téma „Děti a mladiství v postavení obětí internetové kriminality“. Dále jsem sdělila, že je součástí diplomové práce dotazníkové šetření, které chci uskutečnit mezi žáky základních a středních škol ve věku 13-18 let s tím, že je dotazník anonymní a primárně zaměřený na problematiku kybernetické šikany a kybergroomingu, kdy je tvořen 20 konkrétními otázkami, jejichž odpovědi by neměly zabrat více než 10 minut. Na závěr e-mailu byl zkopírován odkaz směřující k vyplnění dotazníku, a to společně s žádostí, zda by tento mohl být předán studentům k vyplnění, které bylo založeno na dobrovolnosti studentů a ochotě daných škol.

5.2 Vyhodnocení dat

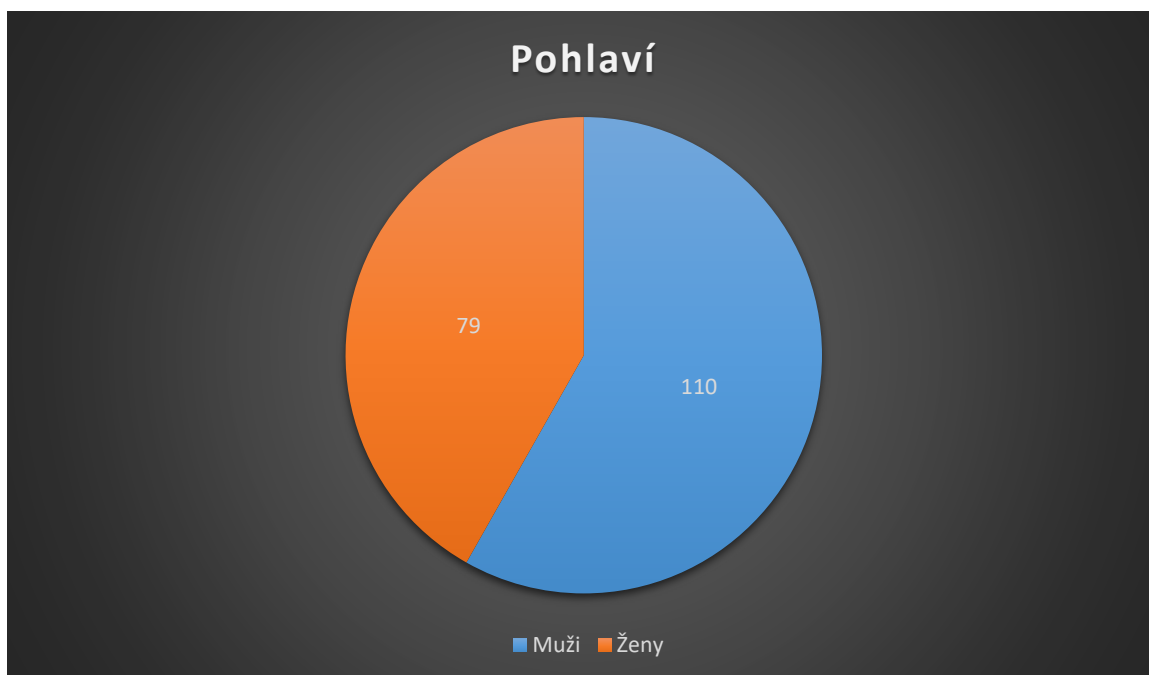
Jak již bylo zmíněno, dotazník byl nejen anonymním, ale také dobrovolným, kdy byl složen z 20 konkrétních otázek, jejichž cílem bylo ihned v úvodu získání základních údajů o respondentech. Tedy věk, pohlaví a jakou školu navštěvují. Poté následovaly otázky vztahující se ke kybernetické šikaně a kybergroomingu, jejichž záměrem bylo zjištění, zda respondenti ví, co výše uvedené pojmy znamenají, kde se s těmito setkali a dále také to, jaké mají zkušenosti. Zda se s uvedenou problematikou osobně či zprostředkovaně setkali, v jaké formě a v neposlední řadě také to, zda se se svojí zkušeností někomu veřejně svěřili.

Dotazník byl zveřejněn v období od 03.04.2023 do doby 30.04.2023, kdy se za tuto dobu podařilo získat 189 respondentů ze základních a středních škol, jejichž odpovědi jsou podrobněji rozebrány v následujících podkapitolách.

5.2.1 Základní údaje o respondentech

- **Otázka č. 1: „Jaké je Vaše pohlaví?“**

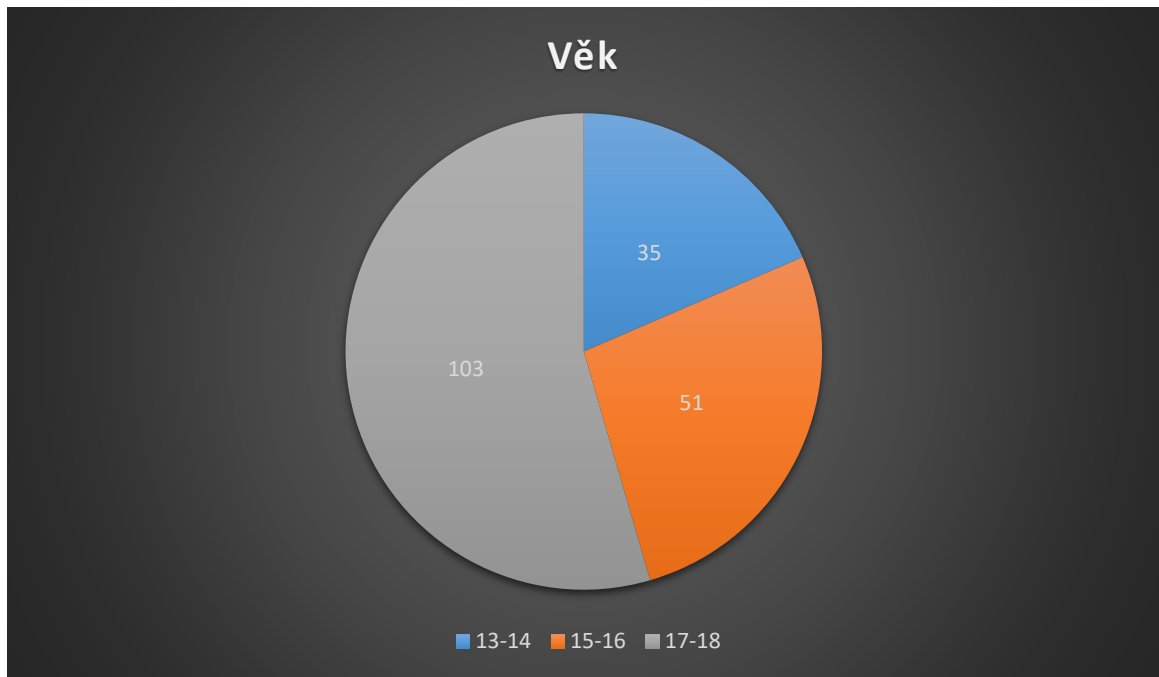
V rámci dotazníku byla položena jako první otázka vztahující se k pohlaví respondentů, přičemž zde měli na výběr ze dvou jasných odpovědí, kdy bylo na základě těchto zjištěno, že z celkového počtu 189 respondentů na dotazník odpovědělo 110 mužů a 79 žen.

Obrázek 1. Graf - pohlaví respondentů

- **Otázka č. 2: „Jaký je Váš věk?“**

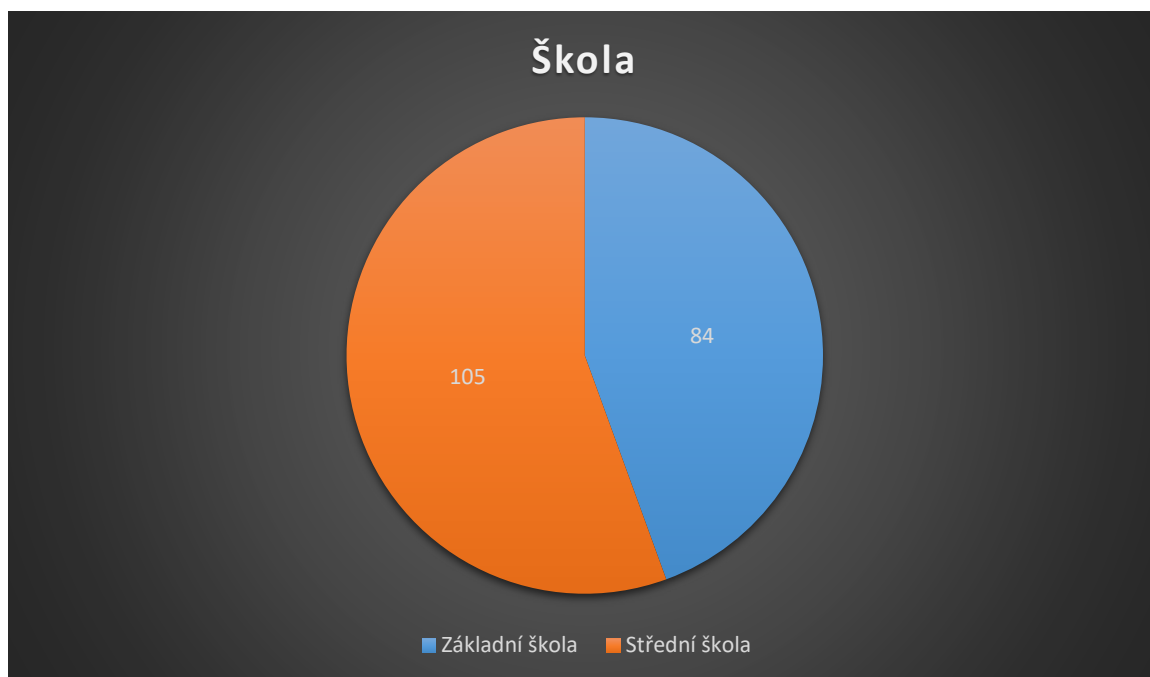
Druhá otázka, která byla respondentům položena, se vztahovala k jejich věku. V dotazníku bylo možné vybírat ze tří nabízených odpovědí v celkovém rozmezí 13 – 18 let, kdy bylo na základě odpovědí zjištěno, že z celkového počtu respondentů odpovědělo na dotazník 35 dětí ve věku 13-14 let, 51 mladistvých ve věku 15-16 let a 103 mladistvých ve věku 17-18 let.

Obrázek 2. Graf – věk respondentů

- **Otázka č. 3: „Jakou školu navštěvujete?“**

V rámci třetí otázky, která byla respondentům položena, bylo možno vybírat ze dvou konkrétních odpovědí, přičemž byla jedna z těchto odpovědí základní škola a druhá střední škola. Vzhledem k větší anonymitě dotazníku nebylo v rámci tohoto zjišťováno, jakou konkrétní školu z vybraných, na které byly dotazníky zaslány, respondenti navštěvují.

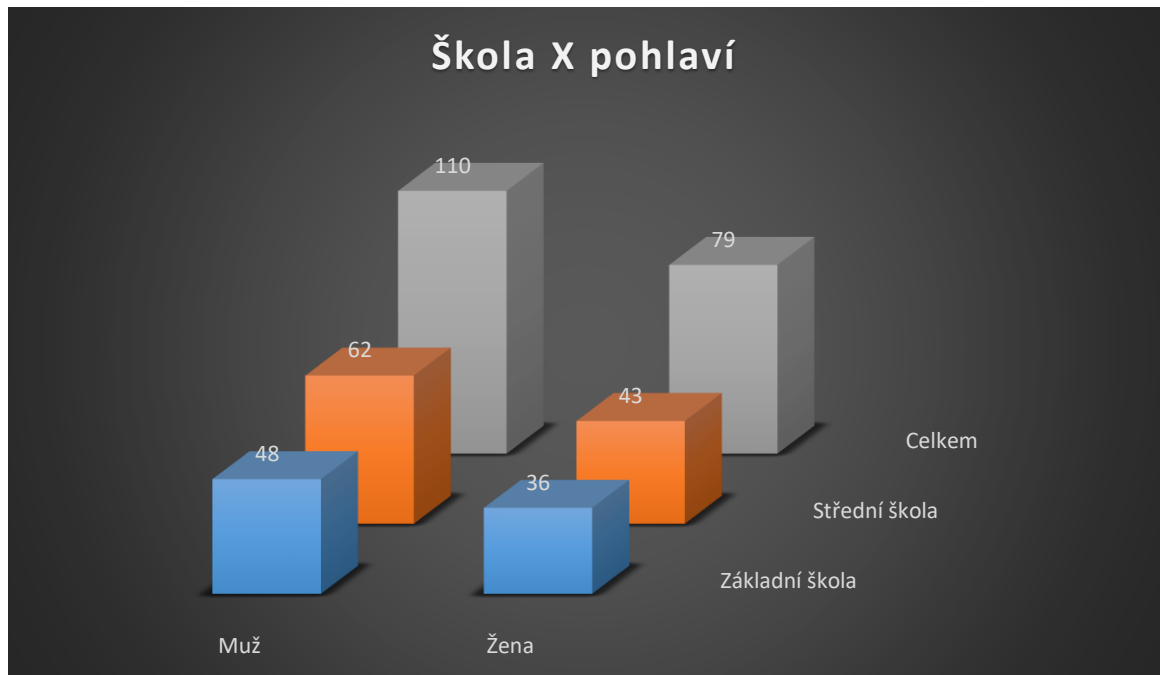

Obrázek 3. Graf – škola navštěvovaná respondenty

Na základě uvedených odpovědí z první části dotazníku bylo možné zjistit také to, že z celkového počtu 110 respondentů mužského pohlaví navštěvuje 48 těchto základní školu a 62 střední školu a dále, že z celkového počtu 79 respondentů ženského pohlaví navštěvuje základní školu 36 a střední školu 43.

Tabulka 1. Pohlaví respondentů X škola navštěvovaná respondenty

Pohlaví X škola	Základní škola	Střední škola	Celkem
Muž	48	62	110
Žena	36	43	79

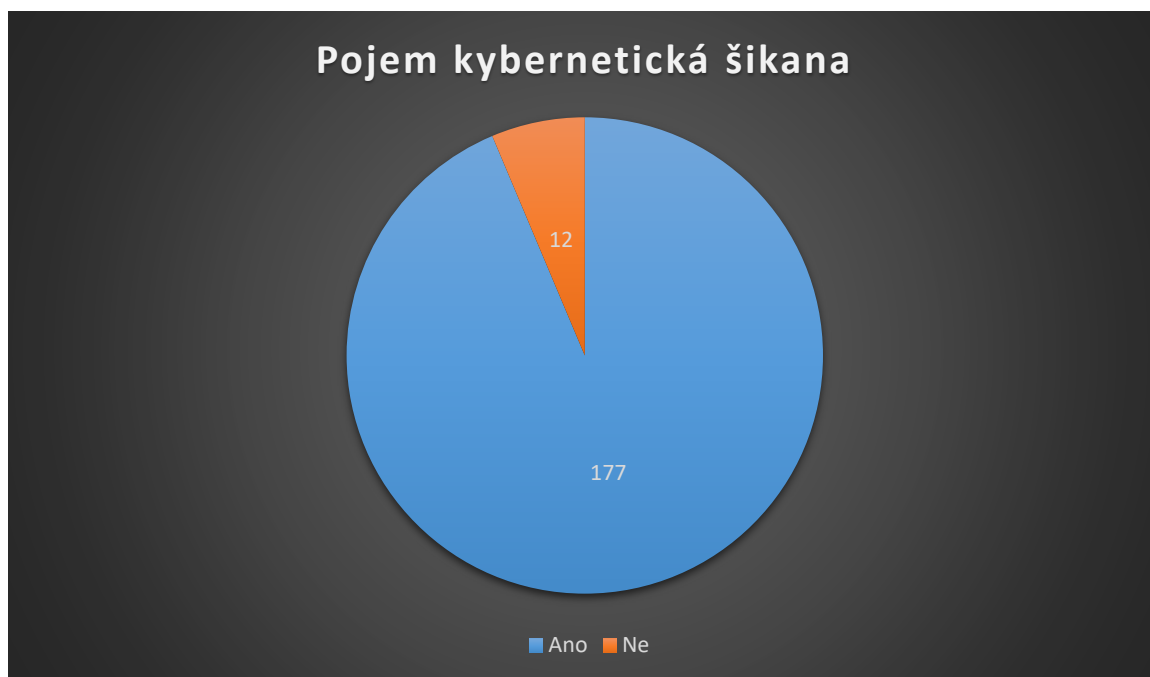

Obrázek 4. Graf - Pohlaví respondentů X škola navštěvovaná respondenty

5.2.2 Znalosti ve vztahu k dané problematice

- **Otázka č. 4: „Víte, co je to kybernetická šikana?“**

Čtvrtá otázka byla položena s jasným cílem, tedy zjistit, zda respondenti ví nebo se alespoň domnívají, že ví, co je to kybernetická šikana. Na výběr pak bylo ze dvou možných odpovědí, kdy bylo na základě těchto zjištění, že z celkového počtu respondentů odpovědělo na otázku kladným způsobem 177 žáků a pouze 12 žáků odpovědělo tak, že neví.

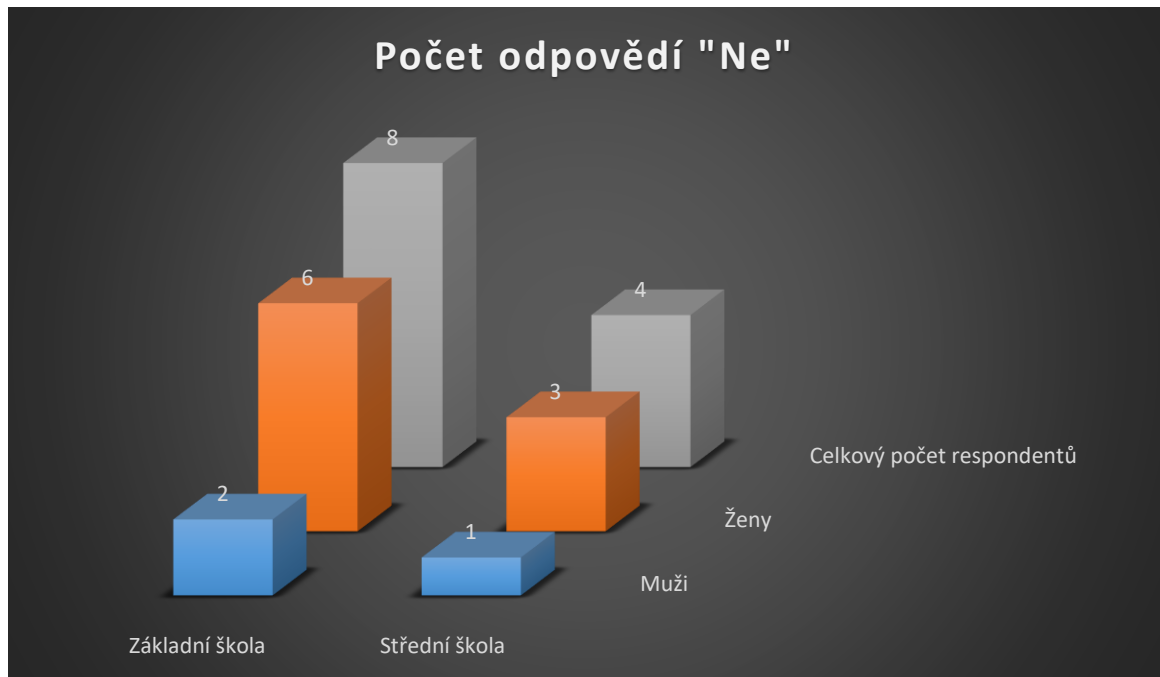

Obrázek 5. Graf – pojem kybernetická bezpečnost

Dále bylo analýzou výše uvedeného výsledku zjištěno, že z celkového počtu 12 žáků, kteří na danou otázku odpověděli tak, že neví, co je to kybernetická šikana, se jednalo o 9 žen a 3 muže, přičemž se jednalo o 4 žáky střední školy a 8 žáků školy základní.

Tabulka 2. Počet odpovědí „Ne“

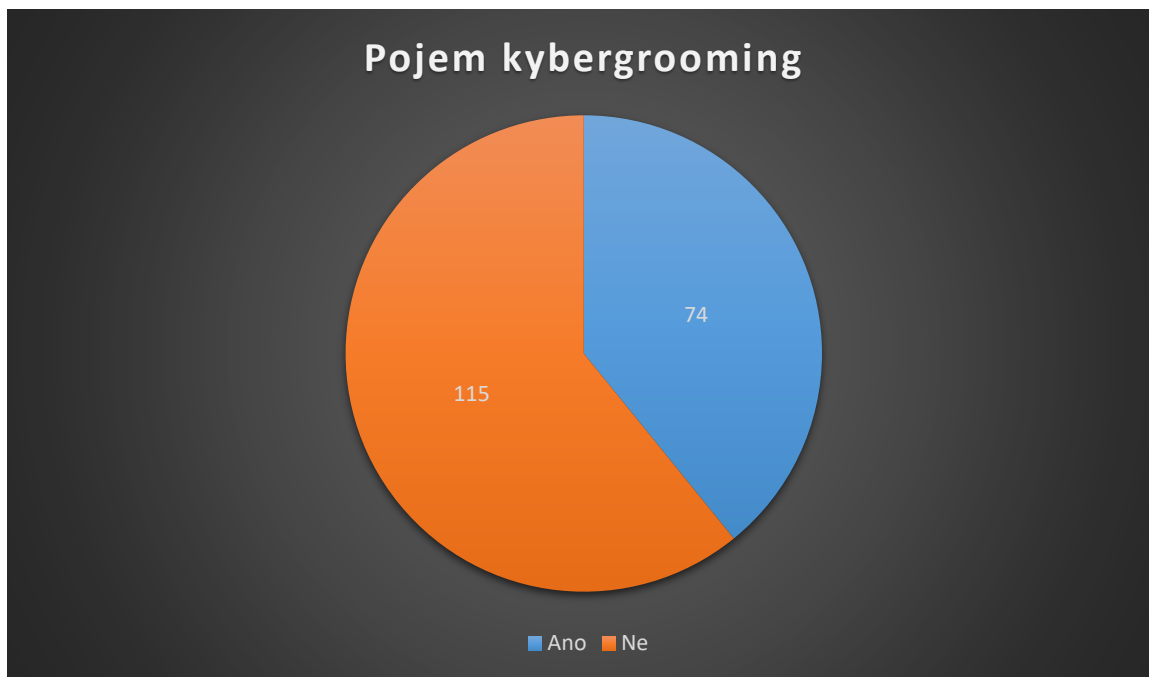
Počet odpovědí „Ne“	„Ne“ celkem	Základní škola	Střední škola
Muž	3	2	1
Žena	9	6	3
Celkem	12	8	4

Obrázek 6. Graf – počet odpovědí „Ne“

- **Otázka č. 5: „Víte, co je to „kybergrooming?“**

Podstatou páté otázky bylo, stejně jako u předchozí, zjištění, zda respondenti ví nebo se alespoň domnívají, že ví, co je to kybergrooming. Na výběr bylo opět ze dvou nabízených možností, z nichž bylo zjištěno, že z celkového počtu respondentů je 74 odpovědí kladných a 115 odpovědí záporných, kdy uvedený počet respondentů neví, co je to kybergrooming.

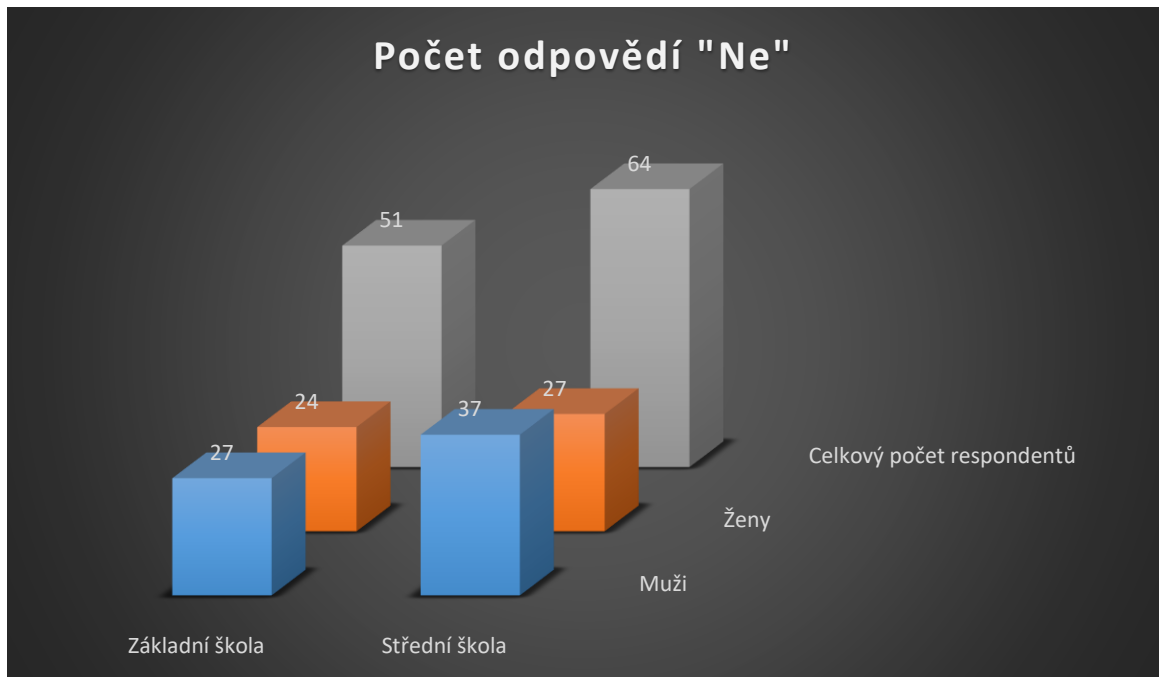

Obrázek 7. Graf - pojem kybergrooming

Dále bylo zjištěno, že z celkového počtu 115 respondentů, kteří odpověděli na danou otázku tak, že neví, co je to kybergrooming, bylo 64 mužů a 51 žen, přičemž se jednalo o 27 mužů ze základní školy a 37 mužů ze školy střední. Co se týče žen, tyto odpověděly záporně v počtu 24 ze základní školy a 27 ze školy střední.

Tabulka 3. Počet odpovědí „Ne“

Počet odpovědí „Ne“	„Ne“ celkem	Základní škola	Střední škola
Muž	64	27	37
Žena	51	24	27
Celkem	115	51	64

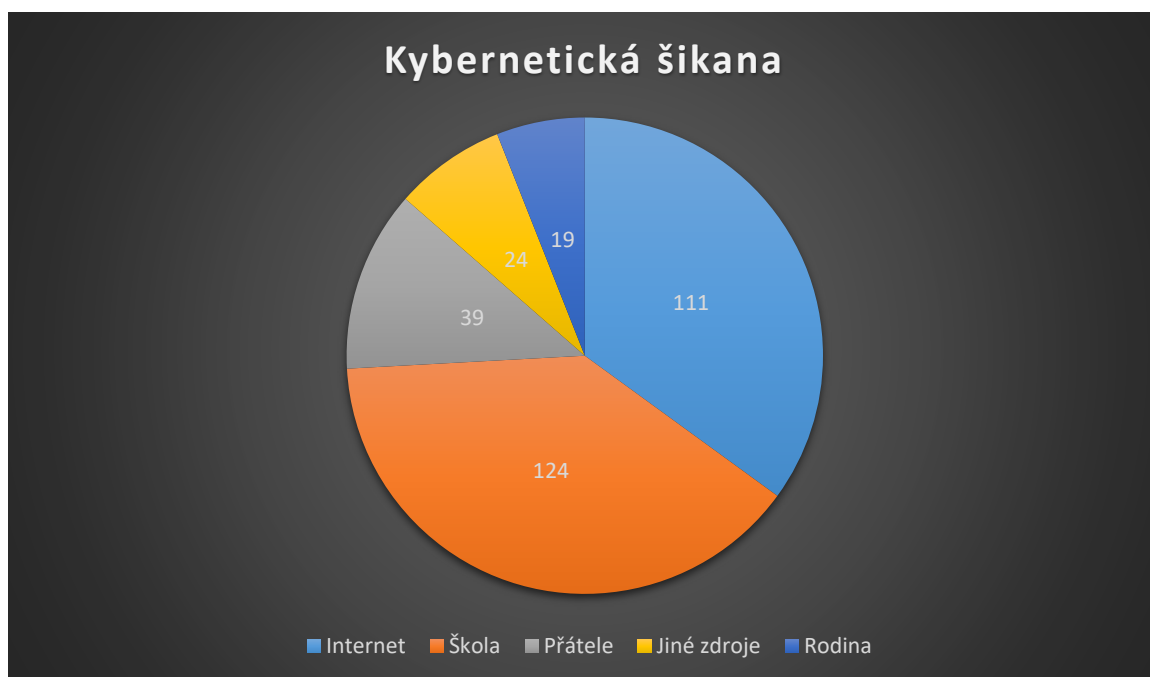
Obrázek 8. Graf – počet odpovědí „Ne“

- **Otázky č. 6 a 7: „Kde jste se o kybernetické šikaně/kybergroomingu dozvěděli/a?“**

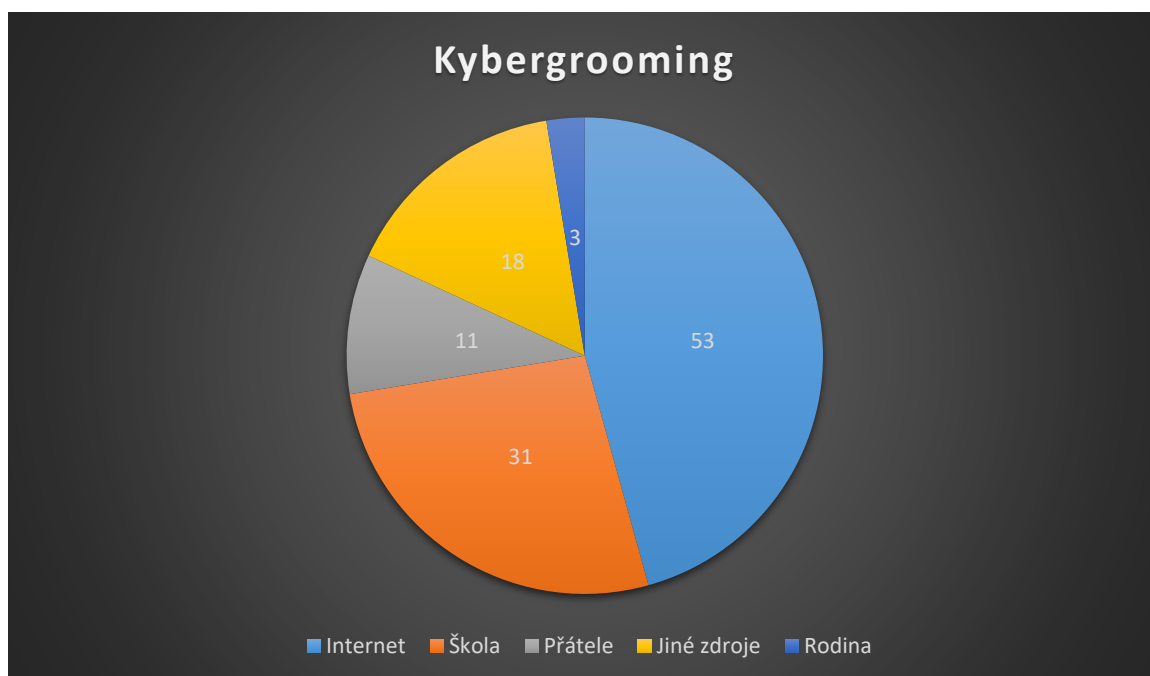
Šestá a sedmá otázka zahrnovaly stejné odpovědi, přičemž bylo cílem těchto otázek zjistit, kde se respondenti o dané problematice dozvěděli. Odpovědi na otázky byly otevřené tak, že bylo možné vybrat více odpovědí z pěti nabízených možností. Z následující tabulky je pak patrné, že mezi nejčastější zdroje, kde se respondenti o dané problematice dozvěděli, patří internet a škola. Za těmito následují přátelé a jiné zdroje, a v nejméně případech pak figuruje jako zdroj informací rodina.

Tabulka 4. Zdroje kybernetické šikany a kybergroomingu

Zdroje	Internet	Škola	Rodina	Přátelé	Jiné zdroje
Kybernetická šikana	111	124	19	39	24
Kybergrooming	53	31	3	11	18

Obrázek 9. Graf – zdroje kybernetické šikany

Obrázek 10. Graf – zdroje kybergroomingu

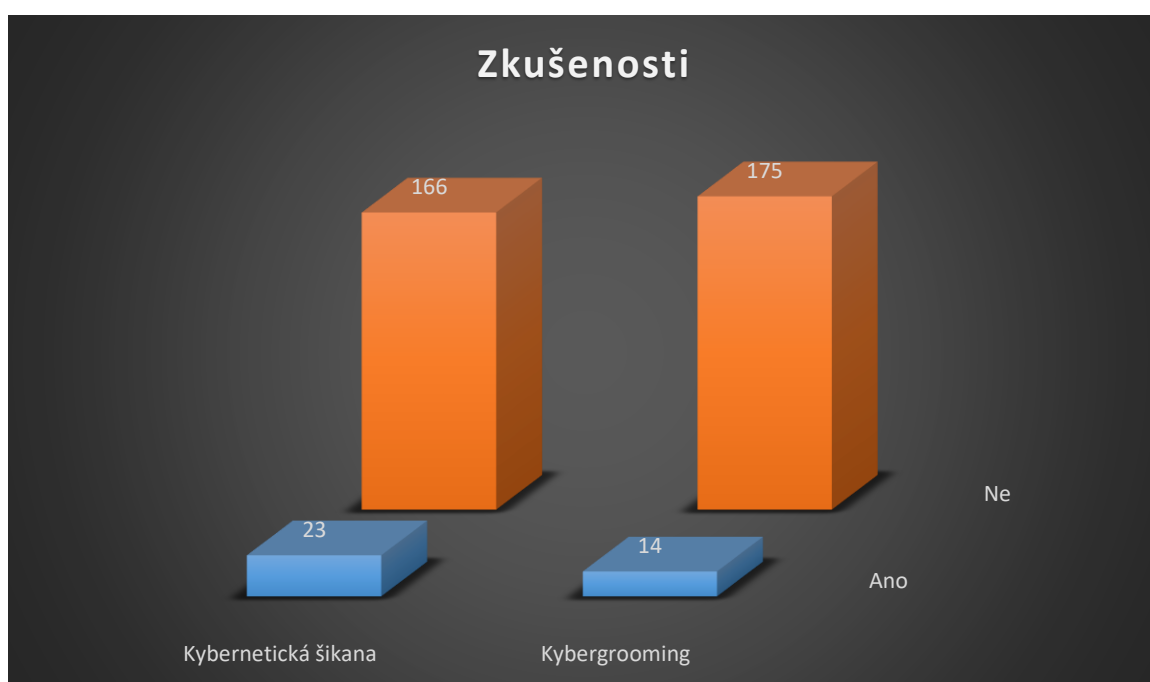
5.2.3 Zkušenosti ve vztahu k dané problematice

- **Otázky č. 8 a 9: „Stali jste se nebo víte o někom z okolí, kdo se stal obětí kybernetické šikany/kybergroomingu?“**

Další dvě otázky vztahující se ke kybernetické šikaně a kybergroomingu byly položeny opět stejným způsobem, přičemž odpovědi na tyto byly zcela jednoznačné, kdy zahrnovaly odpovědi ano nebo ne. V případě kybernetické šikany odpovědělo z celkového počtu 189 respondentů na otázku kladným způsobem pouze 23 žáků, a v případě kybergroomingu to bylo pouze 14 žáků.

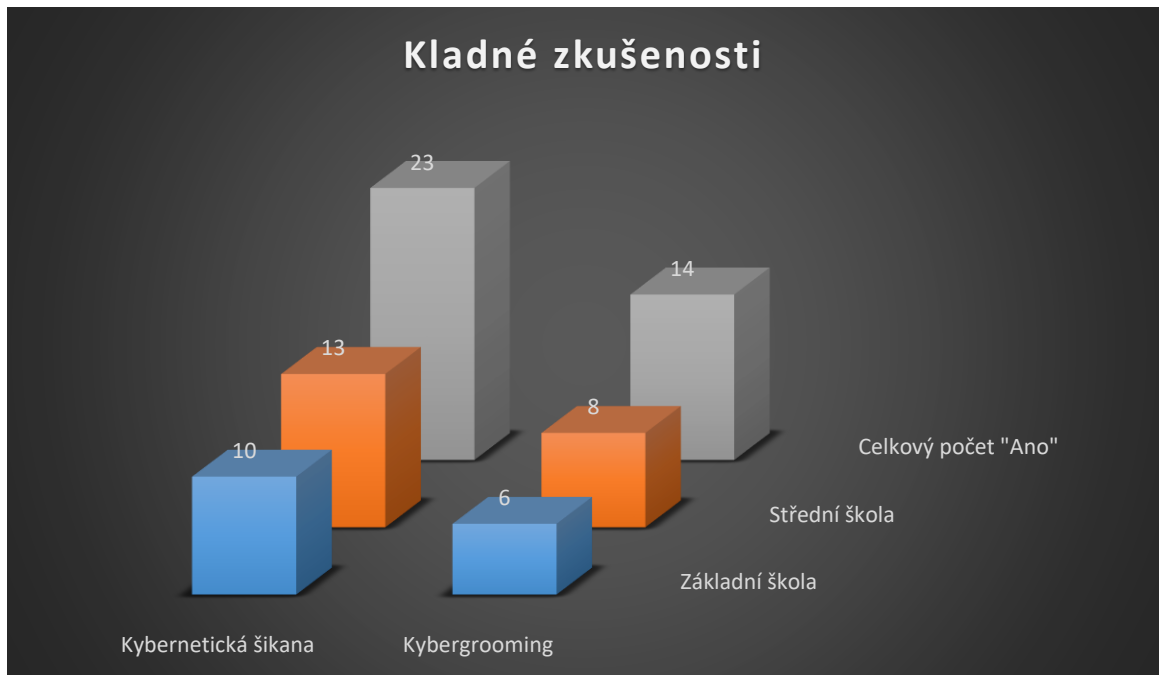
Tabulka 5. Zkušenosti s kybernetickou šikanou a kybergroomingem

Zkušenosti	Ano	Ne	Celkem
Kybernetická šikana	23	166	189
Kybergrooming	14	175	189

Obrázek 11. Graf – zkušenosti s kybernetickou šikanou a kybergroomingem

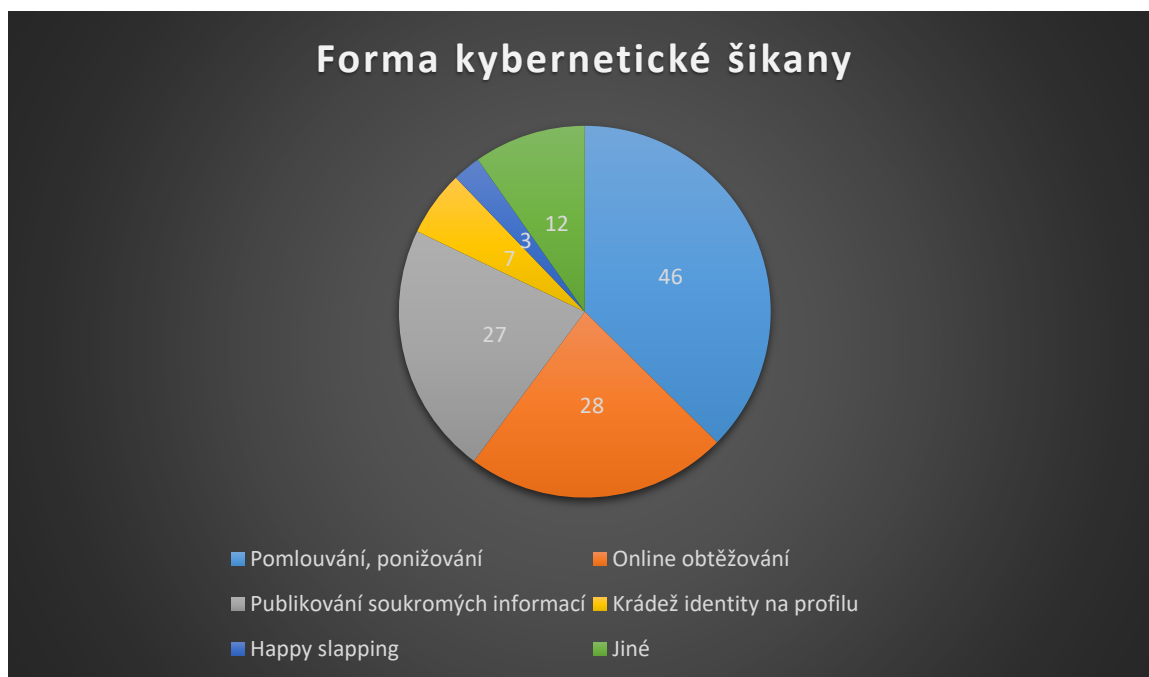
V obou výše uvedených případech byla dále provedena analýza odpovědí, které byly rozděleny na žáky základních a středních škol, přičemž žáci základních škol odpověděli v případě kybernetické šikany kladným způsobem v 10 případech a žáci středních škol ve 13 případech. V případě kybergroomingu odpovědělo kladným způsobem 6 žáků základních škol a 8 žáků středních škol.

Obrázek 12. Graf – kladné zkušenosti s kybernetickou šikanou a kybergroomingem

- **Otázka č. 10: „Jakým způsobem kybernetická šikana probíhala?“**

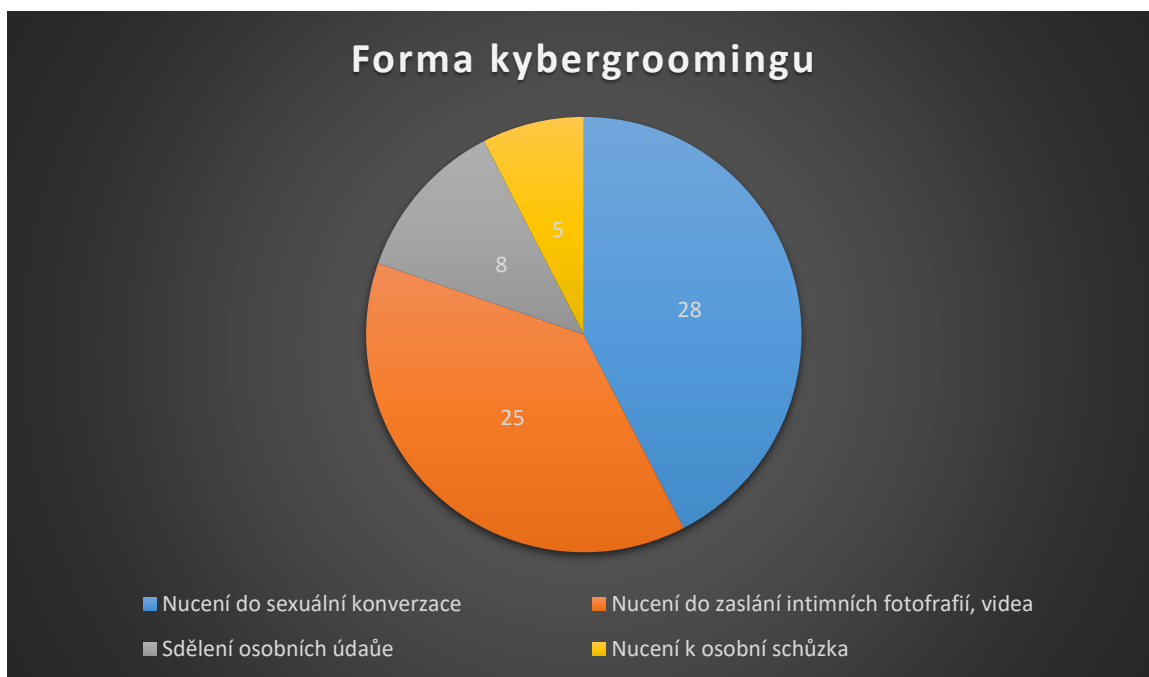
V rámci desáté otázky bylo respondentům nabídnuto několik možností, jakým způsobem může kybernetická šikana probíhat. Odpovědi na otázku byly otevřeny tak, že zde byla možnost vybrat libovolný počet odpovědí, přičemž bylo jedním záměrů této otázky zjistit, zda má osoba vlastní zkušenosti nebo zprostředkované informace od jiné osoby, respektive oběti, která se jim svěřila. Dalším záměrem, proč byla otázka položena všem respondentům bez rozdílu na jejich předchozí odpověď, zda ví o někom, kdo se stal obětí kybernetické kriminality, byl ten fakt, kdy jsem předpokládala, že jejich povědomí o všech možnostech kybernetické šikany není dostačující, přičemž bylo možné, že při konkrétním vyjmenování daných problémů vztahujících se k tématu zjistí, že tyto zkušenosti mají, ačkoliv je nedokázali dříve pojmenovat. Z analýzy odpovědí pak vyplynulo, že jsem se ve svém záměru moc nespletla, neboť je z dostupných odpovědí patrné, že má s konkrétní formou kybernetické šikany zkušenosti více respondentů, než bylo uvedeno v předchozí otázce.

Obrázek 13. Graf – forma kybernetické šikany

- **Otázka č. 11: „Jakým způsobem probíhal kybergrooming?“**

V jedenácté otázce bylo respondentům nabídnuto několik konkrétních možností, jakými může kybergrooming v online prostředí probíhat, přičemž byla forma odpovědí opět volena tak, že mohl každý respondent vybrat současně z více možností. Záměr, proč byla otázka položena všem respondentům bez rozdílu na předchozí odpověď, resp. osobní či zprostředkované zkušenosti, je totožný s předchozí otázkou, kdy bylo již z páté otázky patrné, že povědomí respondentů o samotném pojmu kybergrooming není zcela velké, přičemž zde byl předpoklad, že by sami respondenti mohli v průběhu vyplňování dotazníku zjistit, že mají s danou problematikou při konkrétním nabídnutí možností zkušenosti, což se opět jako v předchozí otázce potvrdilo.

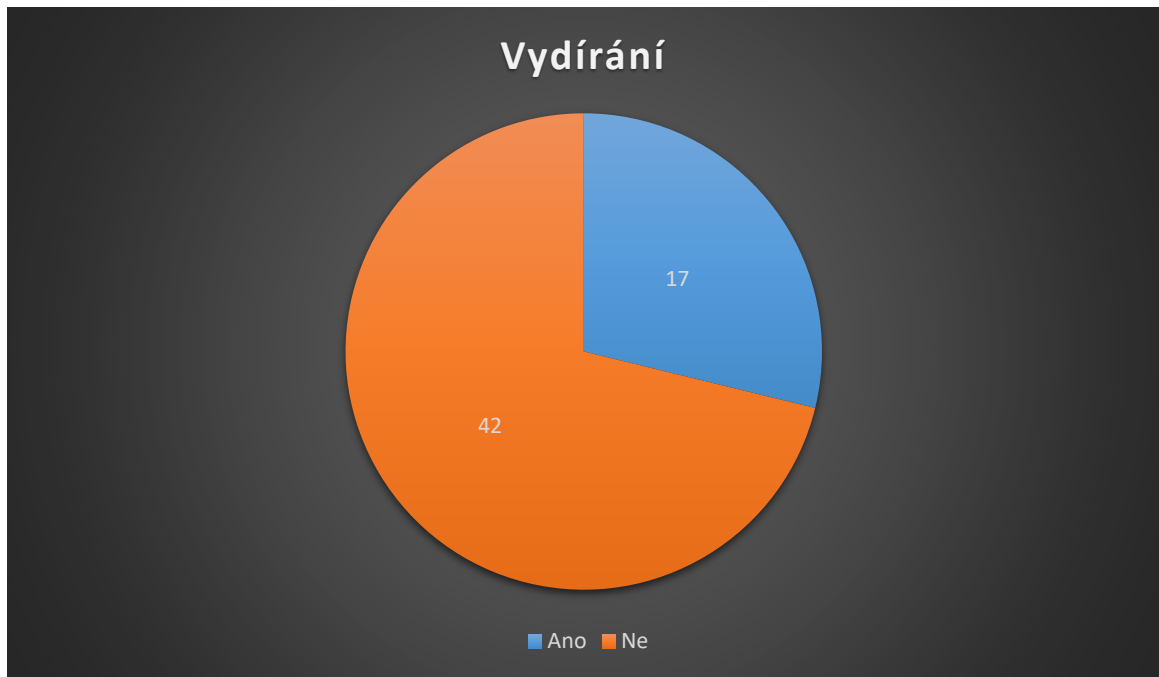

Obrázek 14. Graf – forma kybergroomingu

Avšak, zejména u výše uvedené 10. a 11. otázky, je nutno podotknout, že vzhledem k anonymitě dotazníku a blíže nespecifikovanému průběhu možných zkušeností respondentů, které jsou subjektivní, že můžeme tyto odpovědi považovat pouze za orientační. A to zejména z důvodu, že mohl respondent sice na základě konkrétně vyjmenovaných forem dojít k závěru, že má v rámci internetového prostředí s nabízenými možnostmi bližší zkušenosti, přičemž je dříve nedokázal zařadit do konkrétní kategorie problémů. I přes to se nemusí v každém z těchto případů zcela jednoznačně jednat o kybernetickou šikanu nebo kybergrooming.

- **Otázka č. 12: „Snažil se pachatel kybergroomingu svou oběť vydírat?“**

Vzhledem k tomu, že nebyl u výše uvedené otázky zcela jednoznačně specifikován samotný pojem „vydírání“, můžeme odpovědi respondentů na tuto otázku opět považovat pouze za subjektivní, kdy záleží především na konkrétních zkušenostech a osobním výkladu daného pojmu. Důvodem položení otázky bylo zejména to, že jsem předpokládala, že na konkrétní formy možného jednání souvisejícího s kybergroomingem bude reagovat více respondentů, kteří zjistí, že se již s některou z uvedených forem projevu v internetovém prostředí setkali, a to aniž by věděli, že se jedná o takové jednání, které můžeme začlenit do konkrétního pojmu, kdy se nedalo předem vyloučit, že mohou mít respondenti také zkušenost právě s vydíráním, které je nejen součástí kybergroomingu, přičemž nám konkrétní odpověď „ano“ X „ne“ dává lepší pohled na počet potenciálních obětí konkrétně uvedených forem, než u předchozí otázky, kdy bylo možné vybrat zároveň více odpovědí.

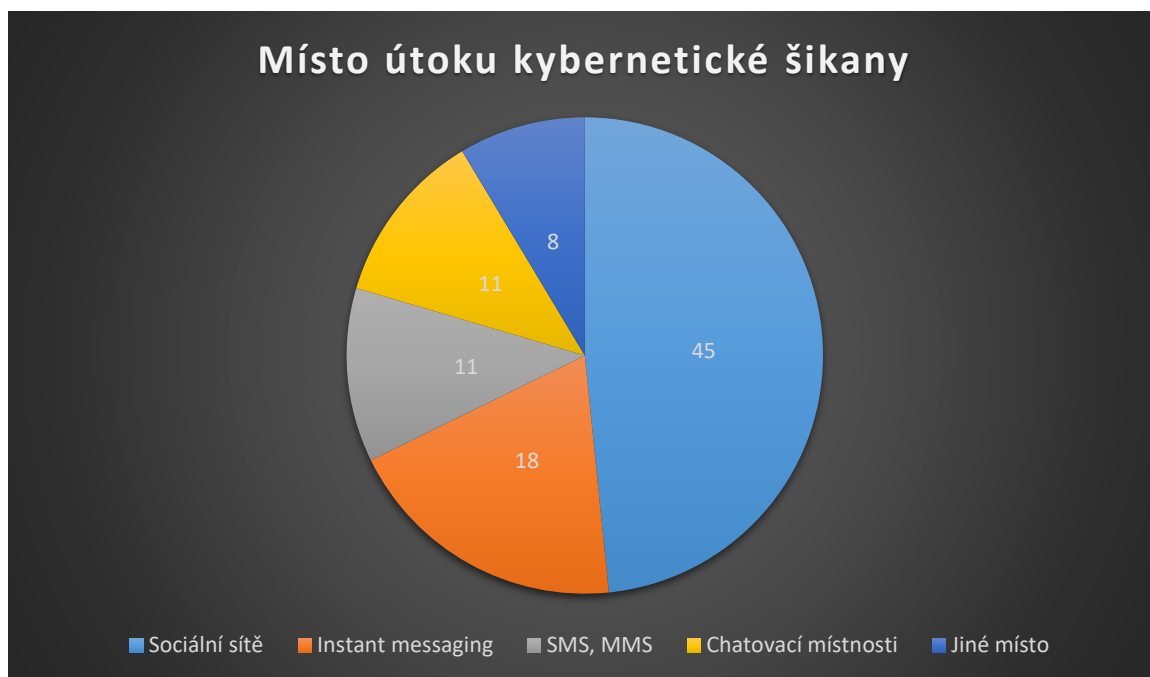
Obrázek 15. Graf – vydírání při kybergroomingu

- **Otázky č. 13 a 14: „Kde kybergrooming/kybernetická šikana probíhal/a?“**

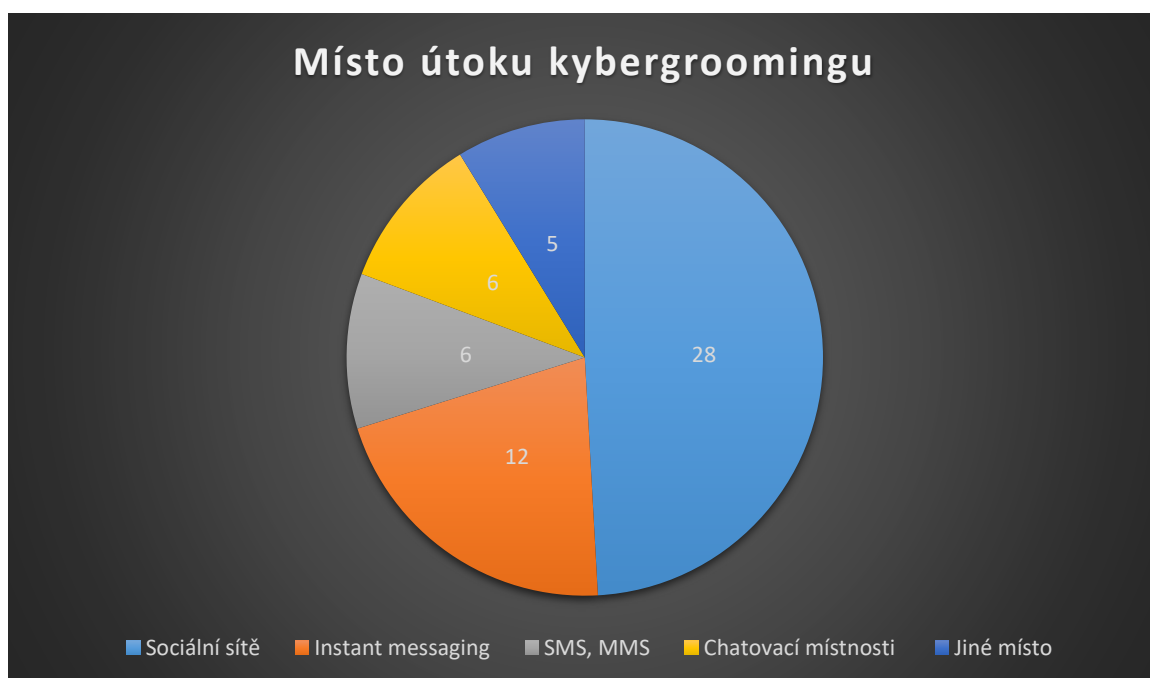
V rámci 13. a 14. otázky byli respondenti shodně dotazováni na to, kde v internetovém prostředí k daným útokům, se kterými mají jak osobní, tak i zprostředkovanou zkušenost, docházelo. Na výběr bylo z pěti nabízených možností, kdy mohl respondent zvolit jako odpověď více možností, přičemž k nejčastějším odpovědím dle analýzy došlo k útokům na sociálních sítích a prostřednictvím Instant messaging.

Tabulka 6. Místo útoku kybernetické šikany a kybergroomingu

Místo útoku	Sociální síť	Instant messaging	SMS, MMS	Chatovací místnosti	Jiné místo
Kybernetická šikana	45	18	11	11	8
Kybergrooming	28	12	6	6	5

Obrázek 16. Graf – místo útoku kybernetické šikany

Obrázek 17. Graf – místo útoku kybergroomingu

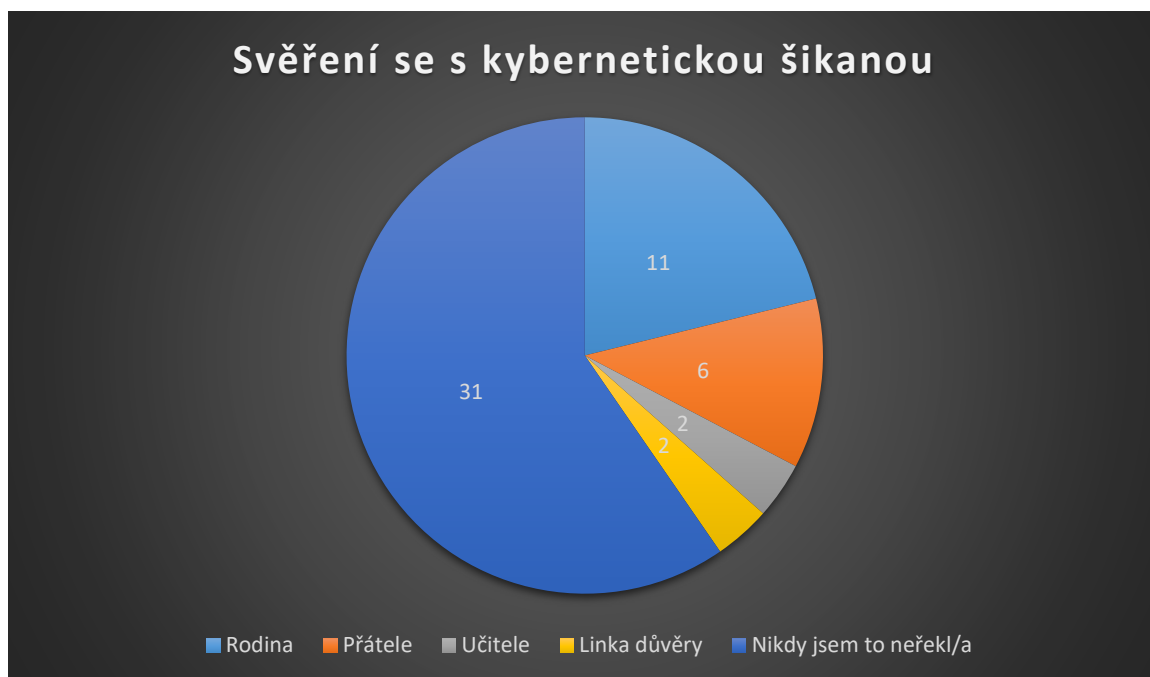
5.2.4 Oznámení ve vztahu k dané problematice

- **Otázky č. 15 a 16: „Svěřil/a jste se někdy někomu s projevy kybernetické šikany nebo kybergroomingu?“**

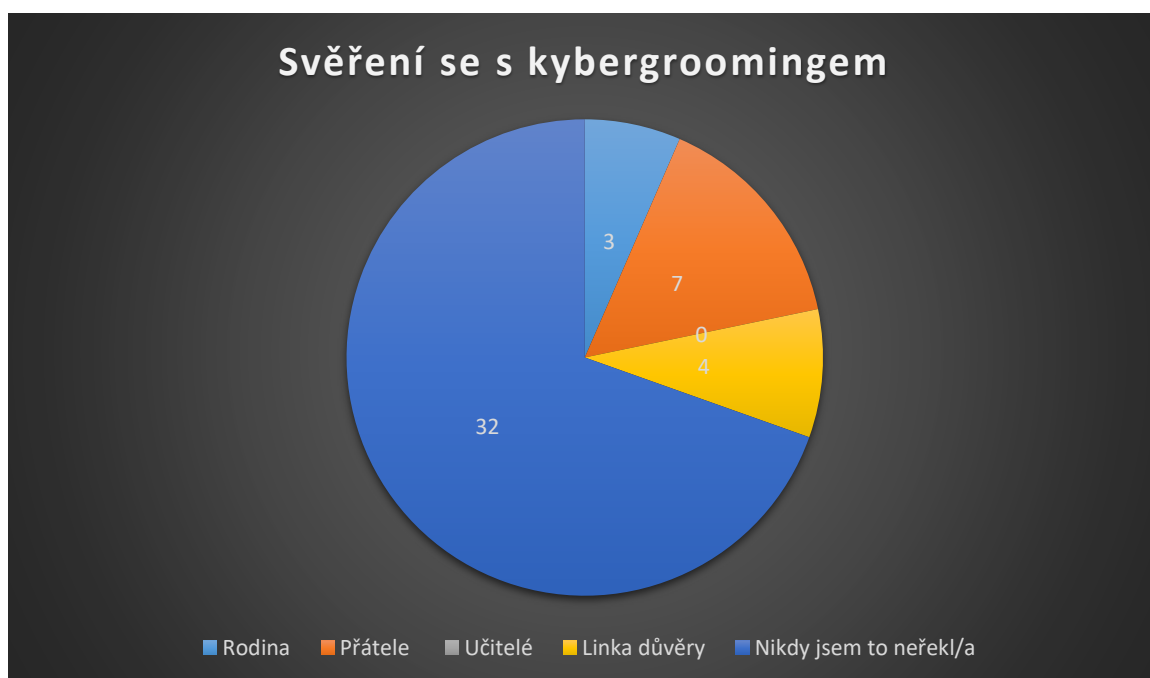
V rámci výše uvedených dvou otázek bylo cílem zjistit, zda se respondenti, kteří se ať už sami stali obětí nebo se zprostředkovaně dozvěděli o někom z okolí, kdo se stal obětí kybernetické šikany nebo kybergroomingu, s tímto někomu svěřili. U nabízených odpovědí mohli respondenti opět vybrat více možností, přičemž je z odpovědí patrné, že se nejvíce respondentů nikdy nikomu s daným problémem nesvěřilo.

Tabulka 7. Svěření se s problémy

Svěření se někomu?	Rodině	Přátelům	Učitelům	Linka důvěry	Ne, nikdy jsem to nikomu neřekl/a
Kybernetická šikana	11	6	2	2	31
Kybergrooming	3	7	0	4	32

Obrázek 18. Graf – svěření se s kybernetickou šikanou

Obrázek 19. Graf – svěření se s kybergroomingem

- **Otázky číslo 17 a 18: „Byl/a jste někdy oznámit kybernetickou šikanu nebo kybergrooming na PČR?“**

Vzhledem k tomu, že byl při sestavování samotného dotazníku předpoklad, že se některý z respondentů s problematikou kybernetické šikany nebo kybergroomingu setkal i osobně, a také toho, že ne každý si tuto zkušenost nechal pro sebe, zajímalo mě v uvedených dvou otázkách, zda se některý z respondentů dostavil také na PČR, kde by tuto skutečnost oznámil. Na výběr bylo ze dvou konkrétních otázek, tedy ano nebo ne, přičemž bylo na základě odpovědí zjištěno, že ačkoliv mají respondenti s uvedenou problematikou zkušenosti, žádný z těchto nebyl učinit ve věci oznámení.

Tabulka 8. Oznámení na PČR

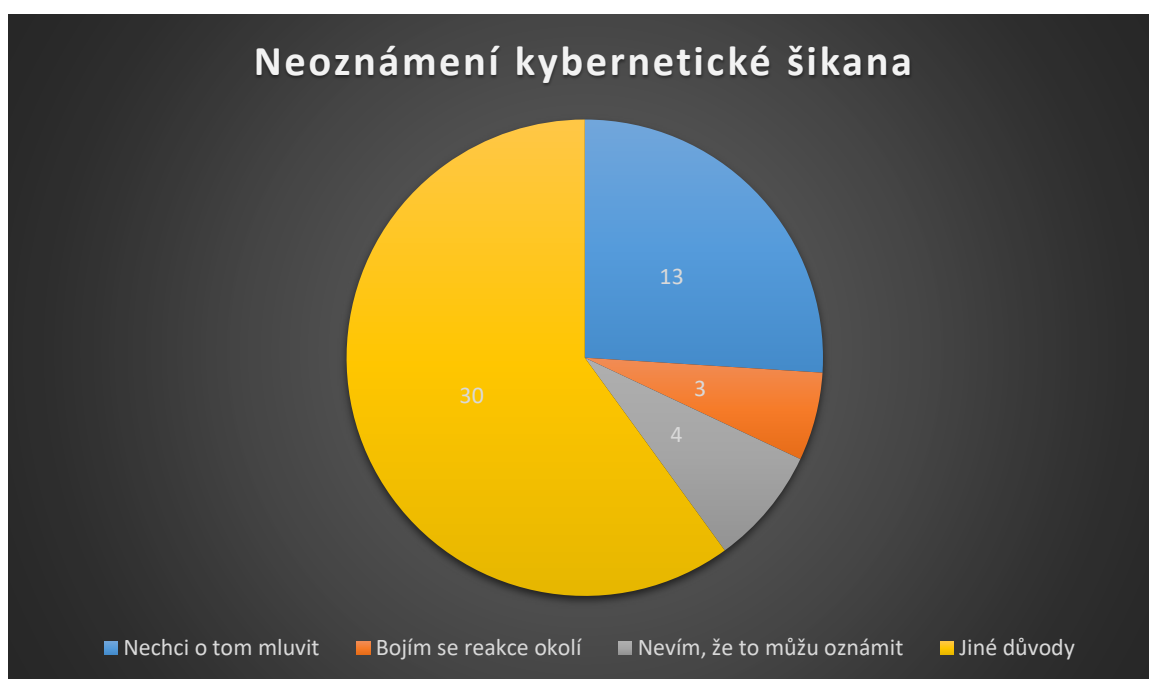
Oznámení na PČR	Kybernetická šikana	Kybergrooming
Počet oznámení celkem	0	0

- **Otázky č. 19 a 20: „Proč jste kybernetickou šikanu nebo kybergrooming nikdy neohlásil/a na PČR?“**

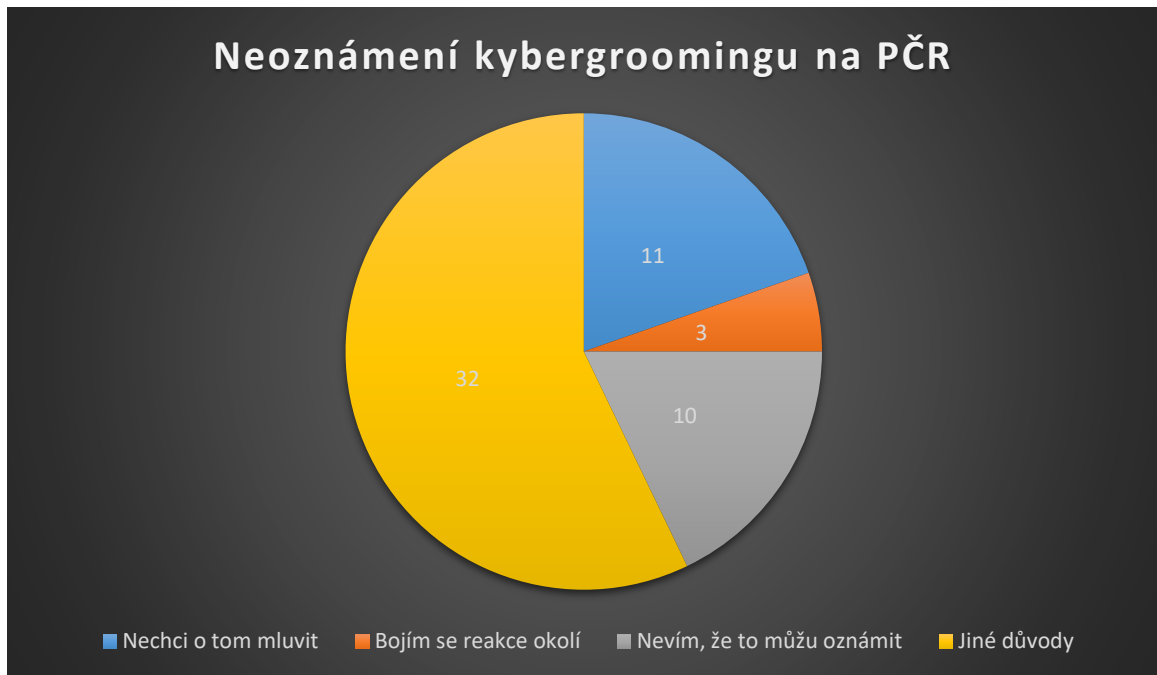
V návaznosti na předchozí otázku, kdy zde byl předpoklad, že většina respondentů, ačkoliv má nějakou zkušenost s danou problematikou a ačkoliv se s touto třeba i někomu svěří, nikdy danou věc neoznámí. Dle neoficiálních statistik se odhaduje, že např. u kybergroomingu bývá oznámeno pouze 10% případů, přičemž mě v posledních dvou otázkách dotazníkového šetření zajímalo, jaké jsou důvody toho, že oznámení nebývají učiněna. V rámci dotazníku pak respondent mohl zvolit z více nabízených možností, přičemž bylo analýzou odpovědí zjištěno, že nejvíce odpovědí bylo „jiné důvody“, které nebyly dále v rámci šetření rozvedeny, kdy si pod těmito můžeme představit cokoliv.

Tabulka 9. Důvod neohlášení skutku na PČR

Neohlášení skutku na PČR	Nechci o tom mluvit	Bojím se reakce okolí	Nevím, že to můžu oznámit na PČR	Jiné důvody
Kybernetická šikana	13	3	4	30
Kybergrooming	11	3	10	32

Obrázek 20. Graf – neoznámení kybernetické šikany

Obrázek 21. Graf – neoznámení kybergroomingu

5.3 Závěr dotazníkového šetření

V předchozí kapitole jsem převážně prostřednictvím grafů a tabulek vyhodnotila data, tedy odpovědi respondentů na mnou položených 20 otázek, které byly v rámci dotazníkového šetření zadány studentům základních a středních škol ve věku 13 – 18 let, přičemž byly tyto otázky zaměřeny na problematiku kybernetické šikany a kybergroomingu. Dotazník, který byl založen na anonymitě a dobrovolnosti, vyplnilo celkem 189 respondentů, kteří v úvodu dotazníku odpovídali na tři otázky týkající se jejich základních údajů (věk, pohlaví a škola, kterou navštěvují), přičemž byly tyto otázky položeny hlavně pro představu o respondentech a následné možnosti provedení bližších analýz ve vztahu k daným údajům. Ve druhé části dotazníku jsem se snažila zjistit znalosti respondentů ve vztahu k dané problematice, kdy bylo mimo jiné zjištěno, že nejčastějším zdrojem poznání dané problematiky je pro respondenty škola a internet, nejméně častým pak rodina. Dále bylo u kybernetické šikany zjištěno, že jen minimum respondentů nevědělo, co by tento pojem znamenal. Naproti tomu u kybergroomingu bylo zjištěno, že mnohem více jak polovina respondentů daný pojem vůbec nezná. Tento fakt může být přisuzován tomu, že šikana jako taková, je již po mnoho let rozšířeným pojmem napříč všemi generacemi, kdy se pouze přemístila více z reálného světa do nám dnes již známého internetového prostředí, čímž se daný pojem rozšířil o slovo

kybernetická, přičemž samotný pojem kybergrooming je pojmem relativně novým, kdy se ve svém úvodu vztahuje pouze k internetovému prostředí a není tedy tak rozšířeným. Avšak, jak vyplývá z následující podkapitoly, která byla zaměřena na zkušenosti ve vztahu k dané problematice, to, že respondenti neznají konkrétní pojmy, hlavně pak pojem kybergrooming, vůbec nemusí znamenat fakt, že se s projevy takového chování nesetkali. Je pravdou, že v první otázce této podkapitoly jen málokdo z respondentů přiznal, že by se stal obětí kybernetické šikany či kybergroomingu, nebo že by měl zprostředkované informace od blízké osoby o tom, že by se tato stala obětí. Já jsem však již při sestavování dotazníku předpokládala, že děti a mladiství tuto zkušenost za a) nebudou chtít všichni jednoznačně přiznat a za b) nebudou mít dostatečné povědomí o projevech dané problematiky, což se ukázalo hlavně u kybergroomingu, kde většina respondentů nevěděla, co daný pojem znamená, a tedy nemohou logicky vědět, že s tímto mají zkušenosti. I z tohoto důvodu byly všechny zamýšlené otázky viditelné všem respondentům a nejen takovým, kteří by na předešlé otázky odpověděli kladně. Jak se dále ukázalo, při konkrétním nastínění některých projevů, které mohou směřovat k vyústění v daný problém, bylo odpovědí na položené otázky, a to i za situace, kdy mohlo být zvoleno zároveň více odpovědí, mnohem více. Z této analýzy tedy vyplývá, že má zkušenosti s konkrétními projevy kybernetické šikany a kybergroomingu daleko více dětí a mladistvých, ačkoliv tyto problémy nedokázali dříve popsat a přiřadit k souhrnné problematice. V souvislosti s tímto bych dále znovu podotkla, že dané zkušenosti nebyly vzhledem k anonymitě a online vyplňování dotazníku nijak více rozebírány, kdy se tedy jedná pouze o subjektivní pocity respondentů v návaznosti na osobní zkušenosti, a není tedy jednoznačné, zda se v konkrétních případech jednalo či mohlo jednat přímo o kybernetickou šikanu nebo kybergrooming, přes to pro mne byly tyto odpovědi jako obecné zkušenosti přínosné, kdy navazovaly na další část dotazníkového šetření. Předtím bych však ještě zmínila, že v případě obou problematik se v nejvíce případech jednalo o zkušenosti získané na sociálních sítích a Instant messaging, což odpovídá veřejně dostupným statistikám, kdy právě děti a mladiství tráví svůj čas, a stávají se tak nejčastěji oběťmi, právě na sociálních sítích. V poslední části dotazníkového šetření, jelikož už bylo zjištěno, že respondenti mají s danou problematikou osobní zkušenosti, bylo záměrem zjištění, zda se s takovými projevy, které mohou mít na děti a mladistvé negativní dopady, hlavně pak na jejich osobní pocity, kdy může být ovlivněno nejen jejich chování, ale také následný vývoj, někomu svěřili. A zda tento problém řešili v rámci oficiálního oznámení na PČR. Při analýze odpovědí bylo následně zjištěno, že respondenti nemají příliš velkou důvěru ani v rodinu,

ani v přátele, ani neznámé osoby, např. pracovníky linky bezpečí, kdy největší část respondentů v případě obou problematik uvedla, že se s danou zkušeností nikdy nikomu nesvěřila. Toto osobně přisuzuji hned několika důvodům. Tím nejméně závažným důvodem z mého pohledu je ten fakt, že ačkoliv se respondent setkal s některým z projevů, nemusela na něj mít tato možná ojedinělá zkušenost žádný negativní vliv, který by musel oznamovat či se svěřovat s problémem. V závažnějším případě, kdy má taková zkušenost na respondenta negativní vliv, se může jednat jednak o to, že se respondenti mohou stydět s danou věcí svěřit, kdy zde může být mimo jiné obava z reakce okolí na jejich vlastní osobu, ale také zde může být obava z pachatele a jeho reakce, v případě zjištění, že oběť danou věc oznámila. Dále to může být ovlivněno právě tím, že nemá oběť důvěru v žádnou blízkou osobu, přičemž nemá dostatek znalostí a zkušeností, kdy neví, na koho se ve věci obrátit a komu se svěřit. Tato úvaha byla částečně potvrzena také na základě dotazníkového šetření v souvislosti s poslední otázkou, týkající se neoznámení problémů na PČR. Zde, když pomineme jiné, blíže nekonkretizované důvody, které byly nejčastější odpovědí, se dostaneme k názorům, že respondenti o daných zkušenostech jednak nechtějí mluvit, tak také k tomu, že vzhledem ke své nevědomosti v souvislosti s danými pojmy, a tím navazující problematikou, ani neví, že se může jednat o protiprávní jednání a tedy ani to, že může být věc oznámena.

V souvislosti s vyhodnocením odpovědí dotazníkového šetření jsem došla k závěru, že je problematika týkající se jak kybernetické šikany, tak i kybergroomingu, problémem dnešní doby, neboť se děti a mladiství, kteří tráví svůj volný čas v internetovém prostředí, s vybranými projevy reálně setkávají, kdy se stávají oběťmi takového jednání, přičemž je jejich povědomí a znalosti o daných problematikách nedostatečné. Zejména pak v případě kybergroomingu, který může být daleko závažnějším problémem. Nepředpokládám, že by se zrovna děti a mladiství v daných problematikách a zvláště před tím, než se s danými projevy vůbec setkají, samostatně vzdělávali a preventivně dbali rad odborníků v rámci bezpečného chování na internetu, kdy by právě z tohoto důvodu měl být kladen velký důraz na prevenci daných problematik zejména na školách, kde tráví děti a mladiství rovněž mnoho času, a dále také ze strany rodičů, kteří mohou působit nejen preventivně formou „poučování“, ale také mohou své děti více hlídat v tom, co dělají právě na internetu, přičemž by tato prevence neměla zahrnovat pouze bezpečné chování v internetovém prostředí, ale také bližší popsání problémů, které mohou nastat, a jejich řešení. Dále by měla být více prohlubována důvěra dětí jak v učitele, tak také v rodiče, aby se v případě, že se stanou oběťmi,

nebály s takovým problémem svěřit, kdy se domnívám, že právě dospělý člověk dokáže na vzniklou situaci reagovat lépe, než kamarád/ka stejného věku. Z tohoto důvodu by měli mít dostatečné povědomí také učitele a rodiče v daných problematikách a konkrétních možnostech řešení, kdy by měli dětem hlavně důvěřovat a neodsuzovat je, přičemž příkládám velkou váhu také jejich důvěře v orgány činné v trestním řízení a nepodceňování vzniklé situace.

5.4 Interview

Další část praktické části diplomové práce je zaměřena na řízené rozhovory s lidmi, kteří mají s danou problematikou ve vztahu k dětem a mladistvým jako obětem ze svého profesního hlediska osobní zkušenosti. Protože není zpracovávána diplomová práce zaměřena primárně na prevenci, která by měla být v rámci práce až výstupem, nebyly v rámci této oslovení žádní respondenti, kteří by mohli mít zkušenosti právě s prevencí dětí a mladistvých v rámci daného tématu. Spíše se jednalo o takové respondenty, kteří mají zkušenosti s dětmi a mladistvými jako oběti internetové kriminality z pohledu trestního řízení, neboť byla práce zaměřena na přiblížení daného tématu spíše tímto směrem ve vztahu k postavení oběti. Konkrétně se tedy jednalo o příslušníka Policie České republiky, státního zástupce, pracovníky OSPOD a na závěr o dětskou psycholožku, která mi nejen přiblížila svoji práci v rámci trestního řízení, ale také chování dětí a mladistvých v postavení obětí.

Na základě řízených rozhovorů by mělo dojít mimo jiné ke zhodnocení získaných dat dotazníkového šetření z pohledu odborníků a jejich porovnání právě s osobními zkušenostmi v rámci výkonu svého povolání, kdy bych chtěla dosáhnout co nejobjektivnějšího pohledu na danou problematiku z řad těchto odborníků, kteří mohou potvrdit či vyvrátit můj vlastní pohled a názor na dané téma a výsledky dotazníkového šetření, ale zároveň také vnést do celého tématu nový úhel pohledu, a to jak při vyhodnocování odpovědí, tak také z pohledu prevence a především z pohledu své praxe a zkušeností.

Co se týká samotného rozhovoru, na jeho začátku jsem vybrané odborníky nejprve krátce seznámila s obsahem své diplomové práce a sdělila jim také cíle, kterých by mělo být zpracováním diplomové práce dosaženo. Poté následovalo představení vybraných odborníků a konkrétní práce, kterou se v rámci svého povolání zabývají, kdy byla důležitou součástí

také zmínka o práci ve vztahu k dětem a mladistvým. Po získání představy o pracovní náplni každého z odborníků jsem se těmto pokusila přiblížit zmíněné dotazníkové šetření, které bylo provedeno mezi žáky základních a středních škol. Dále také záměr tohoto šetření a analýzu výsledků, které byly následně zhodnoceny také ze strany odborníků, přičemž byly v rámci tohoto také kladeny individuální otázky, a to dle reakcí a odpovědí dotazovaných osob.

Na závěr je důležité ještě před samotnými rozhovory zmínit, že vzhledem k obsahu práce vybraných osob je zde nutno dodržet ochranu soukromí, kdy nebudou v diplomové práci zmíněny žádné osobní údaje ani věci odkazující na osobní informace respondentů.

5.4.1 Interview 1:

Prvním respondentem řízeného rozhovoru byl muž, který je již 15 let ve služebním poměru jako příslušník PČR, přičemž je poslední dva roky zařazen na oddělení analytiky a kybernetické kriminality spadající pod službu kriminální policie a vyšetřování. Vybraný respondent je v současné době v hodnosti poručík, kdy působí na zmíněném oddělení jako vyšetřovatel. Práce, kterou na oddělení vykonává, spočívá v prověřování a vyšetřování nejružnějších trestných činů, které jsou spojeny s kybernetickou kriminalitou, tedy i s mravnostní trestnou činností páchanou v kybernetickém prostoru. V této souvislosti uvedl, že se při své praxi setkává jak s pachateli, tak také s oběťmi trestných činů, kdy se v obou případech nejedná pouze o dospělé osoby, ale také o děti a mladistvé. K dětem a mladistvým dále uvedl, že bývají v rámci internetové kriminality v postavení obětí převážně osoby ve věku 10 – 18 let, přičemž se nejčastěji v poslední době setkává s nezletilými osobami ve věku 10 – 14 let, kdy se jedná o oběti jak mužského, tak ženského pohlaví v poměru 50:50. V rámci úvodní části rozhovoru bylo také zjištěno, že mezi nejčastější trestné činy, které na oddělení v rámci internetové kriminality páchané na dětech a mladistvých vyšetřuje spadají takové trestné činy, které nalezneme v trestním zákoníku č. 40/2009 Sb. pod paragrafy: § 175 – vydírání, § 181 – poškození cizích práv, § 191 šíření pornografie, § 192 – výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, § 193 – zneužití dítěte k výrobě pornografie, tedy takové trestné činy, které nás mohou odkázat na jednání spadající do problematiky kybernetické šikany a kybergroomingu.

V další části rozhovoru jsem uvedeného respondenta seznámila s provedeným dotazníkovým šetřením a výsledky tohoto dotazníku, kdy jsem se dotazovala na jeho názor v rámci získaných odpovědí. Na danou otázku mi bylo sděleno, že sám respondent zpracovával

v minulosti v rámci svého studia bakalářskou práci na obdobné téma, kdy zkoumal chování dětí a mladistvých v kybernetickém prostoru, přičemž bylo toto chování zaměřeno na jejich ochranu. Nejen v návaznosti na svou bakalářskou práci, ale také s ohledem na praxi vyšetřovatele dané problematiky respondent uvedl, že souhlasí s mým závěrem dotazníkového šetření, přičemž tento závěr spočíval v tom, že se děti a mladiství v dané problematice dostatečně neorientují. Například u pojmu kybernetická šikana ví, co tento pojem teoreticky znamená, ale co konkrétně takové jednání obnáší již nevědí. Daleko složitější je to pak v případě kybergroomingu, kdy nejen děti a mladiství, ale také jejich rodiče nevědí, co takový pojem znamená a co takové jednání obnáší. V návaznosti na danou problematiku také uvádí, že existuje velká řada kvalitních preventivních programů, které jsou cíleny jak na samotné děti a mladistvé, tak také na rodiče, či preventivní programy do škol, přičemž v rámci školských zařízení nevidí v rámci prevence takový problém, jako ze strany rodičů. K těmto uvedl, že větší část zodpovědnosti leží z jeho pohledu právě na rodičích, kteří za své děti zodpovídají a kteří se s ohledem na věkový rozdíl v dané problematice mnohdy vůbec neorientují, kdy o toto téma nemají a nejeví ani žádný zájem. Neznají sociální sítě a komunikační aplikace, které jejich děti používají. Neví, jak tyto aplikace fungují, a především neví, co jejich děti v online prostoru dělají, s kým se baví, co komu posílají. Děti tak mají volný manipulační prostor, kde jsou v rámci online prostředí bez dozoru a mohou zde kdykoliv s kýmkoliv komunikovat a dělat, co zrovna chtějí. Děti či mladiství se tak mnohdy mnohem lépe než jejich rodiče orientují v nejrůznějších internetových a komunikačních aplikacích a na sociálních sítích, přičemž s ohledem na jejich věk a vývoj neznají nebezpečí. Zároveň mají vzhledem k anonymitě, kterou jim online prostředí nabízí, daleko méně zábran, a to i s ohledem na to, že nejsou dostatečně poučeni o rizicích a zároveň nejsou nikým kontrolováni.

V rámci rozhovoru jsme se bavili také o tom, jaký je názor respondenta na oznámení resp. svěřování se dětí a mladistvých svému okolí s tím, že se stanou obětí internetové kriminality. Na tuto otázku mi respondent odpověděl tak, že ve spoustě případech mají oběti obavu z reakce okolí. Přesto, že je vzniklá situace trápí, tak se dlouho dobu domnívají, že tuto dokážou zvládnout sami. O daných problémech se nechtějí bavit, nechtějí se svému okolí svěřit, a to i s ohledem na to, že danou věc mohou vnímat jako svoji chybu, kdy se také mohou stydět o těchto věcech mluvit. Mohou se domnívat, že by po zjištění vzniklé situace mohli mít v rámci této problémy jak s rodiči, tak ve škole či s pachatelem nebo orgány činnými v trestním řízení, kteří budou rozebírat jejich soukromí. V této situaci se opět jedná o nedostatečnou prevenci v rámci řešení vzniklé situace a zároveň také o nedostatek důvěry

ze strany obětí. Například pachatelé kybergroomingu se ve své oběti snaží získat v první řadě důvěru, přičemž na své oběti často zároveň vyvíjí psychický nátlak, který trvá dlouhou dobu, než dojde k tomu, že se děti někomu svěří. S ohledem na výše uvedené pak respondent uvádí, že se ve své praxi setkává častěji s takovými oznámeními, která neučiní sami děti nebo mladiství či jejich rodiče, ale přes instituce hlídající internet. Mezi takové patří samotné sociální sítě, které mohou filtrovat fotky a v návaznosti na tyto oznamovat výskyt dětské pornografie nebo americká národní agentura pro prevenci zneužívání a pohřešování dětí zvaná NC MEC, která musí oznamovat výskyt dětské pornografie např. v aplikacích WhatsApp, SnapChat do oblastí celého světa všem zainteresovaným institucím, přičemž se v návaznosti na takové oznámení začne daná věc prověřovat. V některých případech mohou oznámení učinit například školy, kdy se mezi studenty mohou začít šířit takové fotografie, které by se neměly dostat na veřejnost, neboť mohou poškozovat konkrétní osobu. V jiných případech pak přichází se samotným oznámením také rodiče, kterým se jejich děti svěří. V takových případech uvádí, že bývají rodiče zpravidla v šoku, neboť dítě nekontrolovali a netušili, co v online prostředí dělá. Avšak, s odkazem na svou neznalost, se necítí být za věc odpovědny. Každopádně, co se týče samotných oznámení, kde všichni respondenti v dotazníkovém šetření uvedli, že vzniklou problematiku na PČR nikdy neohlásili, neznamená, že se takové případy v rámci orgánů činných v trestním řízení jednak neřeší a jednak nemohou do budoucna řešit bez přičinění oběti, která by takové jednání oznámila.

Dle respondenta také nelze přesně určit počet řešených případů, neboť je každý individuální s odkazem na jinou problematiku. Avšak, co se týče samotného vyšetřování, zde byl respondent optimistický, kdy uváděl, že hlavně u mravnostních trestných činů bývá většina pachatelů neopatrná, kdy za sebou v online prostředí zanechává takové stopy, na základě kterých je možno pachatele dohledat. Dále uvedl, že při své policejní práci přichází do kontaktu jak s pachateli, tak také s oběťmi, které vyslýchá. V případě dětí a mladistvých pak potvrdil, že se takový výslech odehrává ve speciálních výslechových místnostech za přítomnosti pracovníka OSPOD, nikoliv za přítomnosti rodičů, neboť se právě před těmito dětmi obávají nejvíce svěřovat. Dále také uvedl, že je po celou dobu prověřování a vyšetřování v kontaktu se státním zástupcem, přičemž se délka šetření případu odvíjí od náročnosti, kdy se jedná o dobu cca do půl roku v jednodušších případech, v náročnějších pak klidně rok a půl od zahájení úkonu trestního stíhání po předání kompletního spisu na státní zastupitelství.

Na závěr rozhovoru respondent uvedl drobnou zajímavost, že se děti např. ve věku 11-13 let v online prostředí vyjadřují diametrálně odlišně než u výslechu, kdy se v online prostředí

chovají nejen neopatrně a bez zábran, ale mnohdy zde působí také velmi dospěle, kdy se vyjadřují vulgárně a zároveň se orientují v sexuálních otázkách a záležitostech, kdy samy nemají do určité míry problém vést sexuální konverzaci či zasílat intimní fotografie. Při výslechu pak mnohdy působí opačně.

5.4.2 Interview 2:

Druhým respondentem je státní zástupce, který vykonává svou funkci již 8 let na Okresním státním zastupitelství. Svoji práci popisuje tak, že jsou-li policejním orgánem zahájeny úkony trestního řízení, jsou také odeslány na příslušné státní zastupitelství. Přičemž, pokud je mu daný spis přidělen, vykonává v průběhu prověřování a vyšetřování dozor nad činností policejního orgánu, kdy s tímto také spolupracuje. Druhá část jeho práce pak spočívá v tom, že je-li pachatel odhalen a jsou-li provedeny ve spise veškeré úkony, bývá mu tento předán policejním orgánem k prostudování, kdy následně zastupuje a hájí veřejný zájem při návrhu na potrestání pachatelem, kdy toto činí také před soudem. Dále uvedl, že má přiděleny nej-různější trestné činy, přičemž cca 1/3 těchto tvoří takové trestné činy, ve kterých vystupují také děti a mladiství, a to jak v postavení obětí, tak pachatelů. Co se týče trestných činů páchaných na dětech a mladistvých, respondent uvádí, že se zřejmě v největší míře setkává s mravnostními trestnými činy, které byly spáchány v prostředí internetu. Dále se jedná o týrání a tzv. „záškoláctví.“ Ve věci také uvedl, že jako státní zástupce může být přítomen při výslechu osob mladších 18 let, přičemž při takovém výslechu bývá v monitorovací místnosti, kdy má možnost z této, prostřednictvím vyslychajícího příslušníka Policie ČR, pokládat také oběti otázky. K tomuto však uvedl, že se nestává moc často, že by na takové výslechy chodil, kdy stačí pouze kvalitně vyslechnout dítě nebo mladistvého v rámci neodkladných a neopakovatelných úkonů na tzv. Protokol o výslechu svědka, kdy je tento výslech brán také jako důkaz před soudem, přičemž u tohoto nemusí být dítě nebo mladistvý následně vyslychán před soudem, a to zejména z toho důvodu, aby se neprohlubovala jeho újma. Z tohoto důvodu se tedy jen málokdy stává, že by bylo dítě či mladistvý vyslychán před soudem a tedy ani on, jako státní zástupce nepřichází s takovými oběti do přímého kontaktu. Přesto k takovým obětem uvádí, že je zde důležité oběti řádně a srozumitelně vzhledem k jejich věku poučit, kdy musí být výslech veden šetrně, tak, aby nedocházelo k sekundární viktimizaci.

Druhá část rozhovoru byla pak vedena formou pokládání otázek, kdy byla jednou z těchto také otázka týkající se oznámení trestných činů. Odpověď na položenou otázku byla téměř shodná s odpovědí prvního respondenta, kdy uvedl, že bývají mravnostní trestné činy, hlavně pak dětská pornografie, oznámeny zejména prostřednictvím institucí, kdy se jen zřídka stává, že by se oběti svěřily například rodičům, kteří by následně ve věci učinili oznámení. V této souvislosti se domnívá, že mají děti a mladiství obavu se svěřením se, neboť jsou si vědomi toho, že jejich jednání není úplně správné, kdy se o tomto nechtějí raději bavit. Dalším důvodem je také to, že se stydí v reálném světě rozebírat své soukromé, resp. intimní věci. K oznámením uvedl také to, že se mnohdy stává, že z jednoho učiněného oznámení bývá v průběhu vyšetřování zjištěno, že došlo ze strany pachatele k poškození několika dalších obětí, čímž se daný skutek rozšiřuje a vyřešení celého případu pak může trvat i více než jeden rok. Dále byl respondent dotázán, jaká je nejčastější věková kategorie obětí, se kterými se setkává. Na otázku uvedl, že se nejčastěji jedná o děti ve věku 11 - 15 let, kdy se převážně jedná o dívky. K těmto dále uvedl, že se domnívá, že jsou dívky v tomto věku lehce zmanipulovatelné a stávají se tak pro pachatele snadnou obětí. Setkává se s tím, že si dívky připadají zajímavé a jsou rády, že je o ně projeven zájem, kdy se vzhledem k anonymitě a neznalosti chovají tak, že jsou bez zábran. Pachateli tak mohou dobrovolně zasílat své fotografie, vést s nimi sexuální konverzace, přičemž jsou v takových případech obětmi, aniž by si tuto skutečnost uvědomovaly. K této dochází až ve chvíli, kdy například nechtějí zasílat další fotografie, díky čemuž je pachatel začne vydírat. V této souvislosti také uvedl, že se nesetkal s případem, kdy by pachatel svou výhrůžku zrealizoval a například již získané fotografie své oběti dále šířil. U dívek starších 15 let uvedl, že se občas stává, že jsou také obětmi internetové kriminality, ale vzhledem k větší vyspělosti se chovají i na internetu zodpovědněji.

Protože se uvedený respondent s dětmi a mladistvými, kteří jsou v postavení oběti reálně moc nesetkává, byla vedena další část konverzace na téma o případech a pachatelích, přičemž byly v této souvislosti zjištěny zajímavé informace. Co se týče pachatelů, k těmto respondent uvedl, že se jedná zpravidla o běžné uživatele internetu, kteří za sebou zanechávají často různé digitální stopy, dle kterých bývají zpravidla dohledáni. Dle názoru respondenta se jedná o pachatele různého věku a různých profesí, kteří nemají v reálném světě u žen mnoho úspěchů, kdy nejsou pro své vrstevnice nijak zajímaví, přičemž bývají z tohoto důvodu jejich cílem zpravidla nezletilé dívky, v méně případech pak chlapci. Avšak vždy se jedná o pachatele – muže. Dosud se nesetkal s žádnou ženou, která by byla pachatelkou takových trestných činů. Pachatelé se ve většině případů vydávají za někoho jiného, než kým

doopravdy jsou. Přesto se stávají také případy, jak mi bylo sděleno, kdy pachatel uvádí svou identitu, přičemž požaduje také kromě zaslání fotografií osobní schůzku. V takových případech, kdy oběť souhlasí a jde dobrovolně na schůzku, dochází také k případům, kdy může mít s pachatelem více méně dobrovolný sex, přičemž toto také nebývá oznámeno, kdy se jak policejní orgán, tak státní zastupitelství dozvídá o takových případech pouze náhodně v souvislosti s řešením jiných případů. V případě dohledání pachatelů dále uvádí, že u těchto bývá problém pouze v případě, kdy je celá věc oznámena s větším časovým odstupem. Často se zde stává, že rodiče, kteří se o jednání dozvědí, ihned vymažou všechny aplikace, dají telefon do továrního nastavení a smažou tak všechny důkazy, přičemž poskytovatelé telekomunikačních služeb ukládají údaje pouze po dobu 6 měsíců. Pokud však nejsou tyto stopy smazány, bývá v takových případech dostatek důkazů k tomu, aby mohl být pachatel potrestán. Ačkoliv jsou případy složitější a je potřeba ve věci provést spousty úkonů, v praxi respondenta se ještě nestalo, že by nedošlo k odsouzení pachatele. Jako bonus k pachatelům uvedl, že se ve většině případů nejedná na základě znaleckých posudků o lidi se sexuální poruchou či sexuální deviací, z čehož vyplývá, že pouze nejsou úspěšní.

V návaznosti na výše uvedené jsem se respondenta dotazovala, co si myslí o trestech pro pachatele. Z odpovědi vyplynulo, že jsou tresty mírně zastaralé, neboť se dříve nepočítalo s tím, že bude uvedená trestná činnost páchána i v kybernetickém prostoru, ale pouze v reálném světě. Z tohoto důvodu tresty občas nedávají smysl, kdy by mohla být v této věci novelizována právní úprava. Jinak se respondent domnívá, že kromě trestů jsou zákony dostatečné, kdy by měla být zvýšena pouze kontrola dětí, neboť je každý případ individuální a naopak zákony se vztahují na velké množství různých činů. Respondent sám, jako státní zástupce okresního státního zastupitelství, řeší takové případy, které jsou pouze přečiny s horní hranicí trestní sazby do 5 let, přičemž bývá většinou pachatelům u případů, které řeší, dána pouze podmínka a zkušební doba. Avšak v těchto případech nebývá na oběť vyvíjen žádný nátlak a nebývá pachatelem vydírána. V takových případech bývá spis postoupen na krajské státní zastupitelství, kdy pachatelé hrozí trest odnětí svobody od 5 do 12 let.

Na závěr rozhovoru jsem se respondenta dotázala, zda má nějaké zkušenosti s prevencí internetové kriminality, přičemž mi uvedl, že žádnou osobní zkušenost s prevencí nemá. A neví, jak taková prevence probíhá například na školách. Domnívá se však, že je prevence celkově nedostatečná, neboť kdyby nebyla, nebylo by tolik případů, ve kterých jsou děti a mladiství v postavení obětí, kdy uvádí, že se domnívá, že má zkušenost s nějakou formou internetové kriminality většina dětí používající moderní komunikační technologie, kdy tyto

zkušenosti získávají zpravidla na sociálních sítích, přičemž se nikdy nikomu se svými zkušenostmi nesvěří. A to ať už z důvodu, že se něčeho obávají nebo jen z pouhé neznalosti, kdy neví, co takové jednání obnáší. K věci jako takové uvedl, že i když se nesetkává s oběťmi, setkává se u soudu s jejich rodiči, kteří vystupují v roli svědků. Zpravidla bývají na počátku řešení případu v šoku, kdy sice věc dávají za vinu pouze pachateli a ne sobě, že dítě více nehlídali, avšak následně po daných zkušenostech bývají jak rodiče, tak děti opatrnější, kdy mezi sebou o nebezpečích více mluví, což působí rovněž preventivně. Přesto všechno se stále objevuje víc a víc případů, a to nejen v České republice.

5.4.3 Interview 3:

Třetí řízený rozhovor v rámci zpracovávání praktické části diplomové práce proběhl v kanceláři vedoucí odboru sociálně-právní ochrany dětí, která se touto činností zabývá již mnoho let. V rámci úvodní části rozhovoru mi bylo vysvětleno, že práce na daném odboru je různorodá a zabírá širokou škálu věcí, přičemž by se dalo říci, že pracovníci OSPOD pracují s takovými dětmi a mladistvými, kteří jsou ohrožení. Práce spočívá také ve vyhodnocení samotného ohrožení a poskytnutí takové formy odborné pomoci, která by byla účinná a směřovala ke zmírnění daného ohrožení. Forma podpory je pak také velmi různorodá, kdy může zahrnovat poradenství jak pro děti, tak pro rodiče či učitele ve školách. Dále pak zajištění psychologické či psychiatrické pomoci, prevence aj. V rámci své práce pracovníci OSPOD také spolupracují s orgány činnými v trestním řízení. K ukončení spolupráce dochází pak v době, kdy je vyhodnoceno, že již není dítě či mladistvý ohrožen. Dále mi bylo sděleno, že OSPOD jako takový, působí také preventivně, ačkoliv sám s žádnými organizacemi, například s Bílým kruhem, v rámci preventivních programů nespolupracuje a využívá pouze služeb externích terapeutů, a to v akutních případech.

Bohužel, ačkoliv byla vedoucí odboru sociálně-právní ochrany dětí velmi vstřícná a ochotná, musela v průběhu našeho rozhovoru odejít, neboť byl na zmíněném odboru řešen jeden ze závažnějších případů, kdy se tohoto musela nečekaně zúčastnit a nestihla mi v rámci své práce a praxe s dětmi a mladistvými poskytnout více informací. Na místě se však nacházeli další dva pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí, kteří na daném odboru pracují jako kurátoři. Jeden z kurátorů se této činnosti věnuje 10 let a druhý z nich již 18 let, kdy byli oba ochotní a poskytli mi další cenné informace, ve kterých se při odpovědích na mnou kladené otázky oba kurátoři doplňovali. V rámci těchto bylo zjištěno, že práce kurátora

spočívá v tom, že provádí šetření v rodinách, šetření ve školách či ústavních zařízeních. Dále spolupracuje s orgány činnými v trestním řízení, kdy vyhotovuje zprávy jak pro PČR, tak pro státní zástupce a soudy. Pracuje nejen s dětmi, se kterými má individuální rozhovory, ale také s rodiči. Důležité je také zmínit to, že nepracuje pouze s oběťmi mladšími 18 let, ale také s pachateli. Účastní se soudních řízení a výslechů, které bývají prováděny příslušníky policie. Mimo to spolupracuje se školami v rámci preventivních programů, které, jak bylo zjištěno, jsou momentálně zaměřeny na návykové látky, nikoliv na kybernetickou bezpečnost, neboť se o této problematice v převážné většině případů dozvídají až v době, kdy je věc řešena ze strany PČR, nikoliv ze škol. Například problematiku kybernetické šikany si dle jejich názoru řeší většinou školy samy, a to prostřednictvím vlastních metodiků s dětmi a rodiči, kdy tyto věci následně oficiálně neoznamují. Jako kurátor také musí znát celkové prostředí a terén, ve kterém se děti pohybují, přičemž se v každém z projednávaných případů snaží hájit zájmy dětí a mladistvých.

V rámci rozhovoru mě zajímalo, jaká je úloha kurátora v případě, že je přizván k výslechu osoby, respektive oběti internetové kriminality, která je mladší 18 let. Podstatné je zde zmínit, že kurátor či jiní pracovníci OSPOD bývají k takovým výslechům přizváni vždy, kdy je jejich přítomnost vyžadována zejména z toho důvodu, aby mohlo být dítě či mladistvý vyslechnut bez přítomnosti rodičů. Takový výslech je pak preferován hlavně z toho důvodu, že je bez přítomnosti rodičů, mimo jiné i dle názoru obou kurátorů, oběť více otevřená a dokáže se bavit i o takových věcech, které by právě před rodiči nezmínila, přičemž se může jednat o klíčové informace v rámci výslechu, kdy si rodiče mohou tyto informace následně po výslechu přečíst. Dále mi bylo sděleno, že je každý případ individuální, kdy se taky individuálně posuzuje a rozděluje, a to také dle problematiky a náročnosti. V případech, kdy se jedná o osobu, která byla již v minulosti OSPODem řešena, snaží se přidělit takového pracovníka, který má již s danou osobou zkušenosti. V případě, že se jedná o nový případ, záleží na vyhodnocení, přičemž se v případech zvláště závažných intimních věcí snaží chodit k výslechům pracovnice – ženy. Není to však vždy pravidlem, kdy záleží také na době oznámení. Jak bylo zmíněno předchozími respondenty, většina případů týkajících se mravnostní kriminality páchané na dětech a mladistvých v rámci internetu, bývá oznámeno institucemi, kdy se v průběhu šetření a vyšetřování, v případě ztotožnění oběti, dostává tato informace na OSPOD, který je o dané věci vyrozuměn, přičemž se ještě před samotným výslechem může na tento „úkol“ připravit a domluvit se s ostatními orgány trestního řízení na postupu a dalších věcech. V případech, kdy je věc oznámena např. rodiči přímo na PČR, kdy je nutno

vyslat ihned k výsledku nějakého pracovníka, může být tímto kdokoliv. Ale jak potvrzují také kurátoři, takových případů z praxe nebývá mnoho. Vraťme se však k úloze kurátora u výsledku. Tento se ještě před samotným výsledkem seznámí s dítětem či mladistvým, který je v postavení oběti. Představí jim práci kurátora tak, aby oběť věděla, že je přítomný kurátor na místě proto, aby hájil jeho zájmy, nikoliv aby je soudil, kdy se snaží především o získání důvěry. Dále se snaží oběti poučit o jejich právech a povinnostech tak, aby je byly schopny pochopit, aby se nebály vypovídat a říci pravdu, přičemž se jim snaží přiblížit průběh výsledku a následný postup. Před výsledkem komunikuje také s rodiči obětí, kterým představí svou práci, přičemž se je snaží uklidnit a vysvětlit jim celý postup. V postupech pak vychází mimo jiné ze svých zkušeností a předchozí praxe z jiných případů. Při samotném výsledku pak dohlíží na to, aby nebylo dítě ze strany vyslychajícího policisty nadbytečně stresováno a nedocházelo k viktimizaci oběti, přičemž mohou vstupovat také do samotného výsledku s vlastními otázkami na oběť.

Dále mě v rámci práce zajímalo, jak děti reagují při zjištění, že se na dané protiprávní jednání přišlo, aniž by o tomto někomu řekli, a na to, že se tato věc řeší. V tomto případě mi bylo sděleno, že bývají děti často překvapené a zaražené, obávají se toho, co bude následovat, stydí se a nejsou moc sdílné. Avšak toto se děje často i u dětí, které se svěří, kdy jsou jejich případy řešeny okamžitě. Zpravidla si však získají při výsledku důvěru zúčastněných osob a sdělí potřebné informace. Přesto dotázaní kurátoři zdůrazňují, že je chování u výsledku individuální a vždy záleží nejen na konkrétním případě, ale také na spoustě jiných okolností, které mohou být ovlivněny například zázemím oběti, vztahem s rodiči a jinými vlivy, které na ně mohou působit, přičemž se od výše uvedeného může odvíjet nejen chování u výsledku, ale také samotné chování jako takové. Vzhledem k tomu, že pracovníci OSPODu zjišťují také příčiny a vlivy ohrožení, zajímalo mě v rámci zjištěného, jaký je poměr obětí s tzv. špatným zázemím, kdy se v rámci šetření v rodině a samotného dítěte zjistí spousta jiných problémů v porovnání s takovými oběťmi, u kterých je řešený případ ojedinělým. Zde mi bylo řečeno, že se jedná o situaci, která je zhruba 50:50, přičemž byl názor kurátorů takový, že v problémových rodinách dochází k rizikovému jednání dítěte či mladistvého daleko více dobrovolně než pod nátlakem pachatele. Celkově se však shodují, že jsou v rámci zpracovávaných problematik více ohroženy děti mladší 15 let, neboť nedokáží vzhledem ke svému věku situaci adekvátně vyhodnotit, domyslet a předvídat následky a zároveň se nedokáží, v případě překročení hranice, kdy jim již daná situace není příjemná, adekvátně bránit a jednání zastavit. Dále se shodují, že se zpravidla v případě obětí jedná o dívky, neboť je o ně

ve virtuálním prostředí větší zájem než o chlapce. Ve věci také uvádí, že se v současné době setkávají daleko častěji než v minulosti s případy pohlavního zneužití, kdy sice konverzace mezi obětí a pachatelem začne v internetovém prostředí, nejčastěji na sociálních sítích, ale následně se přenesou do reálného prostoru, kdy se zároveň snižuje věk dívek na 12,13 let, které se stanou takovými oběťmi. V této souvislosti kurátoři opět naráží na různorodost a ojedinělost případů, stejně jako na důvody a následné reakce chování.

Vzhledem k tomu, že není práce kurátora zaměřena pouze na děti a mladistvé, ale také na rodiče, využila jsem příležitosti tohoto rozhovoru také k otázkám, týkajících se rodičů. Oba kurátoři se shodují, že rodiče v daných věcech nemají dostatek zkušeností, a to jak v případě prevence, kdy se o dítě a o to, co dělá na internetu nestarají, kdy jsou následně překvapeni a v šoku, že se daná věc stala právě jejich dítěti, přičemž mohou mít tendenci své děti soudit, neboť si nepřipouští vlastní chybu. Na toto může mít vliv také to, že jsou sami uživateli sociálních sítí, avšak bez rizika takového nebezpečí, při kterém se dítě stává obětí, kdy nechápou dnešní dobu, resp. nedokáží vnímat tento virtuální prostor tak jako děti. Přesto se snaží v „normálně“ fungujících rodinách danou věc následně řešit, hledat východiska včetně odborné pomoci. Začínají se o děti více zajímat a mluvit s nimi. Tato situace však nebývá pravidlem, kdy se najdou takoví rodiče, kterým je nejen rizikové chování dětí, ale také to, že se staly obětí, defacto jedno a nemají zájem situaci řešit. V rámci práce s rodiči je prací kurátora vést právě rodiče k tomu, jak mají přistupovat k dítěti, které se stalo obětí, aby jej více netraumatizovali a neprohlubovali jeho citovou újmu, která může ovlivnit jeho budoucí vývoj, přičemž se zaměřují na ochranu takovýchto obětí a na jejich větší důvěru v rodiče, aby se s nimi nebály o problémech mluvit. V takových případech se snaží s rodiči co nejdříve sejít a vše rozebrat, vysvětlit jim, co se děje a jaké by daná věc mohla mít následky.

Poslední otázka směřovala také na pachatele kybernetické šikany nebo kybergroomingu, kteří jsou mladší 18 let. Zvláště u kybergroomingu jsem byla seznámena s tím, že jsou pachateli spíše dospělé osoby, kdy se s pachateli mladšími 18 let setkávají spíše ojediněle, přičemž si tito mnohdy ani neuvědomují, že se něčeho dopustili. Jsou v šoku, že se na dané jednání přijde a toto se řeší, kdy se většinou rychle stáhnou a dále nic podobného nepáchají.

5.4.4 Interview 4:

Poslední respondentkou řízeného rozhovoru je dětská psychologka, která se této činnosti věnovala jak ve zdravotnických, tak ve školských zařízeních již od roku 1995. Za dobu své praxe působila jednak v psychologické ambulanci dětského zdravotnického zařízení, tak i jako ředitelka centra zdravotní péče o děti. V současné době působí jako psychologka v dětském domově, přičemž se stále věnuje také lektorské činnosti. Za dobu své praxe se setkala s mnoha dětmi a mladistvými z nejrůznějších rodin, se kterými řešila širokou škálu problémů. Při své práci vyhotovovala také znalecké posudky pro PČR, státní zastupitelství a soudy, kdy se v rámci těchto věnovala hlavně problematice týraných a zneužívaných dětí.

Co se týče problematiky kybernetické šikany a kybergroomingu, uvádí, že s těmito nemá mnoho zkušeností. Přesto se domnívá, že se v obou výše uvedených případech jedná o problematiku dnešní doby, která čím dál tím více narůstá. Tento nárůst v posledních letech přisuzuje zejména situaci spojené s onemocněním COVID-19, kdy došlo v rámci bezpečnostních opatření k sociální izolaci dětí a mladistvých, neboť se mimo jiného i školní výuka přesunula do online prostředí. Děti se přestaly scházet v reálném světě, navštěvovat kroužky aj. Jejich životy se přemístily do kybernetického prostoru, ve kterém si našli vyžití a dnes si již ani takové děti, které dříve netrávily u počítače mnoho hodin, nedovedou představit život bez připojení k síti, kde vyhledávají a objevují stále nové a nové možnosti, čímž získávají také nové zkušenosti, které nemusí být vždy pozitivní. Jako druhý problém, který je dlouhodobějšího charakteru, uvádí celkovou situaci v rodinách. V rámci rodin považuje za jeden z největších problémů nezáměr rodičů. Tento může být jak dobrovolný, kdy je jim jedno, co a kde jejich děti dělají, s kým se stýkají, tak i nedobrovolný, kdy na dítě např. kvůli špatné ekonomické situaci a pracovnímu vytížení nemají čas. S dětmi tak netráví čas, neprovozují žádné společné aktivity, nesejdou se jako rodina společně, kdy také nesdílí s dětmi jejich zájmy a nenaslouchají jejich problémům. Ruku v ruce pak jde s nedostatečným zájmem také nedostatečná komunikace, kterou považuje uvedená respondentka také za velmi důležitou. A to nejen v rámci dobrého fungování mezilidských vztahů, ale také v rámci budování důvěry. Tato je zejména mezi dětmi a rodiči důležitou součástí při předcházení problémům, popřípadě jejich včasnému řešení.

Na otázku k samotné kybernetické šikaně a kybergroomingu mi respondentka uvedla, že se domnívá, že k největším problémům v oblasti kybernetické šikany dochází v případě sociálního vyloučení jedince ze skupiny ostatních dětí, kdy toto považují za ponižující. K takovému jednání dochází v nejrůznějších věkových skupinách na nejrůznějších školách. Dále

se ve své praxi setkala s případy tzv. „Happy slappingu“, který se vyskytuje rovněž u různých dětí, přičemž se s takovým jednáním setkala mimo jiné také u žáků na speciální škole pro děti se zdravotním hendikepem. V oblasti kybernetické šikany se setkala také s případy, které nebyly řešeny pouze v rámci školy s jejich vedením, preventisty, rodiči a žáky, ale také s orgánem sociálně-právní ochrany dětí a policejním orgánem. K obětem kybernetické šikany poté uvádí, že se touto může stát kdokoliv, přičemž se nejčastěji jedná o slabší jedince, kteří nejsou příliš oblíbenými v kolektivu, mohou pocházet z horších sociálních poměrů. Často dochází také k takovým případům, kdy bylo dítě v minulosti šikanováno s tím, že se postupem času samo přesunulo do role agresora. V případě kybergroomingu pak asi nejčastěji dochází k problémům při takových konverzích, kdy se pachatel nejprve snaží navodit pocit důvěry, následně pak zavést do konverzace sexuální obsah, po kterém přichází žádosti o zaslání intimních fotografií a následuje vydírání, které může vést až k osobním schůzkám a pohlavnímu zneužití.

Jedna z mnoha mnou položených otázek na poslední respondentku mířila k objasnění důvodů, proč děti a mladiství přistupují na výše uvedené konverzace, potažmo na zaslání fotografií či souhlasí s osobní schůzkou, přičemž se takovým jednáním stávají oběťmi? Zde mi bylo vysvětleno, že by se obecně dalo říci, že právě děti nemají takovou rozumovou vyspělost, aby dokázaly vyhodnotit situaci a možné nebezpečí, které může z takové situace vzniknout. Přesto, že mohou být o nebezpečí na internetu informovány a být si vědomy toho, že takové nebezpečí existuje, kdy jej dokáží také vnímat, domnívají se, že nemohou být odstřiženy od sociálních sítí a komunikačních platform, kde se snaží chovat a prezentovat stejně jako jejich kamarádi, aby nebyly vyčleněny z kolektivu, přičemž mohou při takovém jednání narazit na svého pachatele, neboť nemají nad vzniklou situací dostatečný nadhled. Mezi další důvody patří také to, že mají děti problémy ve svých rodinách. Nefunguje zde komunikace, rodiče na děti nemají čas a nevěnují se jim. V takových případech, obzvláště pokud ještě navíc není dítě oblíbené ani v reálném světě mezi svými vrstevníky, mohou „utíkat“ do virtuálního světa, kde se seznamují, kde si hledají kamarády a kde jsou vzhledem ke své situaci lehce zmanipulovatelné. Defacto jsou rády, že zde o ně někdo projevuje zájem, že se jim někdo věnuje, přičemž se takové osobě mohou chtít zavděčit, a to i za cenu např. zaslání intimních fotografií, kdy nedokáží adekvátně zhodnotit následky takového jednání, neboť mimo jiného ztrácí také na základě slepé důvěry ostražitost. Dalším z důvodů může být také reakce na dnešní dobu, kde i ve funkčních rodinách mohou rodiče sdílet osobní informace a intimní fotografie např. na sociálních sítích. V takových případech dítě ve stejném

jednání nevidí problém, považuje takové jednání za normální, kdy bohužel nedokáže následně rozeznat nebezpečí, které může nastat. V neposlední řadě se může jednat o děti z dysfunkčních rodin, kde nejenže není o samotné dítě a o to, co dělá, zájem, současně zde mohou děti vidět například časté násilí, nadměrné užívání alkoholu či návykových látek, časté střídání sexuálních partnerů apod., což může vést také k tomu, že se stejným způsobem začnou chovat také děti, které konverzace se sexuální tematikou samy vyhledávají a nebojí se jít ani na osobní schůzku s takovým záměrem, při kterém samy dobrovolně souhlasí s pohlavním stykem, neboť takové jednání považují za normální, kdy si neuvědomují nejen nebezpečí, ale také to, že se stávají obětí. Respondentka se však domnívá, že nelze děti, které se stanou obětmi striktně kategorizovat. Důvodů pro vznik rizikového chování či seznamování na internetu může být celá řada, kdy je každý případ individuální, přičemž jsou výše uvedené důvody pouze nastíněním možných problémů vedoucích k danému jednání, kdy se oběť může stát téměř kdokoliv. K tomu bylo dodáno, že se v současné době téměř žádné dítě či mladistvý, používající moderní komunikační technologie, nevyhne tomu, že by se nesetkalo alespoň s nějakými projevy kybernetické šikany nebo kybergroomingu.

Další z položených otázek směřovala k důvodům, proč se děti se vzniklým problémem bojí svěřit? Z odpovědi vyplynulo, že se opět může jednat o individuální důvody. Obecně by se však dalo říci, že děti v jednom z případů, a to převážně takové děti, které pochází z dysfunkčních rodin, nepovažují takové jednání za problém. V jiných případech mohou mít obavu se svěřit, neboť mohou takové jednání považovat za vlastní selhání, kdy si vše špatné, co se stane, nedokáží zdůvodnit. Mohou se stydět bavit se svými blízkými o intimních věcech, neboť k těmto nemají důvěru a neznají nikoho jiného, komu by se mohly svěřit, přičemž nevědí o trestnosti takového jednání. Také mohou mít obavu z rodičů a jejich reakce. Dále pak z reakce svého okolí, přátel, učitelů. Také se mohou domnívat, že vzniklou situaci zvládnou vyřešit samy.

Další, co mě zajímalo, bylo to, zda lze určit nějaká hranice mezi tím, co je pro dítě přijatelné a co již překračuje určité hranice, za kterými se dítě cítí nekomfortně, kdy může chtít konverzaci ukončit? Na danou otázku nebylo možno ze strany respondentky zcela jasně odpovědět, kdy uvedla, že se opět jedná o individuální situace, vždy záleží na konkrétním jedinci. Uvedla však, že se ve většině případů, kdy se dítě dostane do takové situace, která je pro něj již nepřijatelná, nachází v takové fázi, se kterou si již samostatně nedokáže poradit. Neví, jak reagovat, jak konverzaci ukončit, a to hlavně ze strachu z pachatele.

V návaznosti na výše uvedenou odpověď jsem se respondentky ptala, kdy dochází ke svěření se dítěte se vzniklou situací, popřípadě ke zjištění dané situace? Na tuto otázku mi bylo sděleno, že právě svěření se dítěte rodičům závisí na důvěře. V ideálním případě, kdy v rodině vše funguje tak, jak má, může dojít k okamžitému svěření se, což může vést k včasné reakci na situaci a snížení zátěže na dítě. V opačném případě však nemusí dojít ke svěření se nikdy. V takových případech může být oběť pod velkým psychickým tlakem, což může vést ke změně chování. Dále pak k psychickým, fyzickým a zdravotním problémům (snížená imunita, bolest břicha, bolest hlavy), snížení kognitivního výkonu dítěte, frustraci, nepřiměřenému jednání, problémům se spánkem. Na výše uvedené změny u dítěte je třeba reagovat, a to nejen ze strany rodičů, ale i například učitelů, kteří si mohou daných změn také často všimnout, kdy je nutno hledat příčiny problémů. V případě zájmu pak dochází k tomu, že se dítě buďto samo pod nátlakem svěří, nebo je dané jednání zjištěno například z konverzací dítěte na sociálních sítích, kdy se rodiče začnou zajímat, co zde dělá. V neposlední řadě dochází k daným zjištěním po návštěvě u psychologa či psychiatra. Tento má pak v rámci svého povolení nahlašovací povinnost, kdy může být na základě zákonem daných postupů prolomena mlčenlivost. V horších případech, kdy rodiče ani nikdo jiný na změny chování u dítěte nereagují, může ze strany dětí docházet v rámci nezvládnutí situace ke zhroucení, sebepoškozování, ale také k pokusům o sebevraždu či sebevraždám. V rámci těchto mi bylo sděleno, že právě Česká republika již dlouhodobě zaujímá první místa v počtu sebevražd u dětí ve věku 14 - 15 let.

Dále jsme se zabývaly otázkou, jaký může mít na dítě a jeho budoucí vývoj vliv, pokud se ocitne v roli oběti internetové kriminality? Zde mi bylo řečeno, že každá taková zkušenost zanechává v oběti následky, se kterými se každý vyrovnává jinak. Někdo lépe, někdo hůře, ale většinou jsou tyto následky dlouhodobé. S takovými oběťmi je pak potřeba pracovat, zejména v rámci psychoterapií, kdy nestačí pouze jedna konzultace. Kromě dětí je potřeba pracovat také s rodiči, a to tak, aby došlo z jejich strany k pochopení situace, adekvátním reakcím a následnému přístupu k dítěti. Vzniklá situace může mít vliv mimo jiné na zpětné začlenění dítěte do kolektivu a budoucí seznamování dítěte, neboť se jeho důvěra v ostatní lidi bude špatně budovat. Může dojít také ke ztrátě důvěry v rodiče, kteří jej nedokázali uchránit, byť si často sami rodiče nekladou vzniklou situaci za vinu, čímž může docházet k prohlubování problému, kdy je dítěti vyčítáno, že si za vznik může samo, což je samozřejmě špatně. Je zde nutné, aby rodiče s dítětem komunikovali tak, aby nedocházelo k sekundární viktimizaci, která může mít také vliv na budoucí vývoj dítěte. V návaznosti na uvedené

je třeba konstatovat, že čím dříve se problém odhalí a začne řešit, tím méně bude docházet k fatálním následkům. Neboť právě u dětí, které se dostanou do situace, kdy už nejednají zcela dobrovolně, ale pod nátlakem, může častěji docházet k tomu, že jsou přinuceny k osobním schůzkám a následnému pohlavnímu styku. Dobrovolnost takového jednání je následně dosti diskutabilní, neboť se může, pokud takto nečiní dobrovolně, podvolit pod nátlakem, ze strachu, kdy neví, jak se bránit. Vznikem takové situace pak dochází k daleko většímu negativnímu ovlivnění dítěte, kdy jsou následky ovlivňující jeho vývoj daleko závažnější a dlouhodobější než při negativní zkušenosti z prostředí internetu.

Poslední otázkou bylo, jak vnímají děti a mladiství to, že jsou v postavení oběti v trestním řízení? K tomuto se respondentka vyjádřila tak, že pokud je s nimi v rámci výslechu jednáno citlivě a rodiče přistupují k dětem s pochopením a podporou, kdy nedochází k druhotné viktimizaci z žádných stran, tak může být pro dítě zjištění problému a následně i trestní řízení úlevou či osvobozením, a to i přes to, že se ze začátku bojí mluvit. Avšak na zjištění musí navazovat také práce s terapeutem, kterých je v dnešní době nedostatečný počet. Pokud však rodina špatně reaguje, dítěti to vyčítá, nepodporuje jej, či dojde ze strany pracovníků orgánů činných v trestním řízení k viktimizaci dítěte, může u něj dojít ke zhoršení psychického stavu. I z tohoto důvodu bývají výslechy a následně i rodiny sledovány pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Dále mi respondentka sdělila, že z vlastní zkušenosti preferuje práci s dětmi bez rodičů, které se často před těmito bojí mluvit a svěřit. Nechtějí rodiče zklamat nebo být potrestáni. Jedním z problémů může být také nepřiměřené zasahování rodičů do rozhovorů a jejich narušování.

6 NÁVRHY NA OPATŘENÍ

Na základě vyhodnocených dat dotazníkového šetření a zejména na základě získaných informací a poznatků z řízených rozhovorů s odborníky, kteří se zabývají problematikou související s dětmi a mladistvými jako oběťmi internetové kriminality, bylo možné sestavit vlastní návrhy a doporučení, kterými by bylo možné předcházet takovým rizikům a nebezpečím, která vedou k páchání internetové kriminality vůči dětem a mladistvým, kteří se následně stávají oběťmi takových činů.

V rámci opatření je nutno před jejich samotnou prezentací podotknout, že se vzhledem k neustále narůstající trestné činnosti v online prostředí zvyšuje také počet nejrůznějších preventivních programů a opatření, které si kladou za cíl zvýšit povědomí o aktuálních nebezpečích, přičemž se může jednat jak o veřejné, tak i o komerční subjekty a neziskové organizace. Takové preventivní programy a doporučení můžeme nalézt jak online na internetu v podobě článků, návodů, brožur nebo nejrůznějších videí, tak i v rámci ústních přednášek. Mezi nejvýznamnější preventivní program můžeme zařadit certifikovaný projekt E-bezpečí, který se jako jeden z mála nezabývá problematikou kybernetické šikany a kybergroomingu pouze okrajově, ale komplexně. V souvislosti s danými riziky se zvyšují také nároky na zabezpečení sociálních sítí a komunikačních platforem, které si dnes již samy dokáží vyfiltrovat takový obsah, který obsahuje fotografie nebo videa s dětskou pornografií, kdy takový obsah oznamuje příslušným orgánům k odhalení a potrestání distributorů.

Jelikož je řešená problematika internetové kriminality vztahující se ke kybernetické šikaně a kybergroomingu rozsáhlá a existuje nespočet preventivních programů, nelze prezentovat kompletní opatření, ale pouze jednotlivé návrhy takových opatření, které jsou obecné.

6.1 Rodiče

Domnívám se, že právě rodiče stojí na vrcholu pyramidy v rámci preventivních opatření, neboť jsou to právě oni, kteří ve většině případů poskytnou jako první svému dítěti mobilní telefon nebo počítač s připojením k síti. Z uvedeného důvodu považují za velmi důležité stavět na první příčky sebevzdělávání rodičů v souvislosti s moderními komunikačními technologiemi a možnostmi jejich využití, které jsou v dnešní době zcela běžné. Dále pak sebevzdělání v prostředí internetu, zejména pak v souvislosti s používáním sociálních sítí a komunikačních platforem a dále s možnostmi jejich využití. Zároveň s tímto je nutno zvýšit také povědomí o rizicích a nebezpečích, která jsou rovněž nedílnou součástí online prostředí.

V návaznosti na výše uvedené je pak nutno obeznámit zejména o rizicích a nebezpečí také děti, které je potřeba seznámit také se základními pravidly bezpečného užívání a chování se na internetu, přičemž by měl taková pravidla dodržovat jakýkoliv uživatel.

Společně s užíváním moderních komunikačních technologií považují za důležité také to, aby měli rodiče větší povědomí o aktivitách a činnostech, které jejich děti v online prostředí dělají. Zejména alespoň občas kontrolovat webové stránky a sociální sítě, které navštěvují, přičemž je nutno hlavně u mladších dětí, které nemusí být zcela schopny rozpoznat nebezpečí, kontrolovat také to, s kým a jak v rámci online prostředí komunikují. Tuto kontrolu považují jak za preventivní, kdy mohou včas rozpoznat znaky nežádoucího chování ostatních uživatelů, čímž mohou včas předejít tomu, aby se dítě stalo obětí kybernetické šikany či kybergroomingu, nebo mohou odhalit nežádoucí chování ze strany svého dítěte a včasně jej na neadekvátní jednání upozornit. Zároveň mohou takovou kontrolou odhalit již vzniklý problém, kterým může být například zaslání intimních fotografií nezletilých dětí a na to navazující vydírání, se kterým se právě děti často bojí svěřit, kdy mohou rodiče při takovém zjištění adekvátně reagovat, a to nejen zamezením další konverzace, ale také podporou dítěte, které může být z takové situace vystrašené. Proto je také nezbytně nutná alespoň základní znalost forem a projevů kybernetické šikany, kybergroomingu a možností, jak se pachatelům bránit. A to včetně povědomí o trestním řízení, kdy by právě rodiče neměli dané jednání podceňovat, bagatelizovat nebo se stydět za chování dítěte, ale oznámit vzniklou situaci včas na PČR, přičemž by neměly být z jejich strany ničeny důkazy, např. vymazáním celé konverzace.

Nedílnou součástí výše uvedených opatření je zejména zájem o děti jako takové. O správný vývoj dítěte, jeho vzdělání a aktivity, přičemž je důležitou součástí také komunikace a budování důvěry tak, aby se dítě v případě problému nebálo za rodiče přijít a tento s nimi probrat. Zároveň musí být dítě ze strany rodiče neustále poučováno a vzděláváno o problémech a možnostech řešení. Také by si rodiče měli umět přiznat své chyby, které by neměli dávat za vinu druhým, například školám.

6.2 Škola

Vzhledem k tomu, že je v ČR zavedena povinná školní docházka, stává se právě škola místem, kde tráví děti ve věku od 6 – 7 let několik hodin denně po dobu minimálně 9 let,

přičemž mohou po ukončení povinné školní docházky na základní škole začít navštěvovat střední a následně také vysoké školy. Avšak ihned po nástupu na základní školy se děti na tomto místě začínají vzdělávat, socializovat a vyvíjet. Ve škole si hledají nové přátele, získávají nové zkušenosti, zážitky aj. Přesto nemůže říci, že se vždy jedná o pozitivní zážitky a zkušenosti, tyto mohou být také negativní, kdy je důležité, aby se také vedení školy a učitelé zajímali o to, co se děje na půdě školy. Aby jim jejich žáci nebyli lhostejní a dokázali reagovat např. na změny chování, zhoršení pozornosti, známek nebo psychického stavu, přičemž by měli při takovém zjištění přistupovat ke každému žákovi individuálně a snažit se hledat příčiny problému. Zjištěné by dále měli konzultovat s rodiči, popřípadě pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo orgány činnými v trestním řízení, kdy by měli vzniklým problémům předcházet, řešit je a ne se jim vyhýbat či se je snažit utajit pouze v rámci školy. Mimo to by stejně jako u rodičů a dětí měla fungovat také mezi učiteli a žáky komunikace a důvěra. A to zejména z toho důvodu, že pokud děti pocházejí z dysfunkční nebo disharmonické rodiny, kde taková důvěra nefunguje, může být právě učitel, jakožto dospělá osoba, člověkem, který může dítěti pomoci, kdy by se mu nemělo bát svěřit.

V rámci řešené problematiky je dle mého názoru také nezbytně nutné, aby šly právě školy s dnešní dobou, která je plná moderních komunikačních technologií a zároveň také nástrah v podobě nejrůznější internetové kriminality, která se čím dál tím méně vyhýbá právě dětem a mladistvým, kteří se stále častěji stávají oběťmi. Z toho důvodu je nutné, aby se i pedagogičtí pracovníci bez rozdílu věku orientovali alespoň v základech užívání komunikačních technologií, sociálních sítí a jiných komunikačních platforem, kde tráví děti nejen mnoho času, ale kde také dochází k největším rizikům v souvislosti s probíranou problematikou. Zároveň by se měli seznámit alespoň se základy dané problematiky, tedy s tím, jaké jsou projevy kybernetické šikany a kybergroomingu tak, aby byli schopni o dané problematice s dětmi komunikovat, dokázat je poučit a připravit na řešení možných nebezpečí. V souvislosti s těmito je pak nutné také neustálé sebevzdělávání v návaznosti na měnící se trendy, rizika a možnosti jejich řešení v rámci bezpečného užívání komunikačních technologií a internetu.

V návaznosti na vlastní sebevzdělání musí být ze strany školy zajištěny také odborné přednášky související s problematikou, které bývají organizovány nejrůznějšími organizacemi, přičemž by měly být cíleny jak na pedagogické pracovníky, tak, aby se v problematice dokázali orientovat, tak také na žáky v rámci takových odborných preventivních programů, které jsou určeny pro danou věkovou kategorii, a to tak, aby docházelo k co největší osvětě v rámci

daného tématu, čímž mohou být rizika snížena. Za důležité považují také to, aby nebyla prevence pouze jednoduhodinou rutinou, ale aby se o problémech, rizicích a jejich řešení hovořilo v rámci školní výuky v průběhu celého školního roku, neboť je nesmírně důležité tyto rizika dětem neustále připomínat. Stejně tak by se mělo dětem neustále připomínat, že by v případě vzniku problému neměly být na jeho řešení samy, neměly by se bát či stydět někomu svěřit, neboť nejsou ve většině případů viníky, ale obětí.

V souvislosti s prevencí ze strany školních zařízení by mělo docházet také k tomu, že nebudou učitelé vzdělávat pouze děti, ale také jejich rodiče. Například na třídních schůzkách mohou upozornit na rizika, kdy mohou rodiče nejen poučit o možných nebezpečích, ale také o tom, jak k dětem v případě zjištění problému přistupovat tak, aby nedocházelo k prohlubování jejich újmy.

6.3 Děti a mladiství

Jak bylo zjištěno v rámci posledního interview s dětskou psycholožkou, děti i v nižším věku dokáží vnímat nebezpečí a rizika spojená s internetovou kriminalitou. Nedokáží však dostatečně odhadnout jednotlivá nebezpečí a rizika s nimi spojená do budoucna, k čemuž přispívá také nedostatečná osvěta, jak mimo jiné vyplynulo z dotazníkového šetření. Z tohoto důvodu je nesmírně důležité, aby byly děti neustále poučovány ze strany rodičů a pedagogických pracovníků, přičemž by probíraná rizika neměla brát na lehkou váhu. V souvislosti s osvětou ze strany ostatních osob mají děti a mladiství, jakožto častí uživatelé internetu, možnost samostatně vyhledávat a prozkoumávat informace týkající se internetové kriminality, jejich projevů, forem a možností řešení, kdy se takových informací právě na internetu nachází nepřeborné množství. Proto považují za důležité také sebevzdělání u samotných dětí a mladistvých, a to zejména z toho důvodu, že pakliže se na internetu dokáží seznámit a komunikovat s pachatelem do určité míry jako dospělí, měli by si také dokázat vyhledat potřebné informace. Mimo to je důležité vést děti k samostatnému a zodpovědnému chování, kdy by měly v první řadě samostatně dodržovat pravidla bezpečného chování na internetu a nepodceňovat je. Při aktivitách, seznamování, sdílení osobních informací a fotografií přemýšlet a jednat obezřetně, což považují za základ zmírnění rizik, že se stanou obětmi protiprávního jednání. U dětí a mladistvých v případě opatření, resp. předcházení trestné činnosti, považují za důležité také to, aby se nebáli o daných věcech mluvit, a to i v případě, že nemají kolem sebe osobu, které by důvěřovali. S tímto opět souvisí získávání informací, které mohou být rovněž zjištěny v prostředí internetu, kde zde mohou nalézt např. kontakty na linky důvěry, Bílý

kruh bezpečí nebo poradenská centra, kde se mohou o své problémy podělit a získat cenné informace, a to jak pro případ jak se nestát obětí nebo jak se zachovat v případě, že se obětí již stanou. Domnívám se, že taková anonymní konverzace s proškoleným pracovníkem může vést k záchraně mnoha životů, přičemž by i děti a mladiství měli mít vlastní sebeuvědomění v tom, že je lepší nebýt na vzniklý problém sám, že není řešením trápit se sám či se nějak sebepoškozovat, kdy by si měli uvědomovat, že dané jednání není tím správným řešením. Avšak v případě dětí a mladistvých jsou výše uvedené opatření diskutabilní, neboť se především jejich reakce a jednání odráží zejména od jednání a chování rodičů, kamarádů, spolužáků, kdy ani jednání od těchto nemusí být vždy správné.

6.4 Obecná opatření

Obecná opatření by měla být zaměřena zejména na celosvětovou osvětu probírané problematiky. Největší zlom v prolomení tabu kontroverzního tématu týkajícího se mravnostní kriminality, zejména kybergroomingu, nastal v České republice dle mého názoru v roce 2017, kdy byl natočen dokumentární film s názvem „V síti“ režírovaný Vitem Klusákem. Přesto jeho rychlá popularita časem klesla a dané téma není více veřejně probíráno, přičemž se stává globálním problémem v rámci internetové kriminality páchané na dětech. Z tohoto důvodu se domnívám, že by měla být problematika kybernetické šikany a kybergroomingu stále více medializována, kdy by se mohla stát v rámci bezpečnostních opatření součástí reklamních spotů jak v televizích, tak na internetu. Součástí prevence by měly být také povinné preventivní přednášky na základních a středních školách, které mohou být v kompetenci ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Nedílnou součástí v rámci preventivních opatření mohou být více viditelné a častěji prezentované kampaně neziskových organizací, které se zaměřují na danou problematiku. V neposlední řadě bych považovala za důležité také preventivní kampaně organizované Policií České republiky, které mohou probíhat nejen ve školách, ale také v rámci veřejných kampaní zaměřených na bezpečnostní opatření, přičemž mohou být v rámci preventivních programů a opatření přizváni odborníci z různých oborů, zaměřující se nejen na problematiku internetové kriminality, ale také na děti a mladistvé, jako je například OSPOD. Dále odborníky zabývajícími se problematikou spojenou s oběti trestných činů, dětské psychology či psychoterapeuty, kteří mohou více přiblížit nejen danou problematiku, ale také možnosti předcházení a komunikace s dětmi a mladistvými.

Dalším z možných řešení je také reakce státu a zákonodárců na současnou situaci, která se v průběhu let změnila. Běžná kriminalita se z reálného světa přesunula do virtuálního

prostředí, kde je pácháno čím dál více trestných činů, na což by měly reagovat také zákony, kdy je nezbytně nutná jejich právní úprava, která by neměla reagovat pouze na problematiku související s kybernetickou šikanou a kybergroomingem, ale na internetové kriminality jako celek. V rámci této by pak nemělo dojít pouze k úpravě zákonů jako takových, ale také k úpravě trestů, které se v současné době odvíjí od předchozí situace, tedy že bude trestný čin spáchán v reálném světě, přičemž mohou být takové tresty v rámci internetového prostředí nepřiměřené, a to jak v souvislosti s nízkými, tak i vysokými tresty.

Mimo to je potřeba zvýšit kontrolu dětí, a to nejen ze strany rodičů, ale také ze strany sociálních sítí a komunikačních platforem, které jsou sice stále více aktivnější v preventivních opatřeních, a to včetně oznamování možných trestných činů k prověření, měla by zde však být dle mého názoru také větší kontrola například v případě zakládání profilů, kdy je sice v úvodním nastavení určen věk pro založení účtu, tento lze však jednoduše klamavým jednáním obejít, přičemž by se měly zjišťovat i tyto případy a celkový obsah sdílený dětmi a mladistvými, kdy by v návaznosti na jejich jednání mohlo dojít také k právní úpravě, při které by mohla přejít trestní odpovědnost na rodiče, kteří se o své dítě nezajímají, kteří jim umožňují činit co chtějí a dopouštět se tak nejen protiprávního jednání, ale také toho, že se děti mohou stát oběťmi takového jednání, které může mít dlouhodobě negativní vliv a dopad na jejich vývoj.

ZÁVĚR

Děti a mladiství jako oběti internetové kriminality jsou stále více aktuálním a celosvětovým tématem, neboť se s přibývajícími možnostmi moderních komunikačních technologií, jejichž jsou běžnými uživateli, stávají také čím dál častěji oběti protiprávního jednání, přičemž je zde nespočet důvodů vedoucích jak k rizikovému chování samotných obětí, tak také pachatelů. Je potřeba si uvědomit, že došlo v posledních letech k výrazným změnám, a to jak pozitivním, tak také negativním, v oblasti výpočetní techniky a využití internetu, kdy je třeba na dané neustále reagovat, vzdělávat se, přemýšlet, být obezřetný a dodržovat doporučená bezpečnostní pravidla a opatření. Ne vždy však k takovému jednání dochází, přičemž zde může být celá řada důvodů. Za nejvýznamnější v souvislosti s dětmi a mladistvými považují jejich neznalost, nezáměr rodičů a sníženou schopnost rozeznat nebezpečí.

V teoretické části diplomové práce bylo hlavním cílem seznámení se s danou problematikou, kterou jsem popisovala v několika kapitolách diplomové práce. Zde jsem se v úvodu zaměřila na základní znalosti v oblasti internetové kriminality a dále na děti a mladistvé jako oběti. V další části jsem popisovala problematiku konkrétní internetové kriminality, která je zaměřena na kybernetickou šikanu a kybergrooming, které považují za největší problémy dnešní doby, kdy se na obě uvedené problematiky odkazuje hned několik možných trestných činů. V poslední kapitole jsem se zaměřila na trestní řízení, orgány činné v trestním řízení a v neposlední řadě na děti a mladistvé v postavení obětí.

V praktické části diplomové práce bylo jedním z cílů vytvořit a analyzovat dotazníkové šetření, které bylo provedeno mezi žáky základních a středních škol, kde bylo zajištěno celkem 189 respondentů, jejichž odpovědi byly následně analyzovány. Výsledky tohoto šetření sloužily zároveň jako podklad pro vypracování další části diplomové práce, kterou byly v rámci teoretické části řízené rozhovory s odborníky zabývajícími se danou problematikou. Jednalo se tak o interview s policistou, státním zástupcem, kurátory odboru sociálně-právní ochrany dětí a dětskou psycholožkou. Všechny uvedené rozhovory pro mne byly velkým přínosem a hlubším zasvěcením do vybrané problematiky.

Možnost zpracování této diplomové práce považují za přínosné, a to zejména pro svou vlastní osobu, kdy jsem si při zpracování teoretické části rozšířila povědomí a znalosti v rámci několika problematik, které jsou v současné době nejen aktuální, ale také součástí mé profese. Jako příslušník PČR se při své praxi setkávám den co den s oběti trestných

činů, mezi které patří také oběti internetové kriminality. A přesto, že se v současné době při své praxi setkávám spíše s oběti majetkové trestné činnosti v prostředí internetu, přičemž do kontaktu s dětmi a mladistvým v postavení obětí, zejména v postavení obětí internetové kriminality, přicházím jen minimálně. Jedná se tedy o problematiku, která je pro mě celkově a nejen z profesního hlediska velmi zajímavá, kdy jsem se zejména při řízených rozhovorech s odborníky dozvěděla spoustu zajímavých a užitečných věcí, které hodnotím jako přínosné jak pro zpracování diplomové práce, tak pro svou současnou profesi, přičemž bych se problematice související s dětmi a mladistvými jako oběti internetové kriminality ráda věnovala i do budoucna v rámci trestního řízení.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUCHTA a Jana HULMÁKOVÁ. Základy kriminologie a trestní politiky. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-807-4007-323.
- [2] Úplné znění zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Vydání: dvanácté. Praha: Armex Publishing, 2022. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-87451-89-2.
- [3] HULANOVÁ, Lenka. Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality. Vydání: dvanácté. Praha: Triton, 2012. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-807-3875-459.
- [4] Počítačová kriminalita: Druhy počítačové kriminality. Muj-pravnik.cz [online]. 2010 [cit. 2023-05-21]. Dostupné z: <https://muj-pravnik.cz/pocitacova-kriminalita/>
- [5] Sdělení č. 104/2013 Sb. m. s.: Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o počítačové kriminalitě. Zákony pro lidi [online]. 05. červenec 2019 [cit. 2023-05-21]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2013-104>
- [6] O nás. Záchranný kruh [online]. [cit. 2023-05-21]. Dostupné z: <https://www.zachranny-kruh.cz/o-nas/>
- [7] Informace o projektu. E-bezpeci [online]. 2008 [cit. 2023-05-21]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/oprojektu>
- [8] O nas. Bezpecneonline.cz [online]. [cit. 2023-05-21]. Dostupné z: <https://bezpecneonline.ncbi.cz/uvod/o-nas>
- [9] What we do: For every child. Unicef [online]. [cit. 2023-05-21]. Dostupné z: <https://www.unicef.org/what-we-do>
- [10] Sdělení č. 104/1991 Sb.: dělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte. Zákony pro lidi [online]. 2010 [cit. 2023-05-21]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-104>
- [11] BRUCKNEROVÁ, Eva. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-848-2.
- [12] DURDÍK, Tomáš. Zákon o obětech trestných činů: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 9788075981097.

- [13] Pomoc obětem TČ: Informace pro oběti trestných činů [online]. [cit. 2023-05-23]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/informace-pro-obeti-trestnych-cinu.aspx>
- [14] NOVOTNÝ, Oto. Kriminologie. 2., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-735-7026-2.
- [15] Úplné znění Ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky: Úplné znění Usnesení České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky ; některé další související právní předpisy. Vydání: patnácté. Praha: Armex Publishing, 2020. Edice kapesních zákonů. ISBN 978-80-87451-72-4.
- [16] PRESSLEROVÁ, PH.D., PhDr. Pavla. Syndrom CAN. Šance dětem [online]. 2023 [cit. 2023-05-21]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/syndrom-can>
- [17] DUNOVSKÝ, Jiří. Problematika dětských práv a komerčního sexuálního zneužívání dětí u nás a ve světě. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-1201-6.
- [18] ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2.
- [19] ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. Policejní psychologie: příručka pro pomáhající profese. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-868-9873-3.
- [20] VELIKOVSKÁ, Martina a Petra VITOUŠOVÁ. Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4748-498.
- [21] Metodický pokyn MŠMT k řešení šikany ve školách: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. 2016 [cit. 2023-05-21]. Dostupné z: file:///C:/Users/42073/Downloads/Methodick%C3%BD_pokyn_2016.pdf
- [22] ZORMANOVÁ, Lucie. Kyberšikana v České republice a v zahraničí [online]. 2019 [cit. 2023-05-21]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/22075/KYBERSIKANA-V-CESKE-REPUBLICE-A-V-ZAHRANICI.html>
- [23] STRAKOŠ, Jan. Zákon o některých přestupcích. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Praktický komentář. ISBN 9788075985217.

- [24] KOPECKÝ, Kamil a Veronika KREJČÍ. Co je kyberšikana [online]. 2008 [cit. 2023-05-23]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kybersikana/17-cojekyllbersikana>
- [25] ČERNÁ, Alena. Kyberšikana: průvodce novým fenoménem. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN isbn978-80-247-4577-0.
- [26] KOPECKÝ, PH.D., Mgr. Kamil. KYBERŠIKANA A JEJÍ SPECIFIKA V PROSTŘEDÍ SYSTÉMU PRIMÁRNÍ PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ [online]. Olomouc, 2016 [cit. 2023-05-23]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/odborne-studie/105-kybersikana-a-jeji-specifika-v-prostredi-systemu-primarni-prevence-rizikoveho-chovani/file>. Habilitační. Univerzita Paleckého v Olomouci.
- [27] Kybergrooming: Rizikové seznamování v online prostředí [online]. Kamil Kopecký & E-Bezpečí, 2007 [cit. 2023-05-23]. Dostupné z: <https://www.kybergrooming.cz/>
- [28] TOMANCOVÁ, Jaroslava. Základy práva (nejen) pro školy. 2., (dopl.) vyd. Boskovice: Albert, 2010. ISBN 978-807-3261-832.
- [29] Pomoc obětem TČ: Trestní řízení [online]. [cit. 2023-05-23]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/trestni-rizeni.aspx>
- [30] JELÍNEK, Jiří. Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou. Praha: Leges, [2009]-. Glosátor. ISBN 978-80-87576-69-4.
- [31] O Policii ČR: Policie České republiky [online]. [cit. 2023-05-23]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/o-nas-policie-ceske-republiky-policie-ceske-republiky.aspx>
- [32] KOUDELKA, Zdeněk. Zákon a státním zastupitelství s komentářem a judikaturou. Praha: Leges, 2010. Komentátor. ISBN 978-80-87212-25-7.
- [33] MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. Komentátor. ISBN 978-80-246-3336-7.
- [34] ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Hana PAZLAROVÁ. Forenzní psychologie: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. Komentátor. ISBN 978-80-7380-461-9.

- [35] Výsledky dětí v trestním řízení [online]. 2016 [cit. 2023-05-23]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyslechy-deti-v-trestnim-rizeni.aspx>
- [36] VESECKÁ, Renáta a Jakub CHROMÝ. Kriminalita, veřejnost a média: problémy, o nichž se příliš (ne)mluví: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků. 3., upr. vyd. Praha: Linde, 2009. Komentátor. ISBN 978-80-7201-772-0.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ARPANET	Advanced Research Projects Agency NETwork
DARPA	Defense Advanced Research Projects Agency
ČVUT	České vysoké učení technické
TZ	Trestní zákoník
ČR	Česká republika
NCBI	Národní centrum bezpečnějšího internetu
UNICEF	United Nations International Children's Emergency Fund
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
CAWI	Computer Assisted Web Interviewing
NC MEC	National Center for Missing & Exploited Children
CAN	Child Abuse and Neglect
PČR	Policie České republiky
IQ	Intelligenční kvocient
č.	číslo
atd.	a tak dále
odst.	odstavec
aj.	a jiné
např.	například
tzv.	tak zvaně
ust.	ustanovení
resp.	respektive
Sb.	sbírky

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1. Graf - pohlaví respondentů.....	42
Obrázek 2. Graf – věk respondentů	43
Obrázek 3. Graf – škola navštěvovaná respondenty.....	44
Obrázek 4. Graf - Pohlaví respondentů X škola navštěvovaná respondenty	45
Obrázek 5. Graf – pojem kybernetická bezpečnost	46
Obrázek 6. Graf – počet odpovědí „Ne“	47
Obrázek 7. Graf - pojem kybergrooming.....	48
Obrázek 8. Graf – počet odpovědí „Ne“	49
Obrázek 9. Graf – zdroje kybernetické šikany	50
Obrázek 10. Graf – zdroje kybergroomingu	50
Obrázek 11. Graf – zkušenosti s kybernetickou šikanou a kybergroomingem	51
Obrázek 12. Graf – kladné zkušenosti s kybernetickou šikanou a kybergroomingem	52
Obrázek 13. Graf – forma kybernetické šikany	53
Obrázek 14. Graf – forma kybergroomingu	54
Obrázek 15. Graf – vydírání při kybergroomingu	56
Obrázek 16. Graf – místo útoku kybernetické šikany	57
Obrázek 17. Graf – místo útoku kybergroomingu.....	57
Obrázek 18. Graf – svěření se s kybernetickou šikanou.....	59
Obrázek 19. Graf – svěření se s kybergroomingem.....	59
Obrázek 20. Graf – neoznámení kybernetické šikany	61
Obrázek 21. Graf – neoznámení kybergroomingu.....	62

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1. Pohlaví respondentů X škola navštěvovaná respondenty	44
Tabulka 2. Počet odpovědí „Ne“	46
Tabulka 3. Počet odpovědí „Ne“	48
Tabulka 4. Zdroje kybernetické šikany a kybergroomingu	49
Tabulka 5. Zkušenosti s kybernetickou šikanou a kybergroomingem.....	51
Tabulka 6. Místo útoku kybernetické šikany a kybergroomingu	56
Tabulka 7. Svěření se s problémy	58
Tabulka 8. Oznámení na PČR.....	60
Tabulka 9. Důvod neohlášení skutku na PČR	61